

Koululaisen vaatekaappi

Ekaluokkalaisen koulupukeutuminen
huoltajan käsityksien ja koulun ohjeistuksien valossa

Pirita Mäntysalo

Pro gradu -tutkielma

Lapin yliopisto

Taiteiden tiedekunta

Vaatetussuunnittelun koulutusohjelma

2016

Lapin Yliopisto, Taiteiden tiedekunta

Työn nimi: Koululaisen vaatekaappi

Ekaluokkalaisen koulupukeutuminen huoltajan käsityksien ja koulun ohjeistuksien valossa

Tekijä: Pirita Mäntysalo

Koulutusohjelma: Vaatetus suunnittelu

Työn laji: Pro Gradu -tutkielma

Sivumäärä: 66, liitteitä 3

Vuosi: 2016

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella alakoulun ensimmäisten luokkien oppilaiden pukeutumista, siihen liittyviä merkityksiä sekä koulun kontekstia lasten pukeutumiseen. Käsittelen koululaisten pukeutumista ilmiönä ja lähestyn aihetta huoltajien käsityksien sekä koulujen ohjeistuksien avulla. Kiinnitän huomiota siihen, mitä huoltaja ja koulu pitävät tärkeänä lapsen pukeutumisessa. Tarkastelen huoltajien näkemyksiä koululaisten pukeutumisesta, koska useimmissa tapauksissa huoltaja maksaa, hankkii ja huoltaa lapsen vaatteet. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu pääosin kasvatustieteellisistä ja historiallisista tutkimuksista ja teoksista. Koska kouluikäinen lapsi viettää suuren osan arjestaan koulussa, niin tutkielma antaa erilaisia näkökulmia lastenvaatteiden suunnitteluun.

Tutkimusaineistoni koostuu peruskoulun ensimmäisten luokkien oppilaiden huoltajilta kerätyistä kyselyvastauksista ja peruskouluikäisten lasten huoltajille suunnatuista koulujen pukeutumisohjeista. Keräsin aineiston teettämällä lasten huoltajille Internetissä kyselyn, jonka aiheena oli lapsen koulupukeutuminen, vaatehankinnat sekä vaatteiden kulutus. Koulujen pukeutumisohjeet ovat peruskoulujen netissä julkaisemia dokumentteja. Analysoin aineiston sisällönanalyysin avulla ja vertailen kahden aineiston tuloksia toisiinsa ja pohdin niiden merkityksiä viitekehysesni rinnalla.

Huoli lapsen hyvinvoinnista määrittää koulujen netissä julkaisemia pukeutumisohjeita ja saa koulun ottamaan yhteyttä huoltajaan. Koulujen ohjeissa painottuvat huoltajan vastuu ja rooli lapsen vaatettamisessa. Huoli lapsen hyvinvoinnista määrittää lapsen pukeutumista myös huoltajan näkökulmasta. Huoltajan mukaan pukeutumisen lähtökohdat ovat lapsessa itsessään ja pukeutumiseen liittyvät päätökset tehdään lasta ajatellen. Tutkielmassa pohdin lisäksi ympäristön vaikutusta lasten pukeutumiseen, syitä mieltymyksien taustalla sekä koulun ja kodin välistä, pukeutumiseen liittyvää kommunikointia.

Asiasanat: pukeutuminen, lastenvaate, lapsi, koululainen, huoltaja

Suostun tutkielman luovuttamisen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamisen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

University of Lapland, Faculty of Art and Design

The name of Master's thesis: Schoolchild's wardrobe.

Dressing to school in the first grades in the light of the caretakers' conceptions and schools instructions.

Writer: Pirita Mäntysalo

Degree programme/subject: Textile and Clothing Design

The type of the work: Master's thesis

Number of pages: 66, attachments 3

Year: 2016

Purpose of this thesis is to study how students in the first grades dress, what are the meanings behind dressing and the context of a school for children's dressing. The subject is approached through parents' conceptions and schools instructions. Attention is drawn to what is essential in child's dressing in the opinion of the parent and the school. Parents' views are in a vital role because in most cases it is the parent, who pays, acquires and maintains the clothes of a child. Theoretical framework is based mainly on pedagogical and historical studies and books. Because school-age child spends a large part of everyday life at school this thesis gives a variety of perspectives for children's clothing design.

Material for the study consists of survey answers and schools' instructions on clothing. I collected the material by having an Internet survey for first graders parents. The subject was child's school dress, purchases of clothing and their wear. Schools' instructions are documents that the primary schools have published online. I analyzed the data using content analysis. The results of the two materials are compared and their meanings reflected alongside the theoretical framework.

The concern for the wellbeing of the child defines the dress instructions published in the Internet by the schools. Also this concern is the driving force, which makes the school contact caretaker. The responsibility and the role of the caretaker in clothing are focused on the instructions of schools. Also the concern for the wellbeing of the child defines clothing from the viewpoint of the caretaker. According to the caretaker the basis of the dressing are in the child in itself and the decisions of clothing are made focusing on the child. In this thesis I also discuss the effect of environment to the garment of child, the reasons behind preferences and the communication of garment between the home and the school.

Subject terms: dressing, kids wear, child, schoolchild, guardian

I give a permission the pro gradu thesis to be used in the library

I give a permission the pro gradu thesis to be used in the Provincial library of Lapland

Sisällys

1. Johdanto	3
1.1 Lähtökohdat ja tutkimuskysymykset	3
1.2 Aineisto ja metodit	4
1.3 Aiemmat tutkimukset	5
2. Koululaisen vaatteet	9
2.1 Lastenvaateen historiaa Suomessa	9
2.2 Koulumaailma ja pukeutuminen	12
2.3 Tytöt ja pojat	15
3. Lastenvaate 2010-luvulla	20
3.1 Markkinatarjonta vuonna 2016	20
3.2 Media ja viattomuus	23
3.3 Lastenvaatteiden kulutus	27
4. Oma tutkimus	30
4.1 Aineistonkeruu ja tutkimuksen eteneminen	30
4.2 Koulujen ohjeita ja huoltajien näkemyksiä pukeutumisesta	32
4.2.1 Koulujen pukeutumisohjeita	32
4.2.2 Kysely ekaluokkalaisten huoltajille	36
4.3 Aineiston tulkinta	45
4.3.1 Koululaisten hyvinvointi ja vanhempien rooli	46
4.3.2 Vaatevalintoja ja huoli lapsesta	48
4.4 Koulu ja koti kohtaavat	52
5. Tulokset	53
6. Pohdinta	61
Lähteet	63
Liitteet	

1. Johdanto

Ystäväni esikoinen aloitti syksyllä 2015 peruskoulun ensimmäisen luokan. Ystäväni varautui tapahtumaan ostamalla lapselle ennakkoon mielestään muodin mukaisia ja kouluun sopivia vaatteita. Koulun alkaessa vaatehankinnat menivät uusiksi, kun koululta tuli ohjeistus hankkia liikunnallisia vaatteita. Uusien lastenvaatteiden hankinnasta muodostui suuri menoerä pienituloisen lapsiperheen kuukausibudjetissa. Keskustelin ystäväni kanssa aiheesta ja siitä, millaisia vaatteita tuore koululainen tarvitsee. Koululaisten pukeutuminen on herättänyt keskustelua 2010-luvulla myös mediassa. Turkulaisen julkaisemassa artikkelissa Turun Raunistulan koulun rehtori kertoo, että koulut laativat itse järjestyssääntönsä ja jos niissä ei mainita oppilaiden pukeutumista, saavat oppilaat pukeutua haluamallaan tavalla (Uitto 2011). Oppilas voi siis mennä kouluun puoliksi alasti tai pukeutua paitaan, jonka rinnoissa on kirosanoja. Aloin pohtia lapsen tarpeita, muotikauppojen tarjontaa ja koulupäivien monipuolisuuden tuomia mahdollisia haasteita vaatehankinnoille. Lisäksi koulujen ohjeistukset ja järjestyssäännöt alkoivat herättää mielenkiintoa. Rajatun tiedonhaun päätteeksi huomasin, että useammilla peruskouluilla on nettisivuillaan julkaistuja ohjeistuksia siitä, miten kouluun tulisi pukeutua. Aihe alkoi kiinnostaa minua. Millaista on koululaisen pukeutuminen?

Olen aiemmalta koulutukseltani kuvataidekasvattaja ja minulla on lisäksi luokanopettajan kelpoisuus. Olen tehnyt peruskouluissa muutamia lyhyitä opettajanviransijaisuuksia. Koulumaailma ja siihen liittyvät ilmiöt ovat siten tuttuja ja ne ovat aina kiinnostaneet minua. Vaatetusalaan liittyvä tutkielmani käsittelee pukeutumista koulumaailman ja siihen liittyvien ilmiöiden sekä kasvatuksen näkökulmasta. Aiempi korkeakoulututkintoni on myös osaltaan luomassa pohjaa aiheen käsittelyyn.

1.1 Lähtökohdat ja tutkimuskysymykset

Pro gradu -tutkielman tavoitteena on tarkastella alakoulun ensimmäisten luokkien oppilaiden pukeutumista, siihen liittyviä merkityksiä sekä koulun kontekstia lasten pukeutumiseen, koulujen verkossa julkaistujen ohjeistuksien ja materiaalien valossa. Tarkas-

telen erityisesti ensimmäisen luokan oppilaiden pukeutumista ja vaatteiden kulutusta huoltajien käsityksien pohjalta. Kiinnitän huomiota siihen, mitä huoltaja ja koulu pitävät tärkeänä lapsen pukeutumisessa aineiston perusteella ja mitä yhtäläisyyksiä ja eroja edellä mainittujen välisissä käsityksissä on.

Tutkielman tarkoituksena on tuoda esille koululaisen vaatetuksen tarpeita ja käyttötottumuksia sekä hahmotella koululaisen pukeutumista ilmiönä. Edellä mainitut seikat antavat lisää näkökulmia lastenvaatesuunnitteluun. Koska lapsi viettää huomattavan osan päivästä koulussa, on kouluun liittyvä pukeutuminen huomionarvoista myös lastenvaatteita suunnitellessa.

Tutkimuskysymyksien avulla selvitän, miten lapsen pukeutuminen ja koulujen ohjeistukset kohtaavat. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Miten koulujen ohjeistukset vaikuttavat koululaisen pukeutumiseen huoltajan näkökulmasta?
- 2) Mitä ominaisuuksia lapsen huoltaja ja lapset itse pitävät tärkeänä koululaisen pukeutumisessa?
- 3) Millaista on peruskoulujen ensimmäisten luokkien oppilaan vaatteiden kulutus?

1.2 Aineisto ja metodit

Tutkimusaineistoni koostuu peruskoulun ensimmäisten luokkien oppilaiden huoltajilta kerätyistä kyselyvastauksista ja peruskoulujen huoltajille suunnatuista koulujen pukeutumishojeista. Järjestin koululaisten huoltajille Internetissä kyselyn, joka koski lapsen kouluun liittyvää pukeutumista, vaatehankintoja ja vaatteiden kulutusta. Kysely avasi myös lapsen ja huoltajan mieltymyksiä ja mielipiteitä lasten pukeutumisesta. Suuntasin kyselyn koululaisen huoltajalle, sillä useimmissa tapauksissa huoltaja maksaa ja hankkii lapsen vaatteet tai ainakin varmistaa, että lapsella on vaatteita käytössä. Huoltaja myös varmistaa, että lapsi on valmiina jokaista koulupäivää varten. Tästä syystä huoltaja osaa kertoa lapsen vaatteiden käytöstä paremmin kuin lapsi itse.

Olen teettänyt kyselyn Internetissä, koska tällöin saan mahdollisimman laajasti vastauksia. Jos keräisin aineistoa tämän sijaan haastattelulla, olisi aineisto kattavaa, mutta otos

määrällisesti paljon pienempi. Koulujen pukeutumiseen liittyvistä ohjeistuksista käytän verkossa jo valmiiksi julkaistua materiaalia. Koska koulujen julkaisut ovat eri puolilta Suomea, halusin kerätä myös kyselyaineiston verkossa. Tällöin on suurempi todennäköisyys siihen, että myös vastaajat asuvat eri puolilla maata ja aineisto on kokonaisuutena vakuuttavampi.

Pro gradu -tutkielmani on luonteeltaan kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Tutkimusotteen taustafilosofia on hermeneuttinen, eli sen tavoitteena on ymmärtää ihmisen käyttäytymistä, kulttuuria ja merkityksiä (Soininen 1995, 34). Tutkimusmenetelminä käytän aineistonkeruussa lomaketutkimusta ja kirjallisia dokumentteja. Kirjalliset dokumentit ovat koulujen omia julkaisuja, joita haen suoraan koulujen julkisilta nettisivuilta. Analysoin aineistoa sisällönanalyysin keinoin ja vertailen lopuksi kahden aineiston tuloksia keskenään.

1.3 Aiemmat tutkimukset

Lasten pukeutumista koulun kontekstissa on tutkittu historiallisesta ja kasvatustieteellisestä näkökulmasta. Erityisesti koulumaailmaa ja siihen liittyviä teemoja on tutkittu runsaasti. Seuraavassa kappaleessa esittelen ja vertailen aiheeni kannalta muutamia tärkeimpiä tutkimuksia ja teoksia.

Väitöskirjassaan *Vaate lapsen elämässä, Koululaisen pukeutuminen pohjoissuomalaisessa maalaiskylässä vuosina 1909–1939* (2008) kasvatustieteen tohtori Anitta Heikkilä tutkii koululaisten pukeutumista pohjoissuomalaisessa Rautiosaaren kylässä ja kansakoulussa vuosina 1909–1939. Heikkilä tarkastelee tutkimuksessaan erityisesti vaatteiden osaa lapsen elämässä, eli sekä vaatteita että niiden suhdetta kantajaansa. Tutkimuksessa pohditaan vaatteiden merkitystä 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä sekä määritellään pohjoissuomalaisen maalaiskylän koulutyttöjen ja -poikien pukeutumista vuosina 1909–1939. Tutkimuksen lähteenä ovat haastattelut, valokuvat, arkistotiedot, paikallishistoriat sekä 1900–1930-lukujen lasten pukeutumiseen liittyvät lehdet ja kirjallisuus. (Heikkilä 2008.) Erityisen mielenkiintoista tutkimuksessa on se, miten Heikkilä pohtii vaateen olemusta ja merkitystä kantajan näkökulmasta, eli mitä vaate on merkin-

nyt 1900-luvun alun pohjoissuomalaisen lapsen elämässä ja kuinka tutkimuksessa tulevat esille ajan prioriteetit ja haastateltavien kautta henkilökohtaiset näkökulmat.

Heikkilän mukaan oleellinen osa koululaisen elämää on ympäristö, ja kun lapsella on hyvä olla, niin vaate täyttää tehtävänsä (Heikkilä 2008). Heikkilän tutkimuksessa liikutaan samojen teemojen äärellä, joita käsittelen pro gradu -tutkielmassani. Kummassakin tutkimuksessa pohditaan peruskoululaisten vaatteiden merkityksiä ja peilataan niitä ajan henkeen. Heikkilän tutkimus lähestyy aihetta koulun entisten oppilaiden ja kulttuurihistorian kautta, kun itse tarkastelen aihetta koulumaailman ja vanhempien kautta.

Väitöskirjassa *Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa: näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset* (2003) valtiotieteiden tohtori Jukka Lehtonen pohtii nuorten seksuaalisuutta ja sukupuolta peruskoulun käytäntöjen kautta. Lehtonen analysoi heteronormatiivisuutta ja sen ilmenemistä kouluyhteisössä. Heteronormatiivisuudella viitataan siihen, miten heteroseksuaalinen maskuliinisuus ja heteroseksuaalinen feminiinisyys ymmärretään luonnollisina lähtökohtina, kun kyseessä ovat sukupuoli ja seksuaalisuus. Tutkimuksen pohjalla ovat ei-heteroseksuaalisten nuorten haastattelut, jotka kertovat nuorten kokemuksista peruskoulusta. (Lehtonen 2003, 13–15.)

Heikkilän tutkimuksessa heteronormatiivisuus on mielestäni itsestäänselvyys, sillä Heikkilä kuvailee 1900-luvun alun koululaisten vaatteita tyttöjen ja poikien vaatteina ja jaottelee lastenvaatteet suoraan sukupuolen mukaan. Heikkilän tutkimuksesta käy ilmi, että sukupuolisuus oli aiemmin tärkeää ja sukupuolia korostettiin pukeutumisen avulla. Lehtosen kuvailema heteronormatiivisuus näkyy ja korostuu selvästi Heikkilän kuvailemassa 1900-luvun alun koulumaailmassa. Mielenkiintoista Heikkilän tutkimuksessa on se, että hän ei pohdi sitä, miksi heteronormatiivisuus oli niin vahvaa tutkimuksen kuvaileman ajanjakson aikana, vaan kertoo suoraan tyttöjen ja poikien pukeutumisesta. Toisaalta Heikkilä selittää edellä mainittua sillä, että lasten pukeutuminen mukaili aikakauden aikuisten pukeutumismallia (Heikkilä 2008, 333).

Lehtosen tutkimuksessa nostetaan esille koulumaailmaan liittyviä rutiineja, jotka tuntuvat aluksi selkeiltä, arkea helpottavilta järjestelyiltä ja säännöiltä, mutta paljastuvatkin

heteronormatiivisuutta tukeviksi käytännöiksi. Tällainen on esimerkiksi koululiikunnan jakaminen tyttöjen ja poikien liikuntatunteihin. Lehtosen tutkimuksen mukaan sukupuoli liittyy vahvasti koulumaailmaan (Lehtonen 2003). Koska sukupuoli liittyy myös pukeutumiseen ja vaatesuunnittelun lähtökohtiin, niin mielestäni pro gradu -tutkielmassani on tärkeää huomioida, miten heteronormatiivisuus näyttäytyy kouluympäristössä. Lehtonen on tutkinut koulumaailmaa seksuaalisuuden ja sukupuolen kautta. Tutkimus sivuaa pukeutumiseen liittyviä teemoja, joita tarkastelen myös pro gradu -tutkielmassani. Lehtosen tutkimusaineistossa käsitellään erityisesti yläkoulun oppilaita, mutta pohditaan myös koko peruskoulua ja kaikkia perusopetukseen liittyviä aineita, joten tutkimus antaa näkökulmia myös alakouluun liittyviin aiheisiin.

Väitöskirjassa *Muodikas lapsuus, lapset mainoskuivissa* (2012) filosofian tohtori Annamari Vänskä tutkii kuluttamista, lapsuutta, mediaa sekä lapsimallien työskentelyä. Tutkimuksessaan Vänskä määrittelee miten lapsuus ja tavaramaailma sekä lapsuus ja muotikuvat toimivat yhdessä ja millaisia käsityksiä nämä tuottavat. Tutkimuksessa tartutaan mediakeskusteluun sekä kulutukseen liittyviin aiheisiin. Yksi Vänskän tutkimuksen keskeisistä käsitteistä on lapsuutta määrittelevä viattomuus, jota hän tarkastelee historian sekä käsitteeseen liittyvien merkityksien ja vastakohtien kautta. (Vänskä 2012, 24–26.) Vänskän väitöskirjassa käsitellään jonkin verran samoja teemoja, joita nostan esille pro gradu -tutkielmassani. Ristiriidat siinä, miten lapsuuteen liitetään viattomuus ja samaan aikaan media tuo lasten maailmaa yhä lähemmäs aikuisten maailmaa, ovat yhä läsnä 2010-luvun lasten maailmassa, johon tutkielmani liittyy.

Väitöskirjassa *Lapsen arjen ainekset* (2013) sosiologian tohtori Elina Paju tutkii ja tarkastelee lasten elämää päiväkodin arjessa. Teoksessa Paju pohtii toiminnan, ruumiillisuuden ja ympäristön suhdetta sekä yleisesti lasten kokemuksia ympäristöstä sekä itsestään. Paju syventyy päiväkodin pieniin arkisiin tapahtumiin ja tarkastelee niiden suhdetta lasten näkökulmasta sekä suuremmassa kuviossa. (Paju 2013.) Pajun väitöskirjassa keskitytään päiväkotiin ja omassa tutkielmassani koulumaailman. Pajun tutkimuksessa on kuitenkin jonkin verran kohtauspintaa omaani, sillä päiväkotia ja koulu ovat ympäristöjä, joissa lapset ovat ilman vanhempia, toisen kasvattajan kanssa. Lisäksi tutkimukseni kohderyhmän päiväkotiajoista ei ole montakaan vuotta. Paju käsittelee lapsuutta myös päiväkotia laajemmassa näkökulmassa, jonka koen tärkeäksi teoreettista viitekehystäni

ajatellen. Vänskän väitöskirja kohtaa Paju väitöskirjan tutkimuksen kohderyhmässä, lasten maailmassa, mutta keskittyy muuten melko erilaisiin teemoihin.

Kasvatustieteen tohtori Sinikka Ruohonen tutkii väitöskirjassaan *Nuorten pukeutuminen. Erottautumisia, elämyksiä, harkintaa* (2001) miten nuoret ilmaisevat itseään ja kiinnittyvät yhteisöönsä pukeutumisella. Ruohosen mukaan nuorten pukeutumisessa on kolme ulottuvuutta: kulutus, esteettissosiaalinen orientaatio sekä kulttuuriorientaatio. Edellä mainittujen yhdistelmä ohjaa nuorien suhtautumista kulutukseen ja pukeutumiseen. Nuorten pukeutumisen keskeisiä motiiveja ovat: erottautuminen, elämykset ja harkinta. (Ruohonen 2001.) Ruohonen käsittelee tutkimuksessaan mielenkiintoisia aiheita ja syventyy laajasti nuorten pukeutumisen maailmaan ja siihen vaikuttaviin elementteihin. Vaikka tutkimuksen ikäryhmä on omaani vanhempi, niin teemat pukeutumisen taustalla antavat mielenkiintoista tietoa koululaisten suhtautumisesta pukeutumiseen.

2. Koululaisen vaatteet

Monessa Euroopan maassa on käytössä koulupuku. Sen avulla on määritelty omat tarkkaan rajatut säännöt, joita kouluvaatteen tulee noudattaa. Suomessa lapsilla ei ole käytössä koulupukua, vaan kouluun voidaan mennä normaaleissa käyttövaatteissa. Seuraavassa kappaleessa kuvailen lastenvaatteen eli koululaisen vaatetuksen historiaa Suomessa ja pohdin koululaisen pukeutumiseen vaikuttavia teemoja sekä tyttöjen ja poikien pukeutumista.

2.1 Lastenvaatteen historiaa Suomessa

Muinaisista ajoista 1800-luvulle asti lapsia on pidetty länsimaissa enemmän ja vähemmän pienikokoisina aikuisina. Varakkaiden perheiden lapsilla ei usein ollut lupaa tai mahdollisuutta leikkimiseen. Lapset puettiin samoin kuin aikuiset, eikä aikuisille suunniteltujen asujen, kuten esimerkiksi korsettien, vaikutuksia lapsen keholle mietitty tarkemmin. Lastenvaatteet olivat käytännössä pienikokoisia aikuisten vaatteita. Lastenvaatteiden muoto ja tyyli seurasivat aikuisten pukeutumisen muodin suuntauksia. (Peacock 2009, 7–8.) 1700-luvulla syntyi lapsuuden käsite ja pikkuhiljaa lapset alettiin erotella aikuisista myös vaattein. Aikuisten tiukkojen ja monimutkaisten vaatteiden sekä puuteroitujen peruukkien sijaan lapset puettiin yksinkertaisiin vaatteisiin ja matalakan-taisiin kenkiin. (Vänskä 2012, 91.) 1800-luvun aikana lasten vaatetus vaihteli mukavasta epämukavaan. Vuosisadan alussa tytöt puettiin mukaviin ja väljiin mekkoihin ja pienet pojat puuvillaisiin kokoasuihin. Vuosisadan lopussa tytöt puettiin pitkiin tafti- ja silkkimekkoihin, joissa oli luutetut yläosat. Pojat puolestaan puettiin hienoihin villasuihin. Erityistä 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä oli se, että alle kuusivuotiaat pojat puettiin usein samoin kuin pienet tytöt. (Peacock 2009, 7–8.)

Suomalaiset vauvat käärittiin 1900-luvun alussa usein tiukkaan kapaloon. Vuosien myötä ohjeistukset muuttuivat ja vauvat alettiin pukea mukavampiin moniosaisiin vaatteisiin. Alle 8-vuotiaat talonpoikaislapset taas puettiin pitkään pellavapaitaan, johon ei kuulunut housuja. Vaatetta kutsuttiin ”paitaressuksi”. (Hänninen, Nummelin & Teerijo-

ki 2008, 61–64.) Vuosisadan alussa pohjoismaissa harrastettiin paljon hyväntekeväisyyttä, joka kohdistui erityisesti lapsiin. 1920-luvulla alettiin muutoinkin kiinnittää ennistä enemmän huomiota lapsiin, sillä maailmansotien välissä lamakaudella syntyvyys ja väestön kasvu huolestuttivat. Tästä alkoi niin sanottu lasten vuosisata. Arkkitehtuurissa, koulurakennuksissa, muotoilussa, ruokavaliossa, viihdetavaroissa ja jopa ulkoilualueissa alettiin huomioida lasten tarpeita ja halua tutkia maailmaa. 1950-luvun suuri murros pikkulasten osalta oli se, että pieniin lapsiin suhtauduttiin eri tavoin kuin aiemmin. Heidät nostettiin pois pinnasängystä ja heidän kanssaan vietettiin aikaa. Myös leluja alettiin kehittää mielikuvitukseksikaampaan suuntaan. (Coninck-Smith 2014, 18–23.) 1950-luvulla syntyi myös niin sanottu nuorisokulttuuri, sillä nuorisosta muodostui oma ryhmä kulutustavaroiden markkinointikohteena. Aluksi nuoret olivat markkinoinnin kohteena pääasiassa Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Vastapainona markkinoinnille, nuoret alkoivat luoda omia tyylejään ja jokaisella vuosikymmenellä syntyi uusia nuorisokulttuurityylejä. (Ruohonen 2001, 47.) 1940–1950-luvulla nuoriso teki sinisestä denimpuuvillasta valmistetuista farmarihousuista eli farkuista oman muotinsa. Elokuvateollisuudella oli vaikutusta asiaan, sillä aiemmin Yhdysvalloissa pääasiassa työhousuina käytetyt farkkuja näkyi 1930- ja 1950-luvulla suosituissa elokuvissa. Suomessa farkut tulivat osaksi aikuistenmuotia 1960-luvulla. (Kopisto 1997, 122.)

Kankaita on kudottu tuhansia vuosia, mutta tekstiilejä on valmistettu tehtaissa vasta muutaman sadan vuoden ajan. Suomalainen tekstiiliteollisuus alkoi vuonna 1738, kun Turkuun perustettiin maan ensimmäinen verkatehdas. Alalla on ollut kova kilpailu ja menestyminen on vaatinut jatkuvaa uudistumista. Finlayson perustettiin vuonna 1828 ja se on Suomen vanhin puuvillatehdas. Perustamisensa aikoihin Finlayson valmisti suurimman osan kuosiin kudotuista kankaista. Pellavakankaita puolestaan valmisti kaksi vuotta myöhemmin perustettu Tampella. Sittemmin tekstiilitehtaita perustettiin enemmänkin. Maailmansotien aikana materiaaleja saatiin ulkomailta huonosti. Suomalainen tekstiiliteollisuus romahti, kun jouduttiin tyytymään kotimaan raaka-aineisiin. Maailmansotien välissä suomalainen tekstiiliteollisuus sen sijaan kukoisti 1930-luvun lama-vuosia lukuun ottamatta. 1920-luvulla kehitetty keinosilkki sopi hyvin Suomen tuotantolinjoille ja vuonna 1938 alettiin tuottaa kotimaista raionkuitua. 1940-luvulla tekstiiliteollisuus kärsi sotien ja pula-ajan johdosta, mutta 1950-luvulla tuotanto elpyi, kun Suomen hallitus lisäsi edullisten, ulkomaisten tekstiilien tuontia. Vastapainona edellis-

le suomalaisia materiaaleja alettiin taas tuoda esille. 1950-luvulla tekokuitujen käyttö alkoi lisääntyä, kun niiden valmistuksessa kehityttiin ja etenkin nailon oli suosittua sukkapuolella. Luonnonkuidut ja etenkin puuvilla pysyttelivät kuitenkin keinokuitujen rinnalla. (Kopisto 1997, 136–147.)

Vuosikymmenen aikana suomalainen taideteollisuus nousi, kun tekstiilitehtaisiin palkattiin lisää suunnittelijoita. Osaltaan tähän vaikutti vuonna 1947 Taideteollisessa korkeakoulussa aloitettu varsinainen muotisuunnittelijoiden koulutus. Tekokuitujen kehittäminen jatkui ja 1960-luvulla käytössä olivat elastaanit, spandex- ja lycrakuidut. 1960-luvulla tekstiilialan kilpailu lisääntyi ja tekstiilien laatuvaatimukset paranivat. Tekstiiliteollisuus perusti taideteollisuusalojen kanssa *Finnish Design Centerin*, jonka tarkoituksena oli tuoda esille suomalaista laatutuotantoa. 1960-luvun tunnetuimpia designtekstiilin tuottajia olivat Finlayson ja Marimekko. (Kopisto 1997, 136–147.)

1970-luvulla suomalaisissa lastenvaatemateriaaleissa suosittiin froteeta, joustofroteeta, trikoota ja keinokuituja. Ruskea oli suosikkiväri. Vauvanaatteissa muotia olivat kokopotkupuvut ja kertakäyttövaipat, joita alettiin käyttää perinteisten harsovaippojen rinnalla. Leikki-ikäisten vaatteissa käytettiin myös tekokuitusekoitteisia ulkovaatekankaita, kuten enstexiä sekä farkkukangasta. Vaatteet olivat joustavien materiaalien ansiosta yleislinjoiltaan kapeita ja lahkeista leveitä. Vaatteita tehtiin paljon käsin ja lastenvaatteisiin alkoi tulla unisex -vaikutteita, jolloin sama vaate sopi sekä tytöille että pojille. Tämä mahdollisti vaatteiden laajemman kierrätyksen. 1980-luvulla collegesta tuli suosittu materiaali lastenvaatteissa. Colleeen yhdistettiin väripalkkeja toisesta collegesta tai painokuvia. Tyttöjenvaatteissa suosittiin röyhelöitä. Aikuisten sporttimuoti vaikutti lastenvaatteisiin siten, että niistä tuli väljiä. Väreistä suosittuja olivat selkeät perusvärit. Uniikkeja vaatteita valmistettiin kotona. 1990-luvulla lastenvaatteissa oli perusvärejä sekä pastellivärejä. Tyttöjenvaatteissa suosittiin edelleen röyhelöitä. 2000-luvulla lastenvaatevalikoima oli suuri nettikauppojen ja kirpputorien suosimisen myötä. Monet aikuistenvaatteita valmistavat merkit laajensivat valikoimaansa lastenvaatteisiin. 1970-luku toimi inspiraationa väri- ja printtisuunnittelussa. (Hänninen, Nummelin & Teerijoki 2008, 64–74.)

Äitiysavustuspakkausta alettiin jakamaan vähävaraisille äideille 1930-luvun lopussa. Pakkaus oli osa Väestöliiton hallitsemaa projektia, jossa seurattiin äitien ja vauvojen terveyttä sekä kehitettiin neuvolaverkostoa. Vuonna 1949 lakia muutettiin ja kaikki äidit saivat oikeuden avustukseen, joko äitiyspakkauksena tai rahana. Ehtona oli se, että äidit kävivät neuvolassa raskausaikana. Äitiyspakkauksesta oli alunperin saatavana kolme erilaista versiota, myöhemmin vain yksi. Pakkaus sisälsi vauvanvaatteita, kangasvaippoja, kapalovaatteita, tarvikkeita ja tekstiilejä äidille sekä valistusmateriaalia. Vauvanvaatteet olivat valkoisia ja niitä korosteltiin kirjomalla. Pakkauksen sisältö on muuttunut vuosien myötä määrärahojen ja kulttuurivaikutusten mukaan. 1970-luvulla pakkauksen vaatteet muuttuivat värilliseksi ja materiaalit vaihtuivat trikooseen ja froteeseen. Äideillä ei ollut enää aikaa kirjoa vaatteita. Vaatteiden värit ja kuosit alettiin määrittellä hankintasopimuksissa. 1980-luvulla vauvanvaatteisiin otettiin vaikutteita isompien lasten vaatteista ja pakkaukseen lisättiin collegeasuja. Vuosikymmenellä pakkaukseen lisättiin myös toppahaalari, josta muodostui sittemmin pakkauksen väriteemaa hallitseva päävaate. 1990-luvulla pakkaukseen lisättiin vauvan body, joka on suosittu potkupukumainen lastenvaate ja jonka saa auki haaroista. (Hänninen, Nummelin & Teerijoki 2008, 47–59.) Äitiyspakkauksen sisältö kuvaa aina hyvin aikansa kulttuuria sekä lastenvaatemuotia.

2.2 Koulumaailma ja pukeutuminen

Päiväkodissa lapsen vaatteet ovat sekä merkittävässä että arkisessa osassa. Niitä vaihdellaan päivän kulun ja ohjelmien mukaan. Päivästä riippuen lapsilla on mukanaan sisävaatteet, ulkovaatteet ja yövaatteet. Vaatteita vaihdetaan ulkoilua varten ja vähennetään lepojen aikana. Vaatteet ovat kodin kontekstissa lapselle valittuja ja ne ovat lasten vanhempien ostamia tai lahjaksi saatuja. Vaatteisiin liittyy vanhempien ohjeistuksia ja toiveita siitä, mitä ja miten vaatteita milloinkin käytetään, esimerkiksi mitkä vaatteet kuuluvat sisälle ja mitkä ulos. Vaatteet ovat kotoa mukana tuotua materiaa, joka edustaa kotia päiväkodissa aineellisena esineenä. Vaatteiden kohdalla, niihin kuuluvissa päätöksissä päiväkotia kohtaa lapsen kodin. (Paju 2013, 114–115.) Samalla tavoin myös koululaisen vaate edustaa koulussa kotia ja lasta itseään. Koululaisen vaatteella on symbolista merkitystä sekä lapselle että ympäristölle, sillä se kertoo lapsen kodista ja elämästä.

Koulun alkaminen on lapselle tärkeä siirtymävaihe, sillä se on askel kohti itsenäisyyttä ja samalla suhde kotiin ja vanhempiin muuttuu (Sinkkonen 2011, 26). Siirryttäessä päiväkodista esikouluun ja sieltä peruskouluun lapsen täytyy opetella pukeutumaan itse päivän aikana. Mitä monimutkaisempia vaatteet ja niiden kiinnittimet ovat, sitä haastavampi tehtävä lapselle on. Päiväkodissa henkilökunta auttaa, opastaa ja valvoo lasta, kun tämä pukeutuu ulkoilua varten. Jos pukeutuminen tuottaa ongelmia, niin apua on mahdollista saada (Paju 2013, 73). Koulussa lapsen täytyy sen sijaan selviytyä pukeutumisesta yksin, joten lapsen olisi hyvä harjoitella pukeutumista jo ennen koulun aloittamista (Parvela 2001, 17). Jokaisen oppitunnin jälkeen on välitunti, joka vietetään ulkona. Tällöin lapsi joutuu itse pukemaan ja riisumaan vaatteitaan monta kertaa päivässä. Koulupäivän vaatimukset ovat pukeutumisen näkökulmasta samankaltaiset kuin päiväkodin, johon tuore koululainen on aiemmin tottunut. Koulupäivään kuuluu oppitunteja, jotka useimmiten järjestetään sisätiloissa ja ulkoiluja, joita varten täytyy selvitä ulkoilussa sekä liikuntatunteja, joiden paikka ja aihe vaihtelevat. Eniten vaihtelua pukeutumiseen tuovat liikuntatunnit, sillä niiden aikana kokeillaan erilaisia lajeja, joista jokainen vaatii omanalaisensa varustuksen tavallisten vaatteiden lisäksi. Liikuntatunneilla voidaan olla sisällä tai ulkona ja tunnin päätteeksi on varattu aikaa siistiytymiselle ja vaatteidenvaihdolle. Esimerkiksi lapsen liikuntatunnin varustus on hyvin erilainen, jos kyseessä on voimistelua sisätiloissa tai jos liikuntatunnilla opetellaan hiihtämistä lähimetsässä. Suomessa on neljä vuodenaikaa, joista jokainen tuo omat haasteensa pukeutumiseen, sillä lämpötila ja sää vaihtelevat paljon jokaisen vuodenajan aikana. Koska lapsen vaatetus vaihtelee niin päivän ohjelman kuin vuodenajan mukaan, tarvitsee lapsi paljon erilaisia vaatteita koulunkäyntiä varten.

Kasvatustieteen tohtori Raili Lehtolainen tutkii koulun ja kodin välistä yhteistyötä tietyn paikkakunnan kouluissa väitöskirjassaan *Keltaista ja kimaltavaa, kodin ja koulun yhteistyöstä kodin ja koulun yhteyteen* (2008). Lehtolaisen mukaan 2000-luvulla kodin ja koulun yhteistyö näyttäytyy siten, että monesti opettaja esiintyy vanhemman arvioijan ja neuvojan roolissa. Vanhempi taas yrittää sietää opettajan arvioinnin ja neuvonnan kohteena olemista ja yrittää tasapainottaa epätasapainoista asemaa jopa hyökkäävällä käytöksellä. Lisäksi on muodostettu myös sellaisia yhteistyömuotoja, joissa opettaja kysyy ja saattaa myös kelpuuttaa vanhemman mielipiteitä. Lehtolainen toteaa, että hänen tutkimuksensa perusteella vanhemmat tekevät melko vähän aloitteita. Tyypillisimmät ai-

heet, joita koulun ja kodin välinen yhteys koskee ovat käyttäytyminen ja opinnoissa edistyminen. Yleisesti yhteysmuodot koulun ja kodin välillä ovat lisääntyneet, kun tilannetta verrataan pari sukupolvea taaksepäin. (Lehtolainen 2008, 414–415.) Lehtolaisen mielestä opettajan vastuulla on rakentaa yhteys koulun ja kodin välille. Koulu on usein aloitteentekijänä erilaisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi retkissä, mutta silti opettajien koulutuksessa ei ole annettu tarpeeksi valmiuksia yhteyden rakentamiseen. (Lehtolainen 2008, 229.) Kasvatustieteen tohtori Tuija Metsokin on tutkinut koulun ja kodin yhteistyötä väitöskirjassaan *Koti, koulu ja kasvatus – kohtaamisia ja rajankäyntejä* (2004). Metson mukaan kasvatus yhdistää koulua ja kotia. Hänen tutkimuksessaan vanhemmat kokivat omaksi vastuukseensa lapsen kasvatuksen ja opettajan vastuuksi vain opettamisen. Koulussa kasvatustyö siirrettiin vanhemmille, jotka koettiin avuksi koulutyössä. Vanhemmat kokivat yhteistyön tarkoittavan enimmäkseen koulusta tulevia tietoja ja vanhempainiltoja. (Metso 2004.) Väitöskirjoissa pureudutaan yhdistävästä aiheesta huolimatta erilaisiin näkökulmiin ja teemoihin, mutta yhteistä tuloksissa on se, miten pieneen osaan koulutyöskentelyä tai millaisiin aiheisiin vanhemmat kokevat yhteistyön liittyvän.

Lastenvaatteilla on erilaisia ominaisuuksia, jotka antavat vaatteille merkityksiä. Vaatteen ominaisuudet voivat olla suojaavia, kuten esimerkiksi kuravaatteilla ja toppavaatteilla, joiden tarkoitus on suojata lasta ulkotiloissa. Ominaisuudet voivat olla toiminnallisia tai liittyä vaatteen ulkonäköön. Väri on selkeä ominaisuus, joka jossakin määrin sukupuolittaa lapsia, sillä joitakin värejä suositaan enemmän tytöillä ja toisia puolestaan pojilla. Joitakin vaatteita täytyy myös opetella käyttämään ja pikkuhiljaa lapsi oppii sen, millainen toiminta on suotavaa ja toimivaa ja millainen ei ole. Esimerkiksi hameen käyttö vaatii tytöiltä kehonhallintaa, jota poikien ei tarvitse opetella, jos he eivät hameita käytä. Yleensä nuoret tytöt oppivat kantapään kautta, että hametta käytettäessä alushousujen näkyminen ei ole suotavaa. Malli siitä, mikä on suotavaa ja mikä ei, saadaan ympäristöltä. (Paju 2013, 114–118.)

2.3 Tytöt ja pojat

Sukupuoli-identiteetti tarkoittaa miehen tai naisen sukupuolen sisäistämistä ja siihen samaistumista. Tällä tarkoitetaan tunnetta siitä, että on mies tai nainen. Sukupuolirooli tarkoittaa sitä, miten feminiinisyyttä tai maskuliinisuutta osoitetaan ulospäin ja millaisia käyttäytymismuotoja eri sukupuolten edustajille pidetään sopivana. (Hutt 1982, 205.) Sukupuolirooli omaksutaan ulkoisten ja sisäisten tekijöiden perusteella. Sukupuolirooli-identiteetti tarkoittaa sitä, miten paljon henkilö kokee olevansa maskuliininen tai feminiininen. Samaistuminen malliin on tärkeää edellä mainitun identiteetin muodostamisessa. (Hutt 1982, 211.)

Kun ihmisiä luokitellaan ja kategorisoidaan, on biologinen sukupuoli yksi luokittelun peruste. Samalla pariaatteella ihmisiä voisi luokitella myös muiden ulkomuotoon liittyvien seikkojen, kuten vaikkapa silmien värin perusteella. Jos pohditaan kasvatuksen käytäntöjä, ei biologinen sukupuoli kuitenkaan yksin riitä, sillä sukupuoli muodostuu sosiaalisena, kulttuurisena ja rakenteellisena kokonaisuutena. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 275.) Sukupuolen perusteella luokitellessa on hyvä huomioida, että sukupuoleen liittyy monta eri osa-aluetta, eikä biologiseen sukupuoleen perustuva luokitteluperuste ole niin yksinkertainen, kuin miltä se pintapuolisesti vaikuttaa.

Lapsi oppii jo varhain, että tietyt käytännöt kuuluvat enemmän maskuliiniseen ja tietyt feminiiniseen toimintaan. Lapsi oppii eri sukupuolista tarkastelemalla maailmaa, sillä tiettyjä toimintatapoja ja ominaisuuksia tarjotaan eri sukupuolille. Esimerkiksi tytöille tarkoitetuissa vaatteissa on paljon vaaleanpunaista ja samoin ympärillä olevat tytöt käyttävät paljon vaaleanpunaista. Tällöin vaaleanpunaisen paidan valitseminen voi tuntua tytöstä mukavalta ja samalla hän voi tuntea olevansa osa vaaleanpunaista käyttävien tyttöjen ryhmää. Kun lapsille on muodostunut käsitys siitä mikä kuuluu tytöille ja mikä pojille, he liittävätkin sukupuoliin värejä, esineitä, tapoja ja toimintaa. Esimerkiksi hameiden mieltäminen naistenvaatteeksi, on sosiaalinen sopimus. Poika voi halutessaan pukeutua hameeseen, mutta siitä voi seurata sanktioita sosiaalisella tasolla. Omaan sukupuoleen liitettävän esineen valinta on mukavaa, mutta ei pakollista. (Paju 2013, 119–120.)

Sukupuoleen kasvattaminen tapahtuu usein niin hienovaraisesti, ettei kasvattaja välttämättä edes huomaa omia sukupuolistavia tekoja tai toimintatapoja. Edellä mainitut voivat tapahtua arjen käytännöissä ja luokituksissa,. Myös kasvattajan omat elämäkokemukset vaikuttavat asiaan. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 275.) Aikuiset ja lapset tekevät kumpikin jakoja sukupuolen mukaan ja lapset ovat oppineet tavan havainnoimalla muiden toimintaa. Yleensä aikuiset luovat ja lapset sekoittavat sekä haastavat arjen sukupuolistavia käytäntöjä. Erityisesti poikien toiminen odotusten vastaisesti herättää hämmennystä aikuisissa. (Ylitapio-Mäntylä 2012, 277.) Vänskän mukaan lasten mainoskuvia tulkitessa se, miten kuvan henkilöt mielletään usein tytöiksi ja pojiksi, tapahtuu paljon monimutkaisempien ja abstraktimpien mielikuvien pohjalta, kuin niiden, jotka kumpuavat puhtaasti anatomiasta. Esimerkiksi lasten pukeutumiseen, vaatteiden väreihin, asentoihin ja aktiivisuuteen liitetään mielikuvia, jotka katsoja usein liittää toiseen sukupuoleen oman näkemyksensä pohjalta. (Vänskä 2012, 106–108.) Edellä mainittu kertoo siitä, miten tytöt ja pojat on totuttu näkemään ja miten heitä tyypillisesti kuvataan.

Lasten sukupuolittaminen on esimerkiksi koulumaailmassa näkyvää, mutta arjen käytäntöihin ollaan niin tottuneita, ettei sukupuolistavia käytäntöjä välttämättä huomata, ellei niitä erityisesti nosteta esille. Lehtonen on määritellyt pääpiirteet sille, miten heteronormatiiviset käytännöt tulevat koulussa esille. Peruskoulun eri oppiaineissa heterosuhteet ja heteroseksuaalisuus esitetään luonnollisina ja itsestään selvinä. Sukupuolet asetetaan usein vastakkaisiksi ja toisiaan täydentäviksi, lisäksi pojat esitetään usein aktiivisina ja tytöt passiivisina olentoina. Lisäksi pojille sallitaan enemmän aktiivisuutta kuin tytöille, esimerkiksi energiaa tai rajuja otteita. Ylipäätään tytöiltä ja pojilta odotetaan erilaisia ominaisuuksia. (Lehtonen 2003, 237–241.) Koulussa tytöt ja pojat korostuvat omina ryhminään. Sukupuoliryhmittely ulottuu julkisiin tiloihin asti. Esimerkiksi wc-tilat ovat koulussa usein voimakkaasti sukupuolitettuja paikkoja, sillä ne on jaettu tyttöjen ja poikien tiloihin. Koska edellä mainitut tilat on jaettu sukupuolittain, niin niistä muodostuu helposti tyttö- ja poikapaikkoja, joihin toisen sukupuolen toiminta ei ulotu. Erityistä näissä tiloissa on se, että ne ovat muita koulun tiloja vähemmän valvottuja, joten niissä on mahdollista suorittaa helpommin myös koulun säännöissä kiellettyjä toimia, kuten esimerkiksi kiusata, kirjoittaa seinille tai kokeilla päihteitä. Tyttöjen ja poikien tavoissa käyttää wc-tiloja on eroja, sillä tytöt käyttävät tilaa poikia enemmän oleskelu- sekä kaunistautumistilana. Pojat taas harrastavat tiloissa tyttöjä enemmän kiu-

saamista. Yleisesti tytöt viettävät enemmän aikaa wc-tiloissa kuin pojat. (Lehtonen 2003, 217–221.)

Opetushallitus on tarttunut koulujen heteronormatiivisuuteen ja epätasa-arvoisuuteen sekä on uudistanut perusopetusta siten, että kaikki peruskoulut velvoitetaan laatimaan kolmen vuoden välein uusittava tasa-arvosuunnitelma. Lisäksi koulujen tulee valvoa suunnitelman toteutumista. Suunnitelma on laadittu vuonna 2014 ja sitä uudistetaan vuonna 2017. Velvoitteen pohjalla ovat tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki. Opetushallitus on julkaissut oppaan, joka auttaa koulujen henkilökuntaa prosessissa. Oppaassa muun muassa suositellaan kutsumaan oppilailta heidän omilla nimillään, sen sijaan että heitä kutsuttaisiin tytöiksi ja pojiksi. Lisäksi ajatuksena on pyrkiä poistamaan perinteiset erilaisiin oppiaineisiin ja ammatteihin liittyvät sukupuoliroolit. Opetushallitus järjestää oppaan lisäksi opettajille koulutuksia, joissa perehdytään muutoksiin. Suomen peruskouluihin tuleva tasa-arvosuunnitelma on osa kansainvälistä kehitystä, sillä muuallakin on herätty ajatukseen. Esimerkiksi Australian Victorian osavaltion kouluissa otetaan vuoden 2017 alusta käyttöön tarkkoja ohjeita sisältävä ”Respectful relationship” -ohjelma, jonka tarkoituksena on poistaa sukupuolistereotypioita ja ennalta ehkäistä perheväkivaltaa. (Sarhimaa 2016.)

Tyttöjen ja poikien pukeutumismaailmassa on eroja. Pienestä asti tytöt saavat vaatteisiin ja hiuksiin liittyvissä toiminnoissa enemmän huomiota kuin pojat. Tämä johtuu osaltaan siitä, että tyttöjen vaatteissa on enemmän nappeja ja vetoketjuja sellaisissa paikoissa, joihin on vaikea ylettyä. Poikien vaatteet ovat usein pukemisen suhteen funktionaalisempia. Pukeutumisen lisäksi tyttöjen hiuksia kammataan ja laitetaan useammin, kuin poikien hiuksia. Kampaaminen ja pukeminen ovat huolenpitoa ja hoivaamista. Iän myötä tyttöjen hoivan kohteena oleminen näkyy siinä, että he pyytävät poikia herkemmin apua pukeutumiseen liittyvissä asioissa ja ovat sitä kautta tottuneempia läheisyyteen. (Paju 2013, 125–127.)

Pukeutuminen on usein tärkeää tytöille ja he oppivat jo nuorena keinoja, miten vaatteilla voi viestittää. Vaatteet voivat korostaa tai häivyttää sukupuolta, lisäksi niillä voi leikitellä. Ero naisten- ja miestenvaatteissa on siinä, että naistenvaatteet ovat näkyviä ja miestenvaatteet eivät, sillä ne edustavat ryhmään sulautumista. Naisille tyypilliseen pukeu-

tumiskoodiin mielletään naiselliset värit, keveys, kiltteys, siisteys, kulutus ja miellyttäminen. Sukupuolta häivyttävään pukeutumiskoodiin kuuluvat väljät vaatteet ja edellä kuvatun naisellisen pukeutumiskoodin välttäminen. Tyttöjen murrosikä tuo suurempia ulkoisia muutoksia vartalolle kuin poikien murrosikä. Oman vartalon kätkeminen vaatteilla, kuten esimerkiksi miestenvaateilla, antaa aikaa tottua kehityksen tuomiin muutoksiin, ennen kuin nuori joutuu muiden katseiden alle. Siksi monet murrosikäiset lapset ja nuoret viihtyvät näkyvyyttä vähentävissä vaatteissa. Näkymättömyys, eli joukkoon sulautuminen, antaa suojaa sekä tytöille että pojille. (Ruohonen 2001, 138.)

Murrosiässä kehon muutoksiin sekä siihen, kuinka nopeasti muutokset ilmenevät, kiinnitetään erityistä huomiota. Tämä huomio saattaa johtaa kiusaamiseen. Tyttöihin kohdistuu enemmän kehoon ja sukupuolitettuihin ominaisuuksiin liittyvää nimittelyä kuin poikiin. Pojilla huomio kiinnittyy enemmän kehon yleiseen rakenteeseen. Kehon muutokset ja niihin reagointi vaikuttavat pukeutumiseen. Vaatteiden lisäksi lapset kiinnittävät huomiota ja arviointia asusteisiin, hiuksiin ja meikkaamiseen. Se, millainen lapsen sosiaalinen status on, vaikuttaa siihen, millainen pukeutumiseen liittyvä muutos on sallittua. Jos esimerkiksi hiljainen oppilas ottaa tatuoinnin, niin hän saa negatiivisempaa palautetta kuin eliittiryhmän jäsen. Myös sukupuolella on merkitystä, sillä tytöille ja pojille sallitaan erilaisia ominaisuuksia. Liiallinen sukupuolen korostaminen saattaa aiheuttaa tytöille huorittelua, eli huoraksi haukkumista, ja pojille homottelua, eli homoseksuaaliksi moittimista. (Lehtonen 2012, 226–227.) Kun pohditaan pukeutumista ja etenkin siihen liittyviä ulkoisia seikkoja, on hyvä huomioida, että erilaisiin pukeutumisen ilmiöihin on suhtauduttu eri tavoin eri aikoina. Esimerkiksi poikien pitkät hiukset ja tyttöjen lyhyet hameet on tulkittu eri tavoin eri vuosikymmeninä. (Ruohonen 2001, 17.)

Ruohosen mukaan 2000-luvun pukeutumiskulttuuri antaa tytöille runsaasti mahdollisuuksia pukeutua haluamallaan tavalla, leikitellä vaatteilla ja kokeilla erilaisia tyylejä. Samalla tyttöjen pukeutumiseen kohdistetaan eri ikäkausina erilaisia odotuksia, jotka luovat heille paineita. Pukeutumisella voidaan liukua työstä naiseksi, mutta samalla joudutaan naiseuden ristiriitaiselle kentälle. Media ja mainokset luovat naisista erilaisia mielikuvia, jotka ovat toisinaan ihailun ja toisinaan halveksunnan kohteena. Edellä mainittuja ovat muun muassa viettelijä, kodinhengetär sekä maskuliininen nainen. Suomalaiset nuoret naiset ovat ratkaisseet ongelman siten, että he yhdistelevät eri sukupuolille

tyypillisiä pukeutumistyylejä ja pukeutuvat tapauskohtaisesti, tilaisuuden vaatimalla tavalla. Pojat taas suhtautuvat pukeutumiseen tyttöjä vakavammin. Heidän mahdollisuutensa pukeutua ja kokeilla eri tyylejä ovat paljon rajallisemmat kuin tyttöjen, mutta heihin kohdistetaan vastaavasti paljon vähemmän ulkoisia paineita. (Ruohonen 2001, 140.)

Värit ovat iso osa pukeutumisen maailmaa ja niiden merkitys on vaihdellut paljon historian aikana. Värit ovat tärkeitä sukupuoliin liittyvien sosiaalisten koodien kuvaamisessa. Antiikin kreikassa valkoinen oli valon väri, joka merkitsi keveyttä ja läpinäkyvyyttä. Keskiajalla valkoiseen alettiin liittää kristinuskon elementtejä, kuten esimerkiksi ylösnousemus, ruumiittomuus ja onnellisuus. Kuvataiteessa enkelit ja Jeesus puettiin valkoiseen. (Vänskä 2012, 114.) Edellä mainitun johdosta, 1800-luvulla, valkoinen miellettiin viattomuuden ja lapsuuden väriksi. 2000-luvulla vaaleanpunainen ja vaaleansininen sekä muut pastellisävyt ovat saaneet saman merkityksen. Keskiajan lopulla vaaleanpunainen oli arvostettu väri, mutta 1800-luvulla sitä puolestaan pidettiin keinotekoisena ja laimeana värinä, joka oli syntynyt siitä, että jaloon punaiseen väriin oli sotkettu valkoista. Punaista väriä on pidetty voimakkaana, tulisena ja seksuaalisena värinä, jonka tehoa valkoinen on heikentänyt. Sinistä on pidetty vähempiarvoisena värinä, mutta myöhäiskeskiajalla sen suosio nousi miltei punaisen rinnalle. Vaaleanpunaista ja vaaleansinistä pidettiin 1800-luvulla lasten väreinä siten, että vaaleanpunainen miellettiin poikien ja vaaleansininen tyttöjen väriksi. Punainen kuvasi vahvuutta ja päättäväisyyttä ja sininen liitettiin Neitsyt Mariaan. Värien merkitykset muuttuivat toisen maailmansodan jälkeen miltei vastakkaisiksi, kun vaaleanpunaista alettiin pitää tyttöjen ja vaaleansinistä poikien värinä. Värihin alettiin liittää tyttömäistä herkkyyttä ja sininen alettiin mieltää poikien väriksi, koska se vakiintui muun muassa sotilaiden uniformujen väriksi. 1900-luvulla sinisestä tuli yksi Eurooppalaisten suosikkiväreistä, kun siihen assosioitiin sotien takia maskuliinisuutta sekä positiivisia mielikuvia, kuten esimerkiksi nuoruus, kärsimys, unelmat ja kehitys. Kun vaaleanpunaista alettiin pitää heikkona ja teennäisenä värinä, siihen alettiin pikkuhiljaa liittää vulgaarisia piirteitä ja väristä muodostui myös homoseksuaalisuuden merkki. 2000-luvulla poikien vaatteiden värimaailmassa on paljon sinistä ja tyttöjenvärimaailmassa paljon punaista. Näin tytöt ja pojat erotetaan yhä toisistaan vaatteiden väreillä. (Vänskä 2012, 93–102.)

3. Lastenvaate 2010-luvulla

3.1 Markkinatarjonta vuonna 2016

Seuraavassa kappaleessa hahmottelen lastenmuodin suuntauksia 2010-luvulla. Lähestyn aihetta kuvailemalla Suomessa suosittujen ja yleisten myymälöiden Internetissä keväällä 2016 julkaisemia lastenvaatekatalogeja. Tällä läpikäynnillä luon tiivistetyn ja rajatun katsauksen siihen, millaisia lastenvaatteita Suomessa on ollut tarjolla keväällä 2016, jolloin keräsin kyselyaineiston tutkielmaani varten. Valitsin lastenvaatekatalogeiksi H&M:n, Lindexin ja Seppälän, koska edellä mainittujen vaatekauppaketjujen liikkeet ovat 2010-luvulla Suomessa suosittuja ja ne löytyvät lähes jokaisesta kaupungista.

H&M eli *H & M Hennes & Mauriz AB* on Ruotsissa perustettu vähittäiskaupan konserni, joka toimii kansainvälisesti. H&M perustettiin vuonna 1947 ja yritys avasi ensimmäiset liikkeensä Suomessa vuonna 1997. Yrityksen valikoimiin kuuluu vaatteita eri käyttäjäryhmille, asusteita, kosmetiikkaa sekä kodintekstiilejä. Vuonna 2016 yrityksellä on kuusi vaatemerkkiä: *H&M, COS, Monki, Weekday, Cheap Monday ja Other Stories*. (H&M 2016.)

H&M:n kevät/kesän 2016 lastenvaatemallisto jakautuu tyttöjen ja poikien vaatteisiin, ainoastaan vastasyntyneiden vaatteita ei ole määritelty erikseen tyttöjen ja poikien vaatteisiin. Vaatevalikoima on laaja ja monipuolinen. Vaatteet ovat mallistoittain koossa: vastasyntyneet 50–64cm, tyttö- ja poikavauvat 68–98cm, tytöt ja pojat 92–140cm sekä tytöt ja pojat 134–170cm. Vaatteiden tyyli vaihtelee hieman kokoluokittain. Vastasyntyneidenvaatteiden värimaailma on vaaleahko ja heleä. Päävärit ovat harmaa, valkoinen, beige, tummansininen ja vaaleanpunainen. Lisäksi vaatteita on myös muissa väreissä. Printeissä on yksinkertaisia pieniä kuvioita ja raitoja, myös muutamia painokuvia eläinhahmoista. Vaatteet ovat istuvia trikoovaatteita.

H&M lastenvaatemalliston pienemmän kokoluokan tyttöjen vaatteissa on vaaleanpunaista, mintunvihreää, valkoista, harmaata ja tummansinistä. Näiden lisäksi on myös

muita värejä. Printtejä ja kuvia on useita erilaisia, enimmäkseen kukkia ja raitoja. Vaatteissa on melko vähän pitsiä, röyhelöitä ja tylliä. Yleisilmeeltään vaatteet ovat A-linjaisia, pääntiet pyöreitä ja housujen istuvuus vaihtelee mallin mukaan. Valikoimaan kuuluu myös farkkuhousuja. Hameiden helmat ja shortsien lahkeet ovat lyhyitä. Isompien tyttöjen vaatemallistot ovat tyyliltään lähellä H&M:n aikuistenvaatemallistoja. Tyttöjenvaatteiden päävärit ovat harmaa, pinkki, turkoosi, valkoinen, vaaleanpunainen ja musta. Vaatteissa on kohtalaisen paljon printtejä, enimmäkseen luontoaiheita ja muutamia graafisia kuvioita. Pitsiä on vähän, mutta röyhelöitä selkeästi vähemmän, kuin pienemmän koon vaatteissa. Yleislinjoiltaan vaatteet ovat väljiä ja helmaa kohti leveneviä. Hameen helma on leveä ja pituudeltaan on joko mini tai polvimittainen. Farkkuhousut ovat istuvia ja kapealahkeisia, mutta mallistossa on lisäksi muutamia trumpettilahkeisia housuja sekä minishortseja. Vaatteissa on näkyvissä vaikutteita 1990-luvun muodin suuntauksista.

Pienemmissä poikienvaatteissa päävärit ovat sininen, valkoinen, harmaa ja vihreä. Seas- sa on myös ruosteenpunaista, ruskeaa ja vaaleanpunaista. Vaatteissa on paljon painokuvia, vähän raitoja ja eläin- sekä luontoaiheisia printtejä. Housuissa on paljon shortseja ja polvipituisia housuja, joiden materiaalit vaihtelevat. Vaatteet ovat yleisilmeeltään istuvia tai suoralinjaisia perusvaatteita. Isompien poikien vaatteissa värit ovat kirkaampia ja tummempia. Päävärejä ovat tummansininen, harmaa, musta ja valkoinen. Muita värejä ovat beige, turkoosi, punainen ja keltainen. Isommassa koossa shortsien lahkeet ovat pidemmät ja vaatteiden yleislinjat väljemmät. Housut ovat lyhytlahkeisia ja väljiä tai suoralahkeisia ja istuvia. Vaatteissa on nähtävissä katusportti -tyyliä, jonka sekaan on ripoteltu paljon kauluspaitoja.

H&M:n lastenvaatteet ovat tyyliltään monipuolisia. Mitä suuremmaksi koot kasvavat, sitä lähempänä vaatteiden tyyli on H&M:n aikuisten muotia. Pienemmän koon vaatteissa taas on enemmän perusmalleja. Tyttöjenvaatteet ovat tyyliltään persoonallisempia, rohkeampia ja paljon paljastavampia, kuin poikien. Materiaalit ovat pääosin trikoota, collegea, puuvillaa ja etenkin housuissa denimiä. Tyttöjenvaatteissa on myös tylliä ja hieman sifonkia. Lastenvaatteisiin kuuluu myös runsaasti asusteita, kuten hattuja, laukkuja ja kenkiä.

Lindex on Ruotsissa perustettu yritys, joka aloitti toimintansa naisten alusvaatemyymlänä vuonna 1954 ja laajensi sittemmin toimintaansa myös naisten- ja lastenvaatteisiin. Yritys avasi ensimmäiset liikkeensä Suomessa 1980-luvulla ja vuonna 2007 Suomalainen pörssiyritys Stockmann vaihtui Lindexin omistajaksi. Vuonna 2016 Lindex toimii kansainvälisesti ja kuuluu Euroopan johtavimpien muotiketjujen joukkoon. (Lindex 2016.)

Lindexin kevät/kesän 2016 lastenvaatemallisto on jaettu sukupuolen ja koon mukaan seuraaviin luokkiin: baby 44–86cm, tytöt ja pojat 92–122cm sekä tytöt ja pojat 128–170cm. Vauvojen vaatteita ei ole jaettu sukupuolen mukaan. Vauvojen vaatteiden värimaailma on kuulas ja hento. Päävärit ovat valkoinen, vaaleanpunainen ja sininen, mutta mallistossa on myös tummansinistä, ruosteenpunaista, vihreää sekä murrettua keltaista. Vaatteissa on melko paljon printtejä ja kuvia, pääosin luontoaiheisia sekä meriteemaisia. Yleisilmeeltään vaatteet ovat melko istuvia ja mekot A-linjaisia. Röyhelöitä ja pitsiä on melko vähän. Isompien lasten vaatteet ovat värikkäämpiä ja monipuolisempia. Tyttöjen vaatemallistojen päävärit ovat vaaleanpunainen, vaaleansininen ja violetti. Isompien tyttöjen vaatteissa päävärit ovat valkoinen, musta, korallinpunainen ja turkooosi. Printit ovat joko luontoaiheisia tai graafisia kuvioita. Vaatteet ovat yleislinjoiltaan väljiä, niissä on kohtalaisesti röyhelöitä ja hieman pitsiä. Hameiden helmat ovat enimmäkseen laskeutuvia ja hulmuavia. Päätiet ovat pyöreitä ja leikkaukset usein vyötärölinjaisia. Poikien vaatteissa on sinipunainen värimaailma, jossa on lisäksi valkoista, mustaa ja harmaata. Printtinä on enimmäkseen raitoja. Pienempien poikien vaatteissa on lastenelokuvaan liittyviä kuvia. Isompien poikien vaatteissa puolestaan on enemmän englanninkielisiä tekstejä ja taiteellisia kuvia eläimistä, päkhalloista ja rullalautailevista nuorukaisista. Yleisilmeeltään mallistojen vaatteet ovat linjoiltaan suorita. Pitkähaiiset paidat ja takit ovat enimmäkseen väljiä. Housujen tyyli vaihtelee siten, että collegehousut ovat väljiä ja farkkukousut suorita ja istuvampia.

Lindexin lastenvaatemallisto on monipuolinen ja sisältää enimmäkseen arkikäyttöön suunnattuja perusvaatteita. Tyttöjen mallistossa on tyyliään erikoisempia vaatteita kuin poikien mallistossa. Lastenvaatteisiin kuuluu myös paljon asusteita, kuten alusvaatteita, kenkiä ja hattuja. Lastenvaatemateriaalit ovat enimmäkseen trikoota, collegea, puuvillaa ja deminiä. Tyttöjen juhlamekoissa on myös sifonkia.

Seppälä on suomalainen muotiketju ja perheyrittys, joka aloitti toimintansa vuonna 1930. Seppälän suunnittelutiimin kuuluu 12 henkilöä, jotka suunnittelevat vaatteita niin naisille, miehille kuin lapsille. Vuonna 2016 Seppälällä on myymälöitä Suomessa ja Virossa. Muotiketju keskittyy pääosin kotimarkkinoihinsa. (Seppälä 2016.)

Seppälän kevät/kesän 2016 lastenvaatemallisto jakautuu koossa 128–170cm tyttöjen ja poikien kategorioihin. Tyttöjen vaatteissa päävärit ovat pinkki, tummansininen, turkoo-si, harmaa musta ja valkoinen. Printeissä on raitoja ja graafisia kuvioita. Vaatteiden yleislinjat ovat väljiä, hameet minimittaisia ja paidat pitkiä. Erityistä vaatteissa ovat solmut, napitukset edessä ja vyötäröllä kuminauhat. Poikien vaatteet koostuvat pääosin paidoista. Päävärit ovat harmaa, ruskea, sininen ja lohenpunainen. Niukat printit koostuvat pääosin ruuduista ja raidoista. Painokuvissa on englanninkielistä tekstiä. Yleisilmeeltään vaatteet ovat sporttihenkisiä ja istuvampia, kuin tyttöjen vaatteet. Kevään 2016 malliston yleisilme on rento ja rauhallinen. Materiaalit ovat pääosin trikoota ja collegea, kauluspaidoissa puuvillaa.

Yhteenvedona H&M:n, Lindexin ja Seppälän tarjoamissa lastenvaateissa voidaan sanoa olevan paljon samankaltaisuuksia. Yleisilmeeltään mallistojen värimaailmat muistuttavat toisiaan ja vaatteiden malleissa on paljon yhtäläisyyksiä. Mallistoissa on myös eroavaisuuksia ja persoonallisia valintoja. Lastenvaateissa, kuten muutenkin pukeutumisessa, on olemassa selkeä jako miesten ja naistenvaateisiin. Kummallekin sukupuolella tarkoitettuja unisex -vaatteita on olemassa, mutta 2010-luvun lastenvaatejärjestyksen enemmistö on jaettu kategorioihin lapsen sukupuolen ja iän mukaan.

3.2 Media ja viattomuus

Lasten maailma täyttyy erilaisista kuvista, joita on puhelimissa, tietokoneissa, elokuvissa, lehdissä ja peleissä. Kehon muuttuminen muokattavaksi kuvaksi ja erilaiset visuaaliset ympäristöt ovat osa lapsen kokemusmaailmaa. Ne leikit, joita ennen on leikitty kavereiden kanssa kotona, ovat osittain siirtyneet nettiin. Esimerkiksi nukkeleikit ovat muuttuneet jonkin brändin nettisivuilta löytyvien paperinukkien pukemiseksi ja poikien kilpa-autoleikit tietokonepeleiksi. (Vänskä 2012, 12.) 2000-luvun kuvantäytteisessä

kulttuurissa eläneet lapset ja nuoret ovat oppineet, että ulkonäöllä on merkitystä ja että sitä voidaan käyttää vaikutelmien luomisen ja hallinnan välineenä. Aikuisten huippumuoti on yhteydessä lasten maailmaan. Se on osaltaan vaikuttanut ulkonäkökeskeisyyteen, sillä huippumuoti edustaa osittain lapsille suunnattua ylellistä elämäntapaa, johon kuuluvat muotinuket ja erilaiset julkaisut, kuten lehdet, poptähdet ja Hollywood -näyttelijät lapsineen. Media ja erilaiset kulutustuotteet antavat ymmärtää, ettei lapsen terveys ja siisteys riitä, vaan hänen on myös näytettävä hyvältä ja ymmärrettävä kehon olevan kommunikaatioväline. Lapsen oman maailman lisäksi ulkonäkökeskeisyys liittyy myös siihen, miten aikuiset suhtautuvat lapsiin. Se miltä lapsi näyttää, kertoo aikuisen katseen alla siitä, miten lapsesta pidetään huolta ja millainen suhde tällä on huoltajiinsa. (Vänskä 2012, 14–18.) Lapsen ulkoista olemusta arvioidaan herkästi joka suunnasta.

Muodikkaat lastenvaatteet kuuluvat muotikulttuuriin, jonka avulla määritellään millaiset arvot kuuluvat mallikelpoiseen elämään ja lapsuuteen. Muodin ja vaatetetun kehon avulla kerrotaan muille siitä, millaiseen luokkaan kuulutaan, kuinka varakkaita ollaan sekä luodaan merkityksiä sukupuolesta, seksuaalisuudesta ja lapsuudesta. Muodin avulla luodaan erilaisia mielikuvia lapsista ja aikuisista. Vaatteet voivat kertoa suoraan siitä, millainen henkilö on kyseessä ja lisäksi ne voivat sisältää syvempiä ja henkilökohtaisia merkityksiä. (Vänskä 2012, 67–68.)

Lasten muotia mainostetaan usein aikuisille suunnatuilla lasten kuvilla. Tällöin lapsi on aikuisen katseen kohteena. Edellä mainittu on ristiriitaista, sillä aikuiselle annetaan lupa katsoa lasta, mutta samaan aikaan kuvan lapsi on epätasa-arvoisessa asemassa aikuiseen nähden. Aikuisen katsetta lapsen kuvaa kohtaan voidaan verrata miehen katseeseen naisen kuvaa kohtaan, jolloin katsottava on toisen katseen passiivisena kohteena. (Vänskä 2012, 75–76.) Lasten muotikuvia katsottaessa astutaan epävarmalle maaperälle, sillä ne tekevät kuvan lapsesta passiivisen objektin. Kun kuvan lapsesta tulee katseen kohde, niin lapsen osa viattomana ja koskemattomana osapuolena järkkyy.

Länsimaisessa kulttuurissa aikuiset näkevät viattomuuden olevan tärkeä osa lapsuutta. Näkemys viattomasta lapsesta on kuitenkin vain muutaman sadan vuoden ikäinen. Käsi-
tys on syntynyt kristinuskon kautta, kun 1400–1500-luvulla alkoi muotoutua mielikuva

lapsesta puhtaana ja viattomana olentona. 1600-luvulle mennessä Jeesus -lasta alettiin pitää lapsuuden mallina ja se muutti käsityksiä lapsuudesta. Lapsia luonnehdittiin viattomiksi, ruumiittomiksi ja aseksuaalisiksi olennoiksi, jotka eivät edes ymmärtäneet pahutta. Lapsia ihailtiin ja ihmeteltiin. Samaan aikaan lapset olivat kuitenkin yhteiskunnan pohjalla, eikä heitä pidetty tuntevina ihmisinä, toisin kuin aikuisia. Lapsuuteen yhdistettiin myös enkelimäisiä elementtejä ja lapsen viattomuus alkoi edustaa toivoa paremmasta maailmasta ja tulevaisuudesta. Viimeisin näkemys on säilynyt 2010-luvulle asti. Ennen 1600-luvun alkua ajateltiin, ettei lapsi vielä ymmärtänyt seksiä, joten häntä ei tarvinnut suojella siltä tai siihen liittyviltä aiheilta. Lapset nukkuivat aikuisten kanssa samoissa tiloissa ja kuuluivat sekä näkivät kaiken. Koska viattomuutta tai viatonta mieltä ei ollut olemassa, ei sellaista voinut tahrata. (Vänskä 2012, 82–85.)

Näkemyksistä, mikä on lapsille sopivaa ja mikä ei, alkoi yleistyä 1500–1600-lukujen vaihteessa. Lapset oli hyvä kasvattaa puhtauteen ja heille puhuttiin eri tavoin kuin aikuisille. Lapsia vahdittiin ja tarkkailtiin siinä tarkoituksessa, ettei heille tapahtunut mitään siveetöntä. Lisäksi tuli välttää ilmauksia, jotka olivat säädyttömiä tai loukkasivat lasta. Viimeisin ohje muokkasi näkemystä viattomuudesta ja toimi tulevan kasvatuksen ja jopa modernin koululaitoksen pohjana. Lapsuuden viattomuus vakiintui 1600–1700-lukujen aikana. (Ariés 1962, 106–119.) Lapsi määriteltiin viattomaksi ja epäitsenäiseksi olennoiksi, joka oli aikuisesta riippuvainen ja kaipasi aikuisen suojelua. Kun lapsi tuli muista riippuvaiseksi, oli lapsuutta helppo manipuloida. Näin lapsen kasvatusta, koulutusta ja kurinpitoa alettiin pitää merkityksellisinä asioina sen varmistamisessa, ettei lapsesta kasvanut paha aikuista. Muodostui pohja käsityksille siitä, miten tärkeää on kasvattaa lapsia hyvää tulevaisuutta varten. (Vänskä 2012, 86.) Lapsuuden käsityksen muutos näkyy myös 1700-luvun kuvataiteessa, kun lapsia alettiin kuvata herttaisina olentoina pienten aikuisten sijaan. Lapsuuden viattomuutta kuvattiin pyöreillä ruumiinmuodoilla, vaalealla iholla, kiharoilla hiuksilla ja, valkeilla hampailla. Lapset kuvattiin usein ajattomina, viattomuuteen jähmettyneinä olentoina. (Vänskä 2012, 90.) Viattomuus on aikanaan mielletty sukupuolettomaksi olotilaksi, mutta 2000-luvulla viattomuus on sukupuolitettua ja kaupallistettu siten, että se on ostettavissa ja päälle puettavissa (Vänskä 2012, 104). Tyttöjen vaatemuoti on 2000-luvulla aikuismaista, sillä äitien ja tyttärien pukeutuminen muistuttaa toisiaan. Lasten aikuismaisessa pukeutumisessa vaatteiden seksikkyyttä herättää huolta, sillä se poikkeaa länsimaisen kulttuurin opitusta tavasta kat-

soa lasta. (Autio 2004, 36.) Seksuaalisuuden ja aikuismaisen pukeutumisen merkit näkyvät parhaiten sellaisissa yksityiskohdissa, joilla rikotaan viattomuuden normia, eli viattomaksi miellettyjä elementtejä (Vänskä 2012, 117).

Sosiaalipsykologian tohtori Atte Oksanen pohtii artikkelissaan *Lapsuus ja satuttaminen kulutusyhteiskunnassa* sitä, miten kulutusyhteiskunta vaikuttaa 7–13-vuotiaiden lasten hyvinvoinnin riskeihin, erityisesti satuttamiseen. Lapsille suunnatun viihteen ja mainonnan mukana pienille kuluttajille kaupataan sankareita, joiden rooleihin kuuluvat perinteiset sukupuoliroolit ja militarisoitu maskuliinisuus, johon liittyvät esimerkiksi toimintasankarit ja seikkailijat. Etenkin nuorille suunnattu viihde sisältää paljon edellä mainittuja malleja. Lapsille suunnatun viihteen teho perustuu siihen, että itse tuotteen ohelle tehdyt lisämateriaalit nostavat tarinan esille kerta toisensa jälkeen. Toisin sanoen, kokemusta toistetaan monta kertaa. Viihde ja mainonta vaikuttavat lasten tapaan katsoa maailmaa ja itseään. Edellä mainitulla on vaikutusta aggressiivisuuteen ja identiteettiin. Lapsille voi tulla väkivaltahaluja ja ulkonäköpaineita. Esimerkiksi satuttaminen tulee esille siten, että pojat useammin satuttavat muita ja tytöt itseään. (Oksanen 2008, 222–247.)

Teoksessa *Heterotehdas* filosofian tohtori Leena-Maija Rossi esittää, miten mainonta vaikuttaa sukupuolisuuteen ja yksilön identiteettiin. Mainonta esittää malleja ja kehonkuvia, joihin voi samaistua, tai joista voi haluta erota. Mainonnassa hyödynnetään sukupuolittamista ja heterosuhteita, sillä siinä hyödynnetään sukupuoliltaan nopeasti tunnistettavia henkilöitä. Mainos on aina sukupuolimainontaa, jos siinä esitetään ihmishahmoja. Sukupuoli ja seksuaalisuus ovat identiteetin muokkaajia, joihin liittyy se, miten omaan itseen ja muihin suhtaudutaan. Näin mainonta vaikuttaa siihen, miten itseään kohtaan asennoituu toimijana tai tunteiden kohteena. (Rossi 2003, 11.) Ylipäätään jokaisella on jonkinlainen kuva itsestään ja mainonta saa katsojan vertaamaan itseään muihin. Mainonta sisältää mielikuvia siitä, mikä on esteettistä ja yleisesti hyväksyttyä, mutta myös paljon muuta. (Rossi 2003, 47.) Edellä mainittu kuvaa sitä, miksi mainoskuvasto vaikuttaa katsojaan ja voi saada hänet kyseenalaistamaan omaa mielikuvaa itsestään tai muita. Mainonnassa on loputon määrä normatiivisiin kauneuskäsityksiin ja sukupuolistereotypioihin liittyvää toimintaa, mutta myös valtakäsityksiin kohdistuvaa parodiaa, jossa käytetään hyväksi kauneusnormistoa (Rossi 2003, 48). Mainonnasta

voidaan tulkita myös edelliseen kohdistuvaa vastarintaa, joka kertoo siitä, että mainosmaailma on merkityksellinen alue sukupuolipolitiikassa ja merkityskamppailussa (Rossi 2002, 110).

3.3 Lastenvaatteiden kulutus

Kulutus pohjautuu tarpeeseen ja tarve synnyttää toimintaa, kun syntyy päätöksenteko hyödykkeen hankinnasta, varsinainen hankintateko ja päätöksen arviointiin johtava tapahtumaketju. Kuluttajilla on loputtomasti tarpeita ja mainonta sekä muoti luovat niitä jatkuvasti enemmän. Tässä yhteydessä tarve voi olla materialistinen tai symbolistinen. Ylipäättään tavaroille ja palveluille on kysyntää, mikäli ne vastaavat tarpeita. Vaatteet ovat välttämättömiä hyödykkeitä, joihin liittyy paljon erilaisia tarpeita ja ominaisuuksia, jotka vaihtelevat käyttäjän, vuodenajan, kellonajan sekä kuluttajan maantieteellisen sijainnin mukaan. (Autio 2004, 31–32.) Lastenvaateissa tarpeet ovat pohjimmiltaan samat, kuin aikuistenvaateissakin, mutta niihin liittyy, erikoisvaatteille tyypilliseen tapaan, paljon vaatimuksia ja ominaisuuksia, jotka muuttuvat kulttuurin mukana.

2000-luvun lapset ovat pienestä pitäen totutettu erilaisille brändeille ja kulutustuotteille. Suurin syy tälle on se, että kaupalliset yritykset ovat keksineet hyödyntää lastenohjelmia. Ohjelmien rahoittamisen lisäksi brändit asettavat usein tuotteensa pääosaan. Näin lapsista kasvatetaan kuluttajia, jotka saavat perheessä aikaisempaa enemmän sanavaltaa siihen, mitä milloinkin ostetaan. Kaupallisten yritysten tavoitteena on saada yhä nuoremmat mukaan kulutukseen. (Vänskä 2012, 15.) Vanhempien lasten, eli 9–13-vuotiaiden kulutus ja vapaa-ajantoiminta ovat 2000-luvulla lähempänä teini-ikäisten kuin lasten omaa kulttuuria ja kulutusta (Wilska 2004, 19). Myyntiä ja markkinointia alettiin kohdistaa erityisesti lapsille 1970–1980-lukun vaihteessa (Wilska 2004, 17). Seurauksena nuorten kulutus on kasvanut 1980-luvulta alkaen jokaisen vuosikymmenen myötä ja on keskimääräisesti korkea muihin ikäryhmiin nähden (Wilska 2001, 61). Nuorille ulkoinen olemus on tärkeää, koska sillä pyritään erottautumaan lapsista, aikuisista ja toisista nuorista, mutta samaan aikaan ulkonäöllä voidaan osoittaa yhteenkuuluvuutta muihin sosiaalisiin ryhmiin (Wilska 2001, 63).

Ensimmäisen maailman yhteiskunta on järjestäytynyt siten, että usein itse kulutus piiloutuu kuluttajilta. Kaikkein kuluttavimpia tapoja ei voi silmin nähdä, sillä roskapussit

katoavat kadunvarsien roskakoreista kuin itsestään ja päälle unohtunut valo tai vesihana eivät anna merkkejä siitä, että energiaa tai vettä olisi kulunut normaalia enemmän. (Thackara 2005, 22.) Vaatemaailmassa tämä tarkoittaa sitä, että kuluttaja harvoin tajuaa vaateen tuotantoketjua tai sitä, paljonko mikäkin vaihe kuluttaa ympäristöä. Vaatteet tuotetaan usein kolmannessa maailmassa, jossa tuottamiseen liittyvät haitat, kuten ympäristöhaitat ja tuotannon eettinen puoli, ovat havaittavissa. Laaja kuluttaminen ja halpamuodin suosiminen on tehty helpoksi. Tuotteiden halvat hinnat ja huonoa laatua seuraava lyhyt käyttöikä saavat kuluttajat tekemään heräteostoksia ja houkuttelevat vastuutomaan kulutukseen (Niinimäki 2011, 29). Halpamuoti on tullut mukaan lastenvaatteisiin, kun vaatevalmistajat ovat ottaneet valikoimiinsa lastenvaatteita.

Monet suomalaiset lastenvaatemerkit korostavat käyttävänsä ympäristöystävällisiä ja eettisiä materiaaleja sekä kotimaista tuotantoa. Esimerkiksi suomalainen lastenvaatemerkki Papu painottaa nettisivuillaan luomupuuvillan käyttöä ja sen hyviä puolia, lisäksi sivuilla kerrotaan merkin suhtautuvan kunnianhimoisesti vastuulliseen tuotantoon (Papu Design Oy 2016). Suomalaisen lastenvaatemerkki Höö:n nettisivuilla korostetaan ekologista ja eettistä näkökulmaa omalla otsikollaan. Sivulla mainitaan, että tuotteet ovat lähituotantoa ja materiaalit enimmäkseen kotimaista tuotantoa. Sivuilla ei kuitenkaan mainita tarkemmin siitä, miten ekologisia ja eettisiä itse materiaalit ja niiden valmistustavat ovat. (hoodesign 2016.) Myös suomalainen lastenvaatemerkki Muru kertoo etusivullaan, että heidän lastenvaatemallisto on kotimaista luomupuuvillaa ja tuotteet valmistetaan Suomessa (Muru 2016). Ekologisuutta ja eettisyyttä käytetään yhtenä valttikorttina suomalaisten lastenvaatteiden markkinoinnissa ja se tuodaan edellä mainittujen merkkien nettisivuilla esille siten, että sen voi tulkita olevan yksi laadun tae.

Koululaisen vaatteiden fyysiseen kulumiseen vaikuttavat vaateen materiaalin ja toteutuksen lisäksi se, miten vaatetta käytetään ja käsitellään sekä lapsen fyysinen kehitys eli vaateen huolto erilaisine toimenpiteineen sekä se, miten vaate kuluu ollessaan käyttäjän päällä. Koululaiset käyttävät vaatteita vapaa-aikana sekä työaikana eli kouluajana ja kumpikin käyttötarkoitus asettaa erilaisia haasteita pukeutumiselle. Koulupäivän aikana istutaan, kävellään ja pukeudutaan paljon, mutta välitunneilla lapsilla on vapaata aikaa, jolloin vaatteiden kuluminen on monipuolisempaa, kuin oppitunnilla.

Suomessa lapset leikkivät ulkona säätilasta riippumatta. Kesän ja talven lämpötilaero voi olla 70 astetta, joten vaihteleviin sääoloihin liittyvä vaatetus on osa suomalaista vaatetusteollisuutta. Vaatetuksen tärkeimmät suojaavat ja toiminnalliset ominaisuudet ovat sopiva lämmöneristävyys, vesihöyrynläpäisy, kosteudenkäsittely sekä suojaavuus tuulelta ja sateelta sekä vaatteen ergonomiset ominaisuudet. (Risikko & Marttila-Vesalainen 2006, 8.) Lasten ulkovaatteet ovat tärkeitä ja jäävät nopeasti pieneksi kasvavilla lapsilla. Suomessa toppahaalareita on käytetty pitkään, mutta etenkin lasten muodikkaista toppahaalareista ja niiden hankinnasta on tullut 2000-luvulla ilmiö, jonka seurauksena mikä tahansa perushaalari ei kelpaa, vaan mielekkäitä haalareita saatetaan metsästää uutena tai käytettynä jo edellisenä kesänä (Hänninen, Nummelin & Teerijoki 2008, 76).

Koululaisen fyysinen kasvu on vakaata, sillä lapsi kasvaa vuoden aikana pituutta 5–7 cm. Lapsen kehityksen kasvupyrähdykset tulevat yleensä ennen kouluikää sekä nuoruudessa. Kouluikäisen lapset lihakset ja voima kehittyvät. Tärkein karkeamotorinen kehitysmuutos on lihaksiston koordinaation kehittyminen, jolloin lapsi oppii uusia motorisia taitoja, kuten esimerkiksi erilaisia liikunta- ja urheilulajeja. Tyttöjen kokonaisvaltainen kehitys on nopeampaa kuin pojilla, joten kouluikäiset tytöt ovat keskimäärin poikia pidempiä ja painavampia. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 134–135.) Koululaisilla on usein harrastuksia, joiden avulla lapsi toteuttaa omaa aktiivisuuttaan ja oppii uusia asioita (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 145). Lasten mielikuvitus ja tietoisuus ovat erilaisia kuin aikuisilla ja ne saavuttavat aikuisen tason noin 12 -vuoden iässä. Lapsen mielikuvitukseen kuuluu voimakas kuvamaailma, jonka takia leikkiminen on lapselle tärkeää ja luontaista. Leikkiminen etenee vaiheittain ja 5–7-vuotiaana lapsi alkaa kiinnostua yhteisleikeistä, säännöistä ja fyysisistä leikeistä, joissa liikutaan paljon. (Dunderfelt 2011, 78–79.) Ulkoleikeissä vaatteet kuluvat paikoista, jotka ovat rasituksen alaisina. Yleisimpiä paikkoja ovat polvet, takamus, lahkeet ja hihat, sillä ulkoleikeissä usein liikutaan paljon erilaisissa maastoissa, ollaan polvillaan ja lasketaan mäkeä. Lisäksi eri vuodenajat ja säätilat kuluttavat vaatteita eri tavoin, sillä eri tilanteissa kosteutta ja likaa kertyy eri tavoilla.

4. Oma tutkimus

Seuraavassa luvussa kerron tutkimukseni keskeisistä metodeista ja kuvailen tutkimuksen etenemistä. Sen jälkeen kuvailen aineistonkeruuta vaihe vaiheelta ja jatkan siitä kuvailemalla kumpaakin aineistoa. Lopuksi kerron, miten analysoin aineiston sisällönanalyysin keinoin sekä analysoin itse aineiston.

4.1 Aineistonkeruu ja tutkimuksen eteneminen

Tutkielma lähti liikkeelle teoriasta, josta kiinnostuttuani aloin tutkia, onko koulujen nettisivuilla julkaistu pukeutumisohteita. Tavoitteena oli selvittää, onko aineistoa olemassa. Samalla otin talteen koulujen nettisivuja ja tallensin aineistoa myöhempää käyttöä varten. Seuraavaksi palasin teorian pariin ja aloin kerätä tietoa teoreettista viitekehystä varten. Viitekehys rakentuu pääosin muutaman aiheeseen liittyvän väitöskirjan ympärille, joiden lisäksi olen koonnut teoriaa monista eri lähteistä. Kun teoria oli tullut tutuksi, aloitin varsinaisen aineistonkeruun ja jatkoin jo kerätyn aineiston laajentamista. Aineistonkeruun jälkeen tutustuin aineistoihin, järjestelin niitä ja aloitin aineistojen analysoinnin. Käytin molemmissa aineistoissa analyysimenetelmänä sisällönanalyysia. Analysoituani aineistot vertailin niitä toisiinsa ennen lopullisten johtopäätösten tekemistä.

Tapauksetutkimuksessa vertailu on olennainen lähestymistapa. Sen avulla voidaan löytää uusia tutkimuskysymyksiä ja näkemyksiä, jotka eivät välttämättä tulisi esille yhden tapauksen tarkastelussa. Monesti on hyödyllistä käsitellä useampia tapauksia rinnakkain. Vertailevana menetelmänä voidaan ymmärtää mikä tahansa tutkimuksen tekniikka, jonka päämääränä on selittää vaihtelua. (Kurunmäki 2007, 74.) Vertaileva ote pyrkii tunnistamaan ominaisuuksia yksittäisistä tapauksista ja siirtyä niiden myötä rinnakkaisaseteluihin. Yksi vertailututkimuksen tärkeimmistä vaiheista on tutkittavien tapauksien määrän valinta. Tutkimus on yleistettävissä sitä paremmin, mitä enemmän tapauksia on mukana vertailussa, mutta suuren otoksen myötä ilmiöiden ymmärtäminen vaihtuu helposti muuttujien selittämiseksi. Tutkittavien tapauksien määrän lisäksi vertailuasetelmaan vaikuttaa se, kuinka lähellä toisiaan tutkittavat tapaukset ovat. (Kurunmäki 2007,

76–77.) Tutkielmani tilanteessa käsiteltävät tapaukset ovat aiheellisesti melko lähellä toisiaan ja edustavat saman ilmiön eri ääripäitä. Vertailuasetelmalla tuon esille lisätietoa ja monipuolisempaa näkemystä tutkittavasta ilmiöstä, mutta varsinaiset tutkimustulokset syntyivät kummankin aineiston analyysin pohjalta.

Haastattelu, kysely, havainnointi ja dokumentoitu tieto ovat laadullisen tutkimuksen tavanomaisimpia aineistonkeruumenetelmiä ja niitä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti, rinnakkain tai jopa yhdistelemällä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Ensimmäinen osa tutkimuksen aineistosta koostuu peruskoulujen nettisivuilla julkaisemista, koululaisten pukeutumiseen liittyvistä ohjeista. Edellä mainittu kirjallinen materiaali voidaan laskea kuuluvaksi joukkotiedotuksen tuotteisiin (Tuomi & Sarajärvi 2012, 84). Keräsin aineistoa syksyllä 2015 sekä keväällä 2016. Aloitin aineistonkeruun etsimällä koulujen nettisivuja Google -hakuohjelman avulla. Selasin ja luin peruskoulujen nettisivuja läpi ja otin talteen sekä tulostin kaikki sivut, joissa oli lasten pukeutumiseen liittyviä ohjeita ja joissa mainittiin koululaisten pukeutuminen tai vaatteet. Koska Suomessa on paljon peruskouluja, kokeilin suorittaa hakuja erilaisilla hakusanayhdistelmillä. Lisäksi hain peruskoulujen kotisivuja ja selasin niitä järjestelmällisesti läpi. Järjestelmällisestä läpikäynnistä huolimatta saatoinkin ohittaa joitakin kouluja, jotka eivät tulleet esille nettihaussa. Näin ollen otos ei sisällä kaikkia Suomen peruskouluja.

Pukeutumisohjeita löytyi eniten koulujen säännöistä ja vanhemmille suunnatuista yleisistä ohjeista. Kaikkien peruskoulujen nettisivuille pukeutumisohjeita ei ole kirjattu, mutta useilta niitä löytyy. 2010-luvulla peruskoulut käyttävät koulun ja kodin väliseen viestimiseen usein Wilma -ohjelmaa, jota voivat käyttää opettajat, oppilaat sekä vanhemmat. Ohjelma helpottaa edellä mainittujen osapuolten välistä kommunikaatiota ja vähentää koulujen omilla nettisivuilla ilmoitettavien asioiden tarvetta. Koska tutkielmani ei koske Wilma -ohjelmaa, jäivät sitä kautta välitetyt pukeutumisohjeet automaattisesti aineiston ulkopuolelle. Tosin kyselyaineistossa voi olla mukana Wilman kautta saatuja ohjeita, mikäli oppilaiden huoltajat ovat nähneet tarpeelliseksi mainita niistä. Kyselyssä ei kuitenkaan selviä mitä kautta mitkäkin ohjeet ovat tulleet.

Toinen osa tutkimuksen aineistosta koostuu kyselyvastauksista, jotka olen kerännyt ensimmäisten luokkien oppilaiden huoltajilta. Laadin kyselyn tutkimuskysymyksien sekä

teoreettisenviitekehyksen pohjalta (Liite 1). Kysely pohjautuu siihen yksinkertaiseen ajatukseen, että kun halutaan tietää mitä ihminen ajattelee jostakin aiheesta, on sitä hyvä kysyä häneltä suoraan (Tuomi & Sarajärvi 2012, 72). Kokeilin kyselyn toimivuutta pyytämällä muutamaan ystävääni täyttämään kyselyn testiversioiden sekä pyytämällä siitä vertaisryhmän arviointia pro gradu -seminaarissa. Kokeilun ja arviointien pohjalta tein korjauksia kyselyyn, ennen kuin loin ja julkaisin lopullisen kyselylomakkeen Webropol -ohjelmalla. Webropolilla on mahdollista luoda monipuolisia kyselyitä, joissa on suoria kysymyksiä, monivalintakysymyksiä, asteikkoja, vaihtoehtoja, yms. Webropol -ohjelma laskee automaattisesti kyselyn vastaukset, erittelee kysymykset ja vastaajat sekä luo yksinkertaisia diagrammeja. Myös vastausten prosenttimäärät lasketaan valmiiksi. Ohjelma luo vastauksista raportin, jota on mahdollista rajata ja saada haluamassaan muodossa. Tutkimuksen kyselyssä on yhteensä 17 kysymystä, josta osa on monivalintakysymyksiä ja osa avoimia kysymyksiä. Mukana on myös yksi asteikko. Monivalintakysymyksissä vastaaja pystyi valitsemaan useamman vaihtoehdon ja tarvittaessa täydentämään vastaustaan tekstikentässä.

Kyselyaineiston olen kerännyt kesällä 2016. Julkaisin kyselyn linkin sosiaalisessa mediassa, Facebookissa, jolloin se oli näkyvässä kaikille Facebook -tuttavilleni. Tuttavistani 56 jakoi kyselyn linkin eteenpäin, joten se tavoitti tuttavieni lisäksi heidän tuttaviaan ympäri Suomea. Lisäksi linkin jakoi Facebook -sivuillaan MLL Perheteroimintayhdistys ja se julkaistiin Puskaradio Rovaniemen Facebook -sivuilla. Kyselyyn tuli ensimmäisen neljän vuorokaudenaikana 261 vastausta, jonka jälkeen suljin kyselyn. Kyselyaineistoni otos koostuu 150 ensimmäisestä vastauksesta. Rajasin aineiston tämän suuruiseksi, jotta pro gradu -tutkielmani aineisto pysyisi sopivan kokoisena.

4.2 Koulujen ohjeita ja huoltajien näkemyksiä pukeutumisesta

4.2.1 Koulujen pukeutumisohjeita

Kävin koulujen aineiston läpi dokumentti dokumentilta ja lopuksi tarkastelin niitä yhdessä kokonaisuutena. Litteroin aineiston valikoimalla koulujen julkaisuista mukaan kaikki sellaiset tiedot, jotka liittyivät pukeutumiseen. Koulujen aineisto koostuu 15:sta koulun julkaisusta. Litteroidussa materiaalissa on yhteensä kuusi sivua tekstiä, kun pois-

tin seasta aiheeseen liittymättömät asiat. Julkaisut ovat otteita koulujen järjestyssääntöistä, oppaita uusien koululaisten huoltajille, joka vuonna julkaistavia lukukausitiedotteita, koulutiedotteita, koulujen liikuntatunteihin liittyviä ohjeistuksia sekä yleisiä pukeutumisohejeita. Kaikki julkaisut löytyivät helposti koulujen nettisivuilta. Kaikissa ohjeissa ei ole mainittu erikseen pukeutumisohejeita tai liikuntaohjeita. Joissakin niitä puolestaan on. Lisäksi osa koulujen ohjeista on monipuolisia ja yksityiskohtaisia kun osa on puolestaan suuntaa antavia ja lyhyitä yleisohejeita. Esimerkiksi Keski-Palokan koululla on yksityiskohtaiset pukeutumisohejeet.

”Koulu on oppilaan ja koulun henkilökunnan työpaikka, joten koulussa tulee pukeutua asiallisesti ja tilanteiden mukaisesti. Joissakin tilanteissa pukeutuminen vaikuttaa tehtävän turvalliseen suorittamiseen ja se tulee ottaa huomioon.

Koulussa ei voi käyttää esim. napapaitoja tai tekstiltään/kuvitukseltaan loukkaavia vaatekappaleita. Koulussa ei käytetä myöskään päähinettä sisätiloissa.” (Keski-Palokan peruskoulu -Pukeutuminen)

Yllä on ote Keski-Palokan koulun pukeutumiseen liittyvistä ohjeista, kohdasta ”Asiallinen pukeutuminen”. Kohdassa eritellään mitä asiallinen pukeutuminen tarkoittaa ja kerrotaan hieman esimerkkejä avuksi. Kyseisen koulun pukeutumisohejeissa on lisäksi kerrottu pukeutumisen käytännöistä ja niiden vaikutuksista koulupäivään. Lisäksi ohjeissa on erikseen kirjattu ylös mitkä pukeutumiseen liittyvät seikat ovat oppilaan, kodin ja mitkä koulun vastuulla. Keski-Palokan koulun lisäksi, pukeutumisohejeissa yksi koulu eroaa kaikista muista siten, ettei se liity yleisiin ohjeisiin tai oppaisiin, liikuntatunteihin eikä varsinaisesti koulun järjestyssääntöihin.

Ennen koulun alkua on hyvä keskustella koulunkäyntiin liittyvistä asioista sekä yhdessä harjoitella muutamia taitoja:

- *pukeutuminen, esimerkiksi kengännauhojen sitominen*
(Nastolan kunta -opas koulutulokkaille ja huoltajille.)

Nastolan kunnan koulujen pukeutumiseen liittyvät ohjeet kertovat siitä, mitä on hyvä osata jo ennen kouluun tuloa. Ohje kohdistuu erityisesti koulutaipaleensa aloittaville oppilaille ja heidän vanhemmilleen, eikä varsinaisesti koulua käyville oppilaille, kuten muiden koulujen ohjeistukset.

Pukeutumisohjeissa, jotka liittyvät koulun yleisiin tiedotteisiin ja oppaisiin, neuvotaan säään mukaisesta pukeutumisesta, muistutetaan koululaukun tarpeellisuudesta ja pyöräilykypärän käytöstä. Kaikissa ohjeissa mainitaan tarpeesta pukeutua oikein liikuntatunneille. Neljässä dokumenttien kouluista on vielä omat ohjeensa liikuntatuntien pukeutumisen varalle. Lisäksi useissa ohjeissa muistutetaan nimikoimaan omat vaatteet, jotta ne eivät mene sekaisin tai katoa sekä muistutetaan siitä, ettei sisätiloissa käytetä ulko-kenkiä. Ohjeistukset liittyvät käytännön toimintatapoihin.

”Koulussa ollaan joka päivä ulkona välitunneilla. Oppilaan tulee pukeutua vaatteilla, joilla voi ulkoilla. Ulkona käydään, vaikka sataisi vettä tai olisi pakkasta. Talvella tarvitaan talvitakki, toppahousut ja välihousut, talvikengät, pipo ja hanskat. Keväällä ja syksyllä tarvitaan takki, hanskat ja pipo, joskus myös kumisaappaat.” (Rovaniemi -opas koulunkäynnistä vanhemmille ja oppilaalle.)

Kuten Rovaniemen vanhemmille suunnatussa koulunkäyntioppaassa, niin myös osassa muista koulujen pukeutumisohjeissa on tarkasti lueteltu millaiset vaatekappaleet kuuluvat minkäkin vuodenajan pukeutumiseen.

”Suomen kouluissa saa pukeutua vapaasti omiin vaatteisiin, eikä täällä käytetä koulupukua. Myös omaan kulttuuriin, uskontoon, tms. liittyvä vaatetus on sallittua. Jos vaatteessa on tekstiä tai kuvia, ne eivät saa loukata ketään.” (Aurinkolahden peruskoulu -opas perheelle.)

Aurinkolahden koulun pukeutumissäännöissä korostetaan sitä, että oppilaat saavat vapaasti pukeutua omiin vaatteisiinsa, mutta jos niissä on kuvia tai tekstiä, eivät ne saa

olla loukkaavia. Lisäksi koulun pukeutumisohjeissa on edellä lainatun lisäksi, muiden koulujen tapaan, ohjeita käytännön pukeutumiseen sekä liikuntatuntien varustukseen.

Koulujen järjestyssäännöt eroavat koulujen ohjeista siten, että ne ovat sääntöjä, joita koululaisen tulee noudattaa, kun taas ohjeet on luotu avuksi ja vihjeeksi siihen, miten kouluun on hyvä varautua. Koulujen nettisivut eivät kerro miten ohjeiden ja sääntöjen alle kootut pukeutumisohjeet käytännössä eroavat toisistaan, mutta otsikko antaa ymmärtää, että säännöt juostavat vähemmän, kuin ohjeet. Melkein kaikissa otoksen koulujen järjestyssäännöissä mainitaan, että kylmällä ilmalla ulkona on pidettävä pipoa, mutta sisällä ei saa pitää. Lisäksi säännöissä mainitaan vaatteiden ja kenkien säilytyksestä koulupäivän aikana. Kahdessa järjestyssäännössä mainitaan myös asiallisesta ja tilanteiden mukaisesta pukeutumisesta, mutta ei tarkemmin eritellä mitä kaikkea se pitää sisälleen.

Liikuntatuntien pukeutumisohjeissa keskitytään nimenomaisesti vain liikuntatunteihin. Ohjeissa kehoitetaan varustautumaan liikuntatunneille oikein ja lajin vaatimalla tavalla, esimerkiksi sisäliikuntaan siihen sopiviin varusteisiin. Useimmissa ohjeissa mainitaan tarkkaan millaiset vaatteet ja jalkineet koululaisella on milloinkin oltava ja vain parissa ohjeissa mainitaan ympäripyöreästi, että oppilaan tulee varautua tarkoituksen mukaisin varusteisiin. Vastakohtana aiemmin mainituille muutamissa ohjeista eritellään yksityiskohtaisesti millaiset urheiluvaatteet liittyvät mihinkin liikuntalajiin.

”Liikuntatunneilla käytetään liikuntavaatteita, koska liikkuminen on turvallisempaa ja miellyttävämpää asianmukaisissa varusteissa (farkut eivät ole liikuntavaruste). Liikkuminen lenkkareilla säästää jalkoja, sillä tunneilla juostaan paljon mitä erilaisimmissa yhteyksissä. Kenkien tulisi ainakin olla tukevat, jotta välttyttäisiin vammoilta. Löysien jalkineiden käyttö lisää nilkkavammojen riskiä ja sääret/pohkeet saattavat kipeytyä. Lisäksi kenkä voi lentää pois jalasta, jolloin muut oppilaat ovat vaarassa.” (Kärpäsen perukoulu -Liikunta)

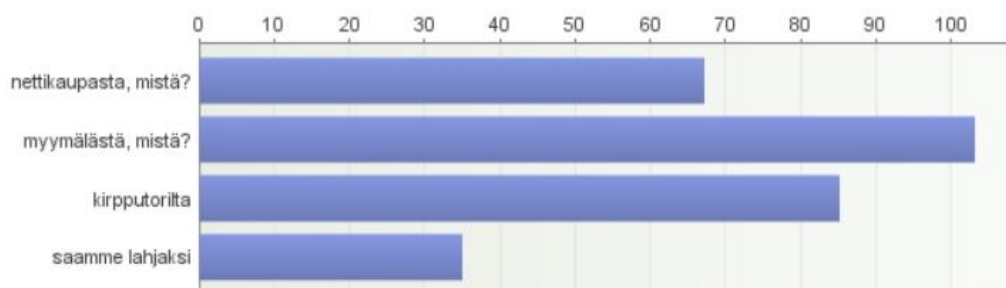
Kärpäsen peruskoulun pukeutumisohteet rajoittuvat pelkästään liikuntatunteihin. Ohjeissa on neuvottu yksityiskohtaisesti millaiset vaatteet soveltuvat mihinkin luokuntuntiin. Lisäksi ohjeissa perustellaan syyt pukeutumiseen ja tarkennetaan vielä, miksi oikeanlainen pukeutuminen on tärkeää.

4.2.2 Kysely ekaluokkalaisten huoltajille

Kävin kyselyaineiston läpi kysymys kysymykseltä ja vastaaja kerrallaan. Tämän jälkeen tarkastelin vastauksia kokonaisuutena, jotta sain muodostettua aineistosta mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan. Aineisto koostuu 150 vastaajan vastauksista 17:sta kysymykseen. Kyselyn alussa kartoitetaan lastenvaatteiden hankintaa ja kulutustottumuksia, keskivaiheessa käsitellään lasten pukeutumiseen liittyviä mieltymyksiä ja loppupuolella koulumaailmaan liittyvää pukeutumista. Aineiston kuvauksessa on täydennyksenä Webropol -ohjelman tekemiä taulukoita kyselyn raportista. Monivalintakysymyksissä vastaajien oli mahdollista valita yksi tai useampi vaihtoehto, joten taulukoita katsoessa on huomioitava, että yhdelle vastaajalle saattaa sopia useampi kohta. Kyselyyn vastanneiden huoltajien lapsista 54% on tyttöjä ja 46% poikia.

Vastausten mukaan suurin osa ekaluokkalaisten koululaisten vanhemmista hankkii lastenvaatteet uutena myymälästä. Myös kirpputoreja suositaan lastenvaatehankinnoissa, mutta myymälät ovat enemmistön ensimmäinen vaihtoehto. Nettikaupat jäävät taulukossa hieman kirpputorien alapuolelle, joten nekin ovat suhteellisen suosittuja. Vain yksi viidesosa vastaajista saa lastenvaatteet lahjaksi.

Mistä tavallisesti hankit lastenvaatteita?

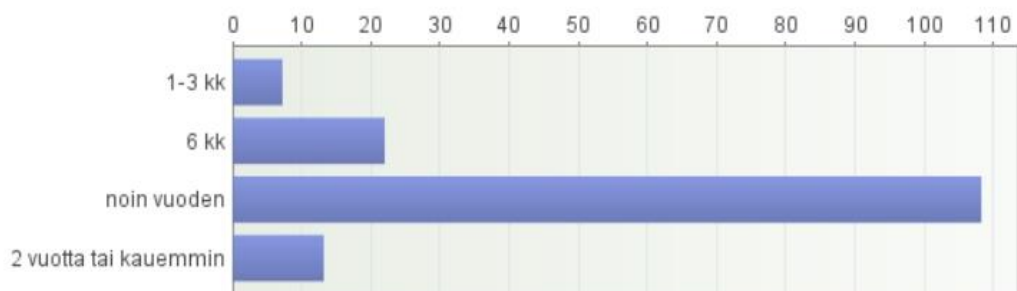
Kyselyn mukaan lastenvaatteita ostetaan eniten H&M -liikkeestä, mutta myös Lindex, KappAhl ja S -ketjun myymälät sekä samojen liikkeiden nettimyymälät ovat suosittuja. Edellä mainittujen lisäksi monet pienet lastenvaatevalmistajat ja kotikutsut tulevat esille kyselyssä, mutta vain muutamina mainintoina.

” Ostan kankaita ja ompelen itse todella paljon. Suunnittelen myös itse kangaskuoseja kangasvalmistajille ja saan näin ollen tehdä lapsilleni vaatteita myös omista kuosisuunnitelmistani.” (Vastaja 8.)

Kyselyn mukaan moni, eli yksi viidesosa, ekaluokkalaisten vanhemmista ompelee myös itse lastensa vaatteita. Kankaat hankitaan nettikaupoista ja kangaskaupoista. Ostopaikkoja on useita. Lisäksi yksi vastaaja kertoo ostavansa vaatteita yksityisiltä ompelijoilta.

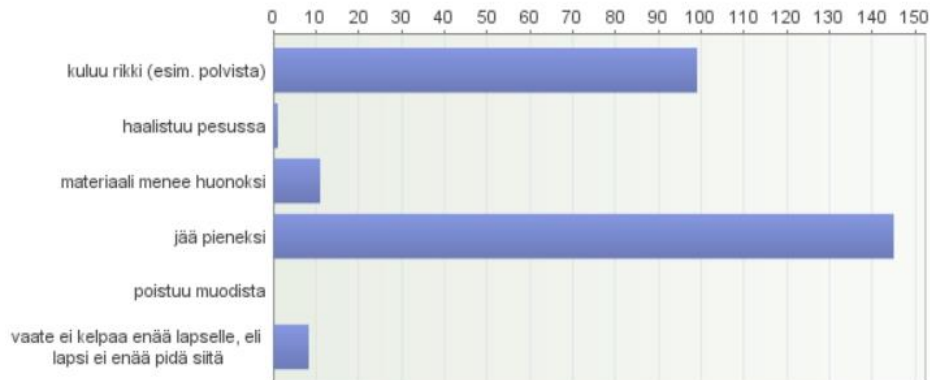
Lastenvaatteita kierrätetään paljon ja vain muutama vastaaja kertoo, ettei kierrätä vaatteita. Lastenvaatteiden käyttöikä on kyselyn mukaan noin yksi vuosi. Vain alle 10% vastaajista kertoo vaatteiden säilyvän yli kaksi vuotta ja reilu 13% vastaajista puoli vuotta. Vain muutama vastaaja on sitä mieltä, että vaatteet kestävät pari kuukautta.

Kuinka kauan vaatteet yleensä ovat lapsella käytössä?

Vastaajien mukaan yleisin syy sille, miksi lapsen perusvaate jää pois käytöstä on se, että vaate jää pieneksi. Toiseksi yleisin syy on se, että vaate kuluu rikki. Alle kymmenen vastaajan mukaan materiaali menee huonoksi tai vaate ei enää kelpaa lapselle. Kyselyn mukaan vaatteita ei jätetä pois käytöstä sen takia, että ne poistuvat muodista.

Mistä syystä lapsen perusvaate jää yleensä pois käytöstä?

Kyselyn mukaan suurimmalla osalla ekaluokkalaisista koululaisista ei ole erikseen koulu- ja kotivaatteita. Yhdellä kolmasosalla vastaajista on erikseen koulu- ja kotivaatteet. Kyselyn mukaan lasten koulu- ja kotivaatteet eroavat toisistaan siten, että kouluvaatteet ovat parempikuntoisia kuin kotivaatteet. Kotona pidettäviä vaatteita luonnehditaan pääosin huonokuntoisemmiksi ja vanhemmiksi vaatteiksi.

*”Kotivaatteet voi olla polvista rikki ja kuluneet tai niissä voi olla maali-
läikkiä. Ne voi olla myös muuten nuhruiset ja kuluneet. Kouluvaatteena on
sitten siistit uudemmat ja ehjät.”* (Vastaja 3.)

Vastaja 3 mukaan kotivaatteet saavat olla kärsineitä ja hieman rikkinäisinäkin. Uudet ja siistit vaatteet jätetään kouluvaatteiksi, jolloin koulussa ollaan pukeuduttu siistimmin. Monet vastaajista kuvailevat koti- ja kouluvaatteita samoin, kuin Vastaja 3.

*”Kaikkia vaatteita saa käyttää niin kotona kuin koulussakin mutta esim.
farkkuja ei käytä kuin farkuille sopivissa juhlissa tai vaikka kaupungilla.”*
(Vastaja 64.)

Vastaja 64 kertoo, miten heillä farkkuja käytetään vain tietyissä tilanteissa. Muuten ei niin ole väliä, mitä vaatteita pidetään missäkin. Useamman vastaajan kotona koulu- ja kotivaatteet ovat enimmäkseen samat. Tosin muutamat valitut vaatekappaleet ovat sel-

laisia, joita ei saa käyttää kotona, vaan esimerkiksi vain koulussa. Yleisin edellä mainituista vaatekappaleista ovat farkut. Vastaajien mukaan kotona voidaan käyttää myös kotiulkovaatteita, jotta paremmat vaatteet, kuten esimerkiksi yllä mainitut farkut, eivät mene rikki. Kotiulkovaatteita kuvaillaan siten, että ne ovat sellaisia vaatteita, jotka ovat ulkoleikkejä varten ja joiden rikkoutumista ei tarvitse murehtia.

Vastaajien mielipiteet siitä, miten lasten tulisi pukeutua kouluun, vaihtelevat hiukan, mutta miltei kaikissa vastauksissa esille nousee mukavuus. Mukavuutta perustellaan sillä, että lapsi viihtyy vaatteissa ja niissä on helppo olla koko koulupäivä. Kyselyn mukaan myös siisteys on tärkeää. Kouluvaatteiden tulisi olla siistit ja siihen liittyen myös puhtaat.

”Siistit, helpot (jos on liikuntaa, pitäisi nopeasti pystyä vaihtamaan vaatteet), mukavat (vaatteet eivät saa viedä huomiota istuessa pulpetissa eli ei liian kireää), vedenpitävät ulkovaatteet hyviä, kun sadetakkia ja kurahousuja ei haluta enää käyttää.” (Vastaaja 13.)

Vastaaja 13:n mielestä kouluvaatteiden tulisi olla siistit ja helpot. Helppoudella hän tarkoittaa sitä, että lapsen on helppo vaihtaa vaatteita tarpeen tullen, esimerkiksi liikuntatunneilla. Helppous ja liikuntatunnit mainitaan myös monen muun huoltajan vastauksissa ja helppoja vaatteita kuvaillaan sellaisiksi, että lapsi osaa itse riisua ja pukea niitä. Hankalat vetoketjut ja napit eivät kuulu edellä mainittuun. Vastaaja 13 kertoo lisäksi, että vedenpitävät ulkovaatteet ovat käytännöllisiä, koska kaikki lapset eivät halua pitää sadevaatteita ja kurahousuja. Edellisiä kun käytetään yleensä päiväkodissa ja esikoulussa, josta lapset ovat juuri siirtyneet isommille tarkoitettuun peruskouluun. Lisäksi monessa vastauksessa mainitaan sään mukainen vaatetus. Huoltajien mielestä kouluvaatteiden tuleekin sopia erilaisiin sää- ja lämpötiloihin. Vastaaja 13:sta vastauksessa tulee esille myös se, miksi mukavuus on tärkeää koululaisten pukeutumisessa. Vastaaja 13 kuvailee, miten kireät vaatteet voivat viedä huomion pois oppimisesta, kun lapsi istuu pulpetin ääressä. Mukavia ja kouluun sopivia vaatteita kuvaillaan myös sellaisiksi, että ne sopivat ulkovaatteiden alle.

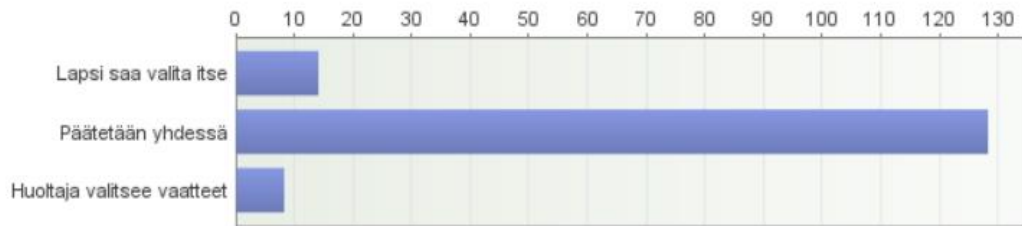
”Sään mukaan, säädyllisesti. Ei napapaitoja alaluokilla tai verkkosukkia kouluun. Korkokengät eivät kuulu kasvavalle lapselle arkikäyttöön. Muuten saavat valita mitä haluavat. Valitsevat kankaat ja mallit ja minä toteutan.” (Vastaaja 18.)

Kyselyssä tulee esille, että pieni osa lasten huoltajista on sitä mieltä, että kouluvaatteiden tulisi olla säädyllisiä. Vastaaja 18 mainitsee vaatekappaleita, jotka hänen mielestään eivät sovi koululaisen pukeutumiseen. Muuten hän antaa lastensa päättää millaisia vaatteita he pukevat ylleen. Kyselyn mukaan myös liian paljastavat, aikuismaiset tai teinimäiset vaatteet ja napapaidat eivät sovi koululaisen pukeutumiseen. Muutama vastaajista mainitsee, että vaatteiden tulisi olla ikäiselleen sopivia tai lapsekkaita.

Kyselyyn saatujen vastausten mukaan kouluvaatteiden tulisi usean tapauksen perusteella olla edellä mainittujen lisäksi kestäviä, sillä niitä pestään usein. Vaatteiden tulisi lisäksi olla sellaisia, mistä koululaiset itse pitävät. Poikkeuksena muihin, vain yksi vastaaja oli sieltä mieltä, että vaatteiden tyylillä ei ole mitään väliä, kunhan ne ovat mukavat lapsen päällä. Muissa vastauksissa tyylillä oli joko merkitystä tai sitä ei mainittu ollenkaan. Lisäksi vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, että kouluvaatteiden on oltava edullisia.

Vastaajien mielestä lastenvaatteiden tärkeimmät ominaisuudet ovat lapsen omat mieltymykset, ekologisuus, eettisyys, väri ja hinta. Annetuista vaihtoehtoista vähiten merkityksellisiä ovat ympäristön mielipiteet, vaateen printti sekä kuva. Kun lapselle valitaan vaatteita, niin kyselyn perusteella huoltaja sekä lapset päättävät yhdessä, millainen vaate lapselle valitaan. Vain alle 10% kyselyyn vastanneista on sitä mieltä, että joko lapsi tai huoltaja yksin valitsee vaatteet.

Kuinka paljon lapsen mielipide vaikuttaa vaatteiden valinnassa?

Kyselyn mukaan ekaluokkalaisten lempivaate on sellainen, joka on mukava päällä ja miellyttää ulkonäöltään. Lapset pitävät värikkäistä vaatteista sekä sellaisista, joissa on mieluisa printti tai kuva. Kuvista etenkin eläimet ja mediasta tutut hahmot ovat lasten mieleen. Materiaaleista trikoo on suosituin, mutta myös college on lapsille mieluisa. Tärkeintä materiaalissa on mukavuus ja joustavuus. Myös huoltajan itse tekemät vaatteet ovat lasten mieleen.

”Kyllä tällä hetkellä vaatteet pitää olla kuin Robinilla ;) Eli ulkopuolinen pukeutumismalli on tällä hetkellä tärkeää. Myös isosisarusten pukeutumisesta matkitaan.” (Vastaaaja 41.)

Osalle ekaluokkalaisista trendit ja muodinmukaisuus ovat tärkeitä. Samoin ulkopuoliset pukeutumismallit. Vastaaaja 41 kertoo yllä, miten suosittu pop -tähti sekä vanhemmat sisarukset ovat pukeutumisessa roolimalleja hänen lapselleen. Vastakohtana edelliselle, vain pari vastaajaa mainitsee, että vaatteiden ulkonäkö ei ole tärkeää lapselle. Muita joukosta eroavia vastauksia olivat aikuismaiset vaatteet, joita lapsen ei anneta käyttää, samantyyppiset vaatteet, kuin kaverilla sekä neutraalin väriset vaatteet.

Kyselyn perusteella ekaluokkalaisten ei pidä sellaisista vaatteista, jotka ovat epämiellyttäviä päällä. Tällä tarkoitetaan kiristäviä, puristavia tai jotenkin liikkumista estäviä vaatteita. Myös hankalasti puettavat tai käytettävät vaatteet koetaan epämiellyttävinä. Erityisesti farkut ovat monien lasten inhokivaate, samoin kuin löysät housut. Lisäksi ekaluokkalaisten ei pidä sellaisista vaatteista, jotka he kokevat liian lapsellisiksi joko printin tai mallin perusteella tai liian kirkasvärisyden vuoksi. Huonosti istuvat, liian

isot tai liian pienet vaatteet eivät myöskään ole lasten mieleen. Pari vastaajaa mainitsi vielä erikseen keinokuitumateriaalin olevan epämieluisia lapselleen.

”Mistään, mikä puristaa, kiristää, kutittaa, raapii, osuu kaula-aukosta kaulan etuosaan, napeista, neppareista, nyöreistä ja turhista yksityiskohtista. Legginseissä vyötärön säätämiskuminauha-nappisysteemistä. Mistään kankaisista, ei-joustavista vaatteista. Verkkarihousuista. Kuoseista hän ei pidä prinsessakuvioista.” (Vastaaja 89.)

Vastaaja 89 erittelee sellaisia vaatteiden yksityiskohtia, joista lapsi ei pidä. Kaikki mainitut ominaisuudet joko kiristävät, puristavat, painavat tai kutittavat käyttäjää jollain tavalla. Lisäksi hän mainitsee, ettei lapsi pidä verkkahousuista tai prinsessakuviosta. Useampi vastaaja mainitsi erikseen prinsessakuviot. Lisäksi pojat eivät pidä liian tyttömäisistä eivätkä tytöt liian poikamaisista vaatteista. Toisaalta samaan aikaan useampi tyttö ei kuitenkaan pidä liian tyttömäisistä vaatteista. Vastaajat eivät erittele mikä tekee vaatteesta liian tyttömäisen tai poikamaisen. Kyselyn mukaan vain pieni osa ekaluokkaisista hyväksyy kaikki tarjolla olevat vaatteet.

”Juhlavaatteiden kanssa on joskus vääntöä, mutta harvoin kauluspaidan kanssa. Yleensä itse tilanne aiheuttaa ongelman ei vaate.” (Vastaaja 144.)

Vastaaja 144 kertoo, miten lapsi ei aina innostu juhlavaatteiden pitämisestä, mutta suosuu kuitenkin yleensä käyttämään kaikkia vaatteita. Hänen mielestään itse vaate ei aiheuta ongelmia, vaan erilaiset tilanteet, joissa niitä käytetään, sekä niihin liittyvät ilmiöt. Muutama vastaus eroaa joukosta siten, että niissä mainitaan, ettei lapsi pidä liian aikuismaisista vaatteista tai liian lyhyistä mekoista, koska ne paljastavat takapuolen leikkiessä.

Vastaajista 56% ei ole saanut koululta lapsen pukeutumiseen liittyviä ohjeistuksia ja 44% on saanut niitä. Niistä vastaajista, jotka eivät ole saaneet koululta pukeutumishojeita, olisi 12% toivonut saavansa ohjeita. Edellä mainituista suurin osa, eli 88%, ei koe haluavansa saada ohjeita. Kyselyn perusteella enemmistö ekaluokkalaisten huoltajista ei

ole saanut koululta ohjeita siihen, miten lasten tulisi pukeutua kouluun. Ero ryhmien välillä ei kuitenkaan ole suuri, sillä miltei puolet huoltajista on ohjeita saanut. Ne huoltajat, jotka eivät ole saaneet ohjeita, eivät yleensä myöskään niitä kaipaa, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta.

Kyselyn mukaan peruskoulut ohjeistavat huoltajia pääsääntöisesti varaamaan lapsilleen koulua varten sään mukaiset vaatteet sekä sopivat varusteet liikuntatunnille. Sään mukaiset varusteet on oltava kylmää ja sateista ilmaa varten, lisäksi joissakin kouluissa on annettu erikseen ohjeistuksia retkien ja teemapäivien osalta. Vastaajien mukaan joissakin kouluissa on pipopakko. Oppilaiden on pakko käyttää pipoa ulkona ja osa huoltajista mainitsee, että koulussa on ohjeistettu sisäkenkien käytöstä ja vaatteiden nimikoinnista. Muutaman vastaajan mukaan koulusta on ohjeistettu, että lapsella tulee olla puhtaat ja ehjät vaatteet. Yhdessä vastauksessa lisättiin, että edellä mainittu johtuu siitä, että likaiset ja rikkiäiset vaatteet saattavat aiheuttaa kiusaamistilanteita.

”Yleisohjeita säänmukaisesta pukeutumisesta ulkoilu ja ulkoliikuntapäivinä. Yleisohje myös sisäkenkien hankintaan, koska koulu on kengätön koulu. Lisäksi on ohje vaatteiden pesemisestä hajusteettomilla ja allergiamerkityllä tuotteella.” (Vastaaja 11.)

Vastaaja 11 kertoo saaneensa ulkoiluun ja liikuntaan liittyviä pukeutumisohejeita. Lisäksi kouluun on kehoitettu hankkimaan erilliset sisäjalkineet, sillä kengättömyys kuuluu kyseiseen kouluun. Vastaaja 11:sta kertomus poikkeaa muista siten, että koulussa on ohjeistettu käyttämään hajusteettomia ja allergiamerkittyjä tuotteita vaatteiden pesemisessä. Kahdessa muista poikkeavassa vastauksessa mainittiin lisäksi, että koulusta on pyydetty hankkimaan napiton takki tai tarralengkkit, koska napit ja kengännauhat ovat liian hitaita puettavia, vaikka lapsi kykenisi laittamaan ne itse kiinni.

Kyselyn perusteella kouluilta annetuilla pukeutumisohejeilla on ollut vaikutusta puolelle niistä, jotka ohjeita ovat saaneet. Puolet ohjeista saaneista kokee pukeneensa lapsensa ohjeiden mukaisesti jo ennen, kuin niitä edes annettiin tai olisi joka tapauksessa pukeutunut samoin. Eniten vaikutusta ohjeilla on ollut lasten jalkinevalintoihin sekä ulkopukeutumiseen.

”Käytettiin ulkohousuja tuossa vaiheessa muutenkin eli ei vaikutusta. Kenkiä katsottiin vähän tarkemmin tuon jälkeen ettei lähtenyt lenkkareissa kouluun vielä kura-aikaan.” (Vastaaja 5.)

Vastaaja 5:n mukaan ohjeistuksilla ei ole ollut vaikutusta lapsen ulkopukeutumiseen, sillä hän oli varautunut asianmukaisesti muutenkin. Ohjeistuksen jälkeen Vastaaja 5 alkoi kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota siihen, millaiset kengät puettiin jalkaan kura-aikana. Kyselyn mukaan koulujen ohjeistusten jälkeen jalkinevalinnoissa on alettu kiinnittää huomiota kurakauteen, liikuntapäivän kenkiin sekä sisäpelikenkiin. Ulkovaatetuksessa on alettu kiinnittää enemmän huomiota lapsen pipon käyttämiseen sekä ulkohousujen pukemiseen. Poikkeuksena muihin, yksi vastaaja kommentoi, etteivät ohjeet ole vaikuttaneet pukeutumiseen, sillä heillä ei ole rahaa niiden noudattamiseen.

Kyselyn mukaan huoltajien kouluilta saamat pukeutumisohteet sekä ajatus siitä, että ohjeita annettaisiin, jakavat mielipiteitä. Noin puolet vastaajista on sitä mieltä, että ohjeet ovat tarpeellisia. Moni on kuitenkin katsoo, että ohjeet ovat itsestään selviä, eivät tarpeen henkilökohtaisesti juuri hänelle, vaan joillekin muille huoltajille. Säänmukaiseen pukeutumiseen liittyvät ohjeet koetaan yleisellä tasolla tarpeellisiksi ja myönteisiksi.

”Tuntuu hullunkuriselta, että itsestään selvistä asioista täytyy tulla koululta ohjeistusta vanhemmille. Mutta on myös hirveän hyvä, että ohjeistusta tulee, sillä niin monella lapsella näyttää nimenomaan ulkovaatetus olevan täysin hakoteillä. (Vastaaja 19.)

Vastaaja 19 kokee koulujen ohjeet itsestään selviksi, mutta samalla myönteisiksi, sillä hänen mielestään ne ovat tarpeen monelle huoltajalle. Useampi vastaaja mainitsee, että ohjeita olisi hyvä antaa tarpeen vaatiessa, mutta Vastaajan 19 tapaan ei koe itse kuuluvansa edellä mainittuun joukkoon. Useampi vastaaja on myös sitä mieltä, että aikuismainen pukeutuminen ja paljastavat vaatteet ovat sellainen aihe, josta saa antaa ohjeistusta, sellaisten tullessa vastaan. Kaikki eivät kuitenkaan koe koulujen ohjeita myönteisinä. Hieman alle puolet vastaajista on sitä mieltä, että ohjeistukset ovat turhia ja muu-

tama mainitsee, että lapsilla pitäisi olla vapaus pukeutua oman mielensä mukaan. Edellä mainitut vastaajat eivät koe, että varsinkaan sisävaatetukseen puuttuminen olisi asiallista.

”Minua ärsyttäisi suunnattomasti, jos joku ulkopuolinen tulisi määräämään lasteni pukeutumista. Ainoa ohje on koko koulun pipopakko talvella, mutta se on hyvä, enkä tunne sitä ohjeeksi, koska se ei määritä miten tulee pukeutua.” (Vastaaja 126.)

Vastaaja 126 kertoo, että häntä ärsyttäisi kovasti, jos ulkopuolinen taho yrittäisi määräillä sitä, kuinka hänen lapsensa tulisi pukeutua. Moni vastaaja on Vastaaja 126:n kanssa samaa mieltä ja mainitsee, että loukkaantuisi edellä mainituista ohjeista. Kyselystä nousee esille myös se, että raha aiheuttaa ongelmia. Muutama vastaaja on sitä mieltä, että jos koululta vaaditaan tietynlaista pukeutumista, tulisi siihen saada koululta myös rahallista tukea. Lisäksi yksi vastaaja kertoo, että olisi toivonut saavansa koululta joitakin ohjeita ulkoiluun ja liikuntatunteihin liittyen. Edellä mainittuihin ohjeisiin olisi kätevä vedota, kun pukeutumisesta neuvotellaan lapsen kanssa. Koululta saatuihin ohjeisiin vetoaminen tulee ilmi myös muissa aiheisiin liittyvissä kysymyksissä. Vanhemmat kokevat, että ohjeet voivat olla tukena ja perusteena, kun lapselle selitetään miksi kouluun täytyy pukeutua tietyllä tavalla.

4.3 Aineiston tulkinta

Laadullisen tutkimuksen analyysin pääpiirteet muodostuvat kahdesta vaiheesta. Aluksi tehtyjä havaintoja pelkistetään ja järjestetään ja sitten pyritään ratkaisemaan arvoitus saatujen vihjeiden pohjalta (Alasuutari 1995, 39–40). Sisällön analyysissä ensimmäinen vaihe on aineiston litterointi ja koodaaminen. Sen jälkeen aineistoa luokitellaan, teemoitellaan ja tyypitellään. Aineisto järjestellään luokittelemalla, jonka jälkeen teemoittelulla syvennytään siihen, mitä teemoista on kerrottu. Teemoittelussa on ideana pilkkoa aineistoa ja ryhmitellä sitä erilaisten aiheiden mukaan. Ensin aineistoa ryhmitellään, jonka jälkeen siitä aletaan etsiä varsinaisia teemoja. Tyypittelyssä teemoista etsitään yhteisiä ominaisuuksia ja niiden pohjalta yleistyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 93.)

Analysoin ensin koulujen dokumentoidut tiedostot ja sen jälkeen kyselyn avoimet vastaukset. Aloitin kummankin aineiston työstämisen litteroimalla sen selkeäksi tekstitiedostoksi ja tutustumalla siihen litteroinnin jälkeen paremmin. Aloitin aineiston varsinaisen järjestämisen koodauksella ja luokittelulla. Merkitsin aineistosta tutkimuksen kannalta merkityksellisimmät kohdat erilaisin värein ja määrittelin jokaiselle värille oman aihealueen. Seuraavaksi poimin merkityt kohdat ylös, hahmottelin niistä pelkistettyjä ilmauksia ja tein sitten itselleni taulukoita luokittelua helpottamaan (Liite 2 & Liite 3). Syvensin ilmauksia muodostamalla niistä yhdistelyn avulla alaluokkia ja sitten pääluokkia ja yläluokkia. Käytin tässä apuna sisällönanalyysin luokittelun mallia, jota Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi kuvailevat teoksessa *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2012). Lopuksi yhdistin jäljelle jääneet pääluokat vielä yhdistäviksi luokiksi, jotka tiivistivät aineiston ydinajatuksia. Seuraavaksi aloin tulkita aineistoa sen pääajatuksien pohjalta, huomioiden kaikki kerrokset, joista ne ovat syntyneet.

4.3.1 Koululaisten hyvinvointi ja vanhempien rooli

Koulujen pukeutumisohteiden pääsisältö muodostuu kahdesta teemasta, jotka ovat lasten hyvinvoinnista huolehtiminen ja vanhempien rooli. Lapsen hyvinvoinnista huolehtimiseen kuuluvat turvallisuus, lapsen hyvinvointi omana aiheenaan sekä pukeutumisen sopivuus ja sopimattomuus. Koulujen aineistossa turvallisuudella tarkoitetaan oikeanlaisista välineistä ja tarvikkeista huolehtimista. Esimerkiksi kypärän puuttuminen tai vääränlainen koululaukku voivat aiheuttaa vahinkoa lapselle. Turvallisuus tulee siitä, että lapselle pyritään takaamaan turvalliset olosuhteet toimia koulupäivän ja -matkan aikana. Myös oikeanlaiset vaatteet kylmällä säällä lisäävät lapsen turvallisuutta ja auttavat häntä selviämään koulupäivästä, samoin oikeanlaiset ja säähän sopivat varusteet koululiikunnassa tai erikoispäivinä. Turvallisuuden taustalla on oppilaitoksen huolehtiminen lapsen hyvinvoinnista. Lapsen hyvinvointiin kuuluvat myös siisteys, eli lapsen puhtaudesta, hygieniasta ja hyvästä olostu huolehtiminen sekä sään mukaisen pukeutumisen varmistaminen jokaisena päivänä. Taustalla on kuitenkin ajatus siitä, että koulu itsestään ei huolehdi oppilaiden varusteista ja vaatteista. Koulu antaa huoltajille ohjeita varmistukseksi, että lapsella on mahdollisimman hyvä olo koulupäivän ajan. Vastuu siis annetaan huoltajille.

Pukeutumisen sopivuus ja epäsojivuus liittyvät säätilan ja vuodenajan lisäksi myös erilaisiin tilanteisiin koulussa sekä ylipäättään vaatteiden tyyliin. Koululaiselta toivotaan sopivaa pukeutumista erikoispäivinä, kuten esimerkiksi juhliissa tai retkipäivinä sekä yleisesti asianmukaista pukeutumista arkena. Aineiston mukaan vaateen asianmukaisuuteen vaikuttaa etenkin sen välittämä viesti. Pääasia on se, ettei vaate saa loukata tai olla paljastava. Aineistossa ei kuitenkaan anneta tarkkoja rajoja sille, millainen vaate on liian paljastava tai loukkaava. Lukijan itsensä pääteltäväksi jätetään, mitä asialla tarkoitetaan. Täten huoltajille ja lapselle annetaan vastuuta ja heidän makuunsa luotetaan asianmukaisen pukeutumisen valinnassa sekä lapsen pukeutumiseen vaikuttamisessa. Aineiston perusteella koulu voi kuitenkin ottaa kantaa lapsen pukeutumiseen, mikäli se koetaan tarpeelliseksi.

Hyvinvoinnin rinnalla on vanhempien rooli lasten pukeutumisessa. Vanhempien rooli muodostuu tässä tapauksessa erilaisista vastuun alueista. Vastuu jakautuu vanhempien vastuuksi lapsen pukeutumisesta sekä vastuuksi materiasta, eli koululle lapsen mukana kulkevasta omaisuudesta. Vanhempien vastuuseen kuuluvat vastuu siitä, miten lapsi pukeutuu päivittäin kouluun ja siitä, millaiset vaatteet hänellä on yllään. Samoin vastuuseen kuuluu se, että lapsi osaa itse pukeutua vaatteisiinsa ja etteivät vaatteet ole liian hankalia puettavia lapsen taitoihin nähden. Vastuu omaisuudesta puolestaan sisältää sen, miten tavaroita säilytetään koulussa, eli missä omaisuutta milloinkin saa säilyttää sekä sen, etteivät lapsen tavarat katoa. Kouluilla on erilaisia paikkoja ja tiloja, jotka on tarkoitettu tavaroiden säilyttämiselle. Edellä mainittuihin tiloihin voi liittyä sääntöjä ja aikatauluja, jotka rajoittavat niiden käyttöä. Aineiston mukaan koulu ei ota vastuuta lapsen koululle tuomasta omaisuudesta. Jos tavaroita katoaa, on vastuu niistä lapsella itsellään tai tämän huoltajalla. Koulu kuitenkin ehdottaa erilaisia ratkaisumalleja tilanteeseen, kuten tavaroiden nimikointia, jonka avulla lasten omat esineet voidaan tunnistaa helpommin.

Koulujen dokumentoidut ohjeistukset on suunnattu pääasiassa lapsen huoltajalle. Osa dokumenteista sisältää ohjeita suoraan lapselle, mutta niistä välittyä silti mielikuva siitä, että ne ovat ensisijaisesti huoltajille tarkoitettuja. Mikäli ohje kohdistetaan tietylle henkilölle, tässä tapauksessa lapsen huoltajalle, niin vastuun niiden noudattamisesta voidaan samoin olettaa kohdistuvan myös huoltajalle, eikä lapselle itselleen. Vastuuta poh-

tiessa on otettava huomioon, että koulussa voi olla paljon pukeutumiseen liittyviä ohjeita, jotka kohdistetaan suoraan lapselle itselleen koulupäivän aikana tai saatetaan huoltajan tietoon jotakin muuta kautta, kuten esimerkiksi viestintäjärjestelmä Wilman avulla.

4.3.2 Vaatevalintoja ja huoli lapsesta

Lasten huoltajille suunnatun kyselyn keskeiset aihealueet ovat harkinta lastenvaatevalinnoissa, lähtökohdat lapsessa, kommunikointi sekä huoli lapsesta. Viimeisin, eli huoli lapsen hyvinvoinnista, nousee oman aiheensa lisäksi esille kaikissa muissa aihealueissa.

Aineiston perusteella lastenvaatteet valitaan harkiten. Lastenvaatteita hankitaan valmiina ja tehdään itse erityisesti silloin, kun lastenvaatearjonta ei kohtaa tarvetta. Lastenvaatteita tehdään itse tosin myös siitä huolimatta, että arjonta tuntuu riittävältä. Kyselyn perusteella huoltajalle on tärkeää tuoda esille se, että hän tekee itse vaatteita lapselleen. Mielestäni tämä johtuu siitä, että halutaan tuoda esille henkilökohtainen halu ja valmius käyttää aikaa ja vaivaa oman lapsen hyvinvointiin. Halutaan näyttää muille, että oma lapsi on tärkeä. Lisäksi tämä kertoo huoltajien tyytymättömyydestä lastenvaatearjontaa kohtaan. Jos mieluisia vaatteita ei löydy, täytyy niitä tehdä itse.

Lastenvaatteiden käyttöä määrittelevät tilanne ja käyttötarkoitus. Erilaisissa tilanteissa ja säätiloissa käytetään niihin sopivia vaatteita. Aineiston mukaan tilanteessa, jossa lapsella on erikseen koulu- ja kotivaatteet, ovat kouluvaatteet pääosin kotivaatteita parempia. Kouluvaatteet ovat siistejä, hyvälaatuisia ja niiden ulkonäköön kiinnitetään huomiota. Kotivaatteet ovat rentoja ja niiden kohdalla rikkinäisyys tai epäsiisteys eivät haittaa, eikä vaateen rikkoutumista tarvitse miettiä. Julkisena paikkana koulu on sellainen, jossa on lapsi muiden katseiden alla ja arvioitavissa. Koska huoltajat pukevat lapsen kouluun kotia paremmin, välittävät he siitä, mitä koulussa ja mahdollisesti muiden lasten kotona ajatellaan. Näin lapsesta huolehdittaessa pidetään huolta myös omasta imagosta. Koska kotivaatteet ovat kouluvaatteita huonompia, niin se kertoo siitä, että kotona lapsen ei tarvitse olla esiintymiskelpoinen. Kotona lapsen pukeutuminen ei ole yhtä tarkkaa kuin koulussa. Samalla tämä antaa vaatteille enemmän käyttöikää, sillä aineiston mukaan monissa kodeissa kouluun kelpaamattomat vaatteet kelpaavat vielä kotona. Kyselyn mukaan kouluvaatteet saavat myös likaantua, koska joillakin oppitunneilla on tilan-

teita, joissa lapselle voi sattua vahinkoja tai vaatteet voivat muuten mennä likaisiksi. Rento kouluvaatetus poikkeaa hiukan edustavasta kouluvaatetuksesta ja osoittaa, että huoltajilla on erilaisia mielipiteitä siitä, millainen pukeutuminen sopii kouluihin.

Ekaluokkalaiset ikäluokkana antavat haasteita lasten vaatteiden valintaan, sillä ikäluokkaan kuuluvat liikkuvat paljon erilaisissa ympäristöissä ja vaate vaatii usein huoltoa. Tällöin kestävyys on mukavuuden ohella tärkeä kriteeri vaateen valinnassa. Huoltajat tiedostavat ikäryhmän haasteet pukeutumisen kannalta ja pyrkivät vaatevalinnoissaan huomioimaan mahdollisia riskitekijöitä vaateen kannalta. Vaateen puettavuus ja helppokäyttöisyys ovat tärkeitä etenkin ulkovaatteiden kohdalla, sillä koulupäivän aikana ulkoillaan paljon. Aineiston mukaan ulkovaatteiden tärkein ominaisuus on se, että ne vastaavat vuodenaikaa ja säätilaa, eli suojaavat lasta ulkoilmassa. Helppokäyttöisyys nousee esille siinä, mitä huoltajat toivovat lasten ulkovaatteilta, sekä siinä, mitä huoltajat kertovat koulun vaativan lasten vaatteilta. Mielestäni vaatteiden helppoudessa on kyse siitä, miten ikäluokan edustajat pärjäävät vaatteiden kanssa, mitä heiltä odotetaan ja mitä ei odoteta. Jos huoltaja hankkii vain helposti puettavia vaatteita, ei hän oleta lapsen selviytyvän vaikeasti puettavista vaatteista, eikä siitä, että lapsi voisi oppia käyttämään niitä. Oletettavasti lasta ei siis opeteta pukeutumaan vaikeasti puettaviin vaatteisiin. Samoin, kun koulu kehottaa huoltajia hankkimaan helposti puettavia vaatteita, ei lapsen oleteta kykenevän selviytymään pukeutumisesta haastaviin vaatteisiin. Koska kouluilla ei ole henkilökuntaa, jotka ehtisivät opettaa lasta pukeutumaan, jää pukeutumisen opettelu kodin tai aiemman opetuslaitoksen, päiväkodin huoleksi.

Aineiston mukaan koululaisten pukeutumisen lähtökohdat ovat lapsessa itsessään. Vaatteet valintaan siten, että ne vastaavat lapsen tarpeita, lapsen on niissä hyvä olla ja liikkua. Lapsen näkemystä kuunnellaan ja hän saa vaikuttaa vaatevalintoihin. Lapsen mielipiteet eroavat kuitenkin joskus huoltajan mielipiteistä. Erityisesti vaateen ulkonäkö ja se, miltä vaate tuntuu päällä ja miten siinä pystyy liikkumaan, ovat lapselle tärkeitä ominaisuuksia. Huoltajalle tärkeitä ominaisuuksia ovat vaateen mukavuus, kestävyys ja tarve vastata tilanteeseen sen vaatimalla tavalla, esimerkiksi talvella on oltava tarpeeksi lämmin ja helposti puettava muiden vaatteiden alle. Vaikka lasten ja huoltajien prioriteetit ovat erilaisia, kohtaavat ne vaateen mukavuuden osalta. Aineistosta on tulkittavissa, että lapsille vaateen ulkomuoto- ja kestävyysseikkoja tärkeämpiä ovat tunnema-

ilma ja mielihyvä. Toisin sanoen se tunne, jonka lapset saavat vaatteesta pitäessään sitä yllään tai katselleessaan sitä sekä se, millaiseksi he itsensä tuntevat ja ajattelevat maailman heidät kokevan, kun ovat kyseiseen vaatteeseen pukeutuneet. Jos vaate on lapsen mielestä esteettinen, voi siitä saada mielihyvää. Samoin myös silloin, jos vaate on miellyttävä pitää päällä. Aikuisten näkökulma on puolestaan monimutkaisempi, sillä siihen vaikuttaa useampia eri tekijöitä. Koska aikuinen ei itse pukeudu vaatteeseen, kokee hän siitä tulevan mielihyvän vain ulkopuolisesti.

Aineiston pohjalta kommunikoinnilla on suuri merkitys koululaisten pukeutumisessa. Huoltaja ja lapsi kommunikoivat keskenään vaatevalintoja tehdessään. Tilanteissa, joissa koulu ottaa kantaa pukeutumiseen, myös koulu kommunikoi huoltajan ja lapsen kanssa. Kommunikointi näkyy myös siinä, miten ympäristö suhtautuu lapsen pukeutumiseen ja miten huoltaja ja lapsi suhtautuvat ympäristöön pukeutumisen kentällä. Lapsi pohtii ympäristön suhtautumista päättäessään, että jokin vaate on ulkonäöltään tai malliltaan liian lapsellinen, tyttömäinen tai poikamainen. Samoin on silloin, kun lapsi pukeutuu jonkin ihailemansa mallin, kuten vaikkapa julkisuuden henkilön tai vanhemman sisaruksen mukaisesti. Jos lapsen mukaan jokin vaate on liian lapsellinen, kertoo se siitä, että hän ei halua vaikuttaa lapselliselta muiden silmissä tai omasta mielestään. Lapsella on tarve olla iso koululainen, joka hän jo onkin. Näissä tapauksissa lapsi itse määrittelee sen, mikä tekee vaatteesta liian lapsellisen ja aineiston valossa on mahdotonta arvioida, kuinka suuri vaikutus ympäristöllä on lapsen mielipiteeseen. Aineiston perusteella huoltaja pohtii ympäristön suhtautumista valitessaan lapselle vaatteita ja pukiesaan tätä kouluun. Huolta herättävät muiden ajatukset, pelko kiusaamisesta ja siitä, että pukeutumiseen puututaan. Jos ympäristön mielipiteet eivät vaikuttaisi, ei vaatteiden ulkonäöllä olisi väliä tai eroa, kun ollaan kotona tai julkisella paikalla. Huolta herättää myös se, miten mahdolliset ohjeet tai vaatimukset vaikuttavat arkeen ja perheen menoihin. Pienituloisen perheen menoissa uudet vaatehankinnat näyttäytyvät erilaisessa valossa verrattaessa suurempituloisen menoihin. Huoltajien mukaan koulun tulisi osallistua menoihin, mikäli koulusta esitetään vaatimuksia tietynlaisesta pukeutumisesta. Tätä perustellaan sillä, että koulu on julkinen laitos.

Huoli lapsesta on kyselyn tärkein teema. Siinä yhdistyvät vaatevalinnat ja lapsen tarpeet sekä koulun ja kodin yhteistyö suhteessa ympäröivään maailmaan. Huoli lapsesta, sekä

omasta että muiden, saa huoltajan pohtimaan sitä, mikä on säädyllyistä ja asianmukaista pukeutumista kouluun. Lisäksi huolta herättävät säänmukainen pukeutuminen ja sitä kautta vaatteiden turvallisuus. Samoin huoli saa huoltajan miettimään muiden lasten pukeutumista siinä, onko heidän huoltajillaan tarvetta saada neuvoja koulusta. Koulun huoli lapsesta näkyy siten, että koululta otetaan yhteyttä vanhempiin ja heille annetaan ohjeita. Vastapainona edelliselle, koulu voi vaikuttaa myös välinpitämättömältä, jos ohjeita ei anneta. Koulujen ohjeet koetaan vaihtelevilla tavoilla. Ohjeisiin suhtaudutaan positiivisesti, kun niiden oletetaan johtuvan siitä, että koululla ajatellaan lapsen parasta tai silloin, kun niihin voidaan vedota neuvoteltaessa lapsen kanssa siitä, mitä milloinkin puetaan päälle. Mielestäni tämä kertoo siitä, että vaikka huoltaja tietäisi miten kouluun tulee pukeutua, niin lapset eivät välttämättä tiedä. Ja jos huoltaja tarvitsee koulujen ohjeita voidakseen vedota niihin, ei hän saa lasta muuten pukeutumaan tarpeen vaatimalla tavalla. Huoltajan auktoriteetti kaippaa vahvistusta koululta ja koulu osallistuu huoltajan kautta kasvatukseen.

Koulujen ohjeet koetaan negatiivisina tilanteissa, joissa niiden tulkitaan rajoitettavan pukeutumisen vapautta tai niillä osoitetaan valitun pukeutumisen olevan vääränlaista tai riittämätöntä. Aineiston mukaan osa huoltajista pahoittaisi mielensä, jos koulu puuttuisi heidän lapsensa pukeutumiseen. Edellä mainitusta voidaan päätellä, että vanhemmat kokevat mahdolliset ohjeet loukkaavina, koska heidän toimintaansa on tarvetta puuttua. Jos mikään ei ole vialla, niin mitään ei ole tarvetta korjata. Täten ohjeet voidaan tulkita siten, että huoltajien toiminnassa on parantamisen varaa. Koululta saatu ohje ja apu koetaan hyökkäyksenä huoltajan omaa päätösvaltaa ja tehtyjen ratkaisujen oikeellisuutta vastaan. Aineiston perusteella ohjeet koetaan myös itsestään selvinä asioina sekä sellaisina, jotka kaikkien huoltajien pitäisi tietää. Tämä tulee esille etenkin silloin, kun kyse on ulkopukeutumiseen tai liikuntatunteihin liittyvistä ohjeista. Jos edellä mainittuja ohjeita saadaan, niiden oletetaan usein kohdistuvan muille huoltajille, ei itse ohjeen saaneelle. Tämän perusteella huoltajilla on itsevarmuutta seisoa sen takana, miten he ovat pukeneet lapsensa kouluun.

4.4 Koulu ja koti kohtaavat

Koulujen ohjeissa ja huoltajien kyselytuloksissa on samoja teemoja. Kummassakin aineistossa liikutaan aiheissa, jotka koskevat lapsen hyvinvointia koulupäivän aikana. Aineistoissa on kuitenkin erilaisia näkökulmia ja merkittävin ero on se, että koulujen aineistossa painottuu huoltajalle suunnattu vastuu ja kyselyssä puolestaan lapsen näkökulma pukeutumiseen. Koulujen aineisto ja huoltajien vastaukset kohtaavat erityisesti siinä, mitä koulujen ohjeet ovat ja mitä huoltajat kertovat niiden olevan. Kaikki pääpiirteet, jotka ohjeissa painottuvat, eivät tule esille huoltajien kuvauksissa, vaan huoltajien kuvaukset ovat tiivistettyjä ja keskittyvät yksityiskohtiin. Niissä välittyy huoli lapsesta, mutta lähinnä siinä, että pukeutuminen on oikeanlaista säätilaan nähden. Lisäksi vastauksissa annetaan ymmärtää koulun olevan huolissaan siitä, miten ympäristö kohtaa lapsen, jos tämä on pukeutunut huonosti tilanteeseen nähden. Jos lapsi esimerkiksi myöhästyy välintunnilta pukiessaan hitaasti tai vaatteet ovat likaisia, voidaan häntä kiusata tämän takia. Edellä mainittu on tulkittavissa koulujen aineistosta, mutta ei ole niiden pääteema, vaan osa lapsesta huolehtimisesta. Koulujen ohjeet ovat monipuolisempia, kuin mitä huoltajat antavat ymmärtää. Tosin huoltajien vastauksia tulkittaessa on huomioitava, että kaikki eivät ole saaneet ohjeita kouluilta ja koulujen ohjeet voivat poiketa paljonkin toisistaan.

5. Tulokset

Aineiston analyysin mukaan huoli lapsen hyvinvoinnista määrittää sekä koulujen netissä julkaisemia pukeutumisohteita että lapsen pukeutumista huoltajan näkökulmasta. Huoli lapsen hyvinvoinnista saa koulun laatimaan ja julkaisemaan pukeutumisohteita tai vaihtoehtoisesti ottamaan suoraan yhteyttä lapsen huoltajaan. Koulujen ohjeet painottuvat lapsen hyvinvoinnin ohella huoltajan vastuuseen ja siihen, mikä on huoltajan rooli lapsen pukeutumisessa. Ohjeet on ensisijaisesti suunnattu lapsen huoltajalle. Huoltajan velvollisuuteen kuuluu myös vastuu omaisuudesta, joka tarvittaessa kulkee lapsen mukana koululle. Ohjeissa näyttäytyvät lapsen turvallisuus koulupäivän aikana, erilaisten säätilojen armoilla sekä pukeutumisen sopivuus kouluympäristöön. Pohdittaessa koululaisen pukeutumista lapsen huoltajan näkökulmasta, ilmenee pukeutumisen lähtökohtien olevan lapsessa itsessään. Pukeutumiseen liittyvät päätökset tehdään pääosin lasta ajatellen siten, että kommunikointi eri tahojen välillä sekä huoli lapsesta ja koululaisista yleisesti tulevat esille.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on: Miten koulujen ohjeistukset vaikuttavat pukeutumiseen huoltajan näkökulmasta? Aineiston mukaan koulujen pukeutumisohteet vaikuttavat jonkin verran koululaisten pukeutumiseen, sillä joissakin tapauksissa ohjeet vaikuttavat lapsen pukeutumiseen ja joissakin eivät. Jos ohjeilla on vaikutusta, niiden pohjalta tehdään valintoja erityisesti lapsen ulkovaatetuksen, liikuntavarusteiden ja lapsen koulureppuun pakattavien varavaatteiden sekä tarvikkeiden osalta. Jos huoltaja koee ohjeet tarpeettomiksi tai hänen lapsensa on muutoinkin ohjeiden mukaisesti puettu, ei ohjeilla ole vaikutusta. Kaikki koulut eivät anna pukeutumiseen liittyviä ohjeita. Koululta saadut ohjeet koskevat enimmäkseen koululaisten ulkopukeutumista, erilaisiin säätiloihin varautumista sekä erikoispäiviin toivottavaa, tavallisesta poikkeavaa pukeutumista. Ohjeita annetaan myös asianmukaisesta pukeutumisesta sekä helposti puettavista vaatteista.

Aineiston perusteella huoltajat suhtautuvat koululta saatuihin ohjeisiin kolmella eri tavalla: positiivisesti, välinpitämättömästi tai negatiivisesti. Ohjeisiin suhtaudutaan myön-

teisesti silloin, kun ne tulkitaan siten, että koulun tavoite on huolehtia lapsen hyvinvoinnista ja silloin, kun niistä on huoltajalle käytännöllistä hyötyä, esimerkiksi auttamalla huoltajaa lapsen koulupukeutumisen valinnassa. Ohjeet eivät herätä mielenkiintoa, jos ne koetaan turhiksi tai sellaiseksi, että ne eivät koske juuri omaa huollettavaa. Jos ohjeiden sisältö tuntuu perustiedolta, joka huoltajan mielestä pitäisi olla jo jokaisen kasvattajan hallussa, voidaan niitä tällöin pitää itsestään selvinä seikkoina, jotka herättävät huvittuneisuutta ja paremmuuden tunnetta. Lehtolainen pohtii väitöskirjassaan, koetaanko kouluilta saadut tiedot turhiksi nimenomaan siksi, että ne ovat luonteeltaan liian yleistä ja sisältävät yksisuuntaista tietoa (Lehtolainen 2008, 394). Koulujen ohjeisiin suhtaudutaan varautuneesti silloin, kun niiden tulkitaan rajoittavan lapsen pukeutumisen vapautta, osoitetaan lapsen pukeutumisen olevan riittämätöntä tai vääränlaista. Huoltaja kokee koulun ohjeet loukkaavina tilanteessa, jossa hän tulkitsee niillä pyrittävän rajoittamaan hänen auktoriteettiaan lapsen pukeutumisessa tai osoitetaan, että hänen toiminnassaan on parantamisen varaa.

Media ja kulutuskulttuuri antavan Vänskan mukaan sellaisen mielikuvan, että ulkonäkö ja ulkonäkökeskeisyys ovat tärkeitä ja tavoiteltavia asioita lapselle. Ympäristö ja etenkin muut aikuiset muodostavat mielikuvia siitä, miten lapsesta huolehditaan, sen perusteella, miltä lapsi näyttää ulospäin. Lapsen siisteys ja terveys eivät enää riitä vakuuttamaan ympäristöä siitä, että kotona on kaikki kunnossa. (Vänskä 2012, 14–18.) Hyvin puettun ja siistin lapsen katsotaan kertovan, että lapsesta pidetään hyvää huolta ja häntä kasvatetaan hyvin. Jos huoltaja kokee, että pukeutumisohteiden avulla häntä moititaan siitä, miten lapsi on puettu, voi hän tulkita ohjeiden ulottuvan syvemmälle, kuin itse pukeutumiseen tai esimerkiksi siihen, että lapsi tarvitsee sadepäivinä laukkuunsa varasukat. Pukeutuminen ja lapsen ulkonäkö yhdistetään niin syvälle kasvatukseen, että siihen liittyvät ohjeet voidaan kokea hyökkäyksenä tai loukkauksena huoltajan tapaan kasvattaa ja huolehtia lapsestaan. Lehtolaisen mukaan huoltaja saattaa reagoida hyökkäävästi silloin, kun hän kokee olevansa arvioitavana ja epätasapainoisessa valtasuhteessa opettajaan nähden (Lehtolainen 2008, 414).

Koulujen ohjeista puhuttaessa myös niiden vaatimat resurssit aiheuttavat huolta. Pieni osa huoltajista on sitä mieltä, että asettaessaan vaatimuksia lasten koulupukeutumista

varten, pitäisi koulun tulla myös vastaan rahassa. Näkemystä perustellaan koulun pakollisuudella. Aineiston mukaan yleisimmät koulun ohjeistukset koskevat tavanomaisia varusteita eri vuodenajoille ja säätiloille. Pienituloisen perheen arjessa lapsen pukeutumiseen liittyvät yllättävät hankinnat voivat vaikuttaa voimakkaasti. Toisaalta, ulkovaatteita ja esimerkiksi luistimia voi saada hyvin edullisesti, jos niitä hankkii käytettynä tai etsii lahjoituksina. Aineistosta ei ilmene, onko tuotteen laadulla ja ulkonäöllä merkitystä, sillä brändituote luonnollisesti maksaa enemmän ja voi tehdä suuren loven arjen menoihin, kun taas kirpputorilta löydetty vanha tuote on pienempi menoerä. Onko rahapuheen takana huoli siitä, että omiin varoihin sovitettut vaatteet eivät anna sellaista kuvaa ympäristölle, kuin mitä haluttaisiin antaa, vai eivätkö vanhat tuotteet kelpaa lapselle tai onko oikeasti kyse vain siitä, että koululaisen perusvaatteet ja välineet eivät mahdu perheen budjettiin?

Kyselyn mukaan suurimmalla osalla koululaista koulu- ja kotivaatteet eivät eroa toisistaan ja vain yhdellä kolmasosalla ne eroavat. Jos koulu- ja kotivaatteet eroavat toisistaan, ovat kouluvaatteet kotivaatteita siistimpiä ja laadultaan parempia. Kotivaatteet ovat puolestaan rentoja, eikä niiden kohdalla haittaa, vaikka vaate olisi rikkinäinen, epäsiisti tai menisi likaiseksi. Lasten koulupukeutumiseen ja kouluvaatteiden ulkonäköön kiinnitetään siis enemmän huomiota, kuin vastaavasti kotivaatteiden ulkonäköön. Koska koulu on julkinen paikka ja lapsi siellä ollessaan on muiden katseiden alla, niin pukiesseen lapsen kouluun kotia paremmin, huoltaja selvästi välittää siitä, mitä muut ajattelevat hänen lapsensa pukeutumisesta. Lapsi puetaan kouluun esiintymiskelpoiseksi.

Vänskän mukaan muodikkaiden vaatteiden avulla osoitetaan muille, millaiseen luokkaan kuulutaan ja kuinka varakkaita ollaan. Vaatteilla voidaan luoda erilaisia mielikuvia lapsista ja niillä voidaan osoittaa millainen henkilö lapsi tai hänet pukeutunut aikuinen oikein on. (Vänskä 2012, 67–68.) Pajun mukaan vaatteet ovat kotoa tuotuja asioita, jotka edustavat lapsen kotia lapsen ollessa muualla (Paju 2013, 114–115). Ympäristön reaktioilla on merkitystä siinä, miten lasta puetaan kouluun tai miten koululta annettuihin pukeutumisohejeisiin reagoidaan, sillä huoltajaa arvioidaan lapsen pukeutumisen kautta. Se, että lapsen koulu- ja kotivaatteet eivät eroa toisistaan, kertoo siitä, että joko lapsi puetaan aina esiintymiskelpoiseksi tai huoltaja ei koe koulun olevan sellainen paikka, minne lapsi täytyisi pukea normaaleista kotioloista poikkeavalla tavalla.

Aineiston mukaan ekaluokkalaisiin lapsiin kohdistuu ikäryhmänä tietynlaisia odotuksia. Koska lapsen tulee selviytyä itse ulkovaatteiden pukemisesta ja riisumisesta koulupäivän aikana, toivotaan vaatteiden olevan helposti puettavia. Huoltajat itse toivovat vaatteiden olevan helposti puettavia ja kertovat koulun toivovan lastenvaateilta helppokäyttöisyyttä. Mielestäni vaatteiden helppokäyttöisyyttä pohtiessa on kyse siitä, mitä ikäryhmän lapselta odotetaan ja mitä ei odoteta. Jos lapselle hankitaan vain helposti puettavia vaatteita, hallitsee hän ne nopeasti, eikä pukeutuminen tuota ongelmia tai vaadi apua. Jos vaatteet ovat vaikeammin puettavia, täytyy lapsen opetella hallitsemaan niitä ja hän tarvitsee siihen opastusta. Koska koululla ei ole henkilökuntaa, joiden toimenkuvaan kuuluisi lapsen pukeutumisen avustaminen, niin työ jää huoltajan tehtäväksi. Lisäksi se, että koulu ja koti haluavat molemmat vaatteiden olevan helppokäyttöisiä, kertoo siitä, etteivät he edes oleta lapsen selviävän haastavasti puettavien vaatteiden pukeutumisesta. Onko tällöin kyseessä normaaleista ikäryhmän kehitystasoon liittyvistä odotuksista vai aliarvioidaanko vaatteiden puettavuuden kohdalla lapsen kykyä oppia uusia asioita?

Sekä koulujen ohjeissa että huoltajien vastauksissa ilmenee sopiva ja epäsopiva pukeutuminen sekä näihin liittyen myös säädyllinen pukeutuminen. Aineiston mukaan lapsen pukeutumisen sopivuuden pohtiminen kertoo huolesta, jota koetaan yleisesti lapsia kohtaan, oli kyseessä sitten oma huollettava tai jonkun muun. Oma tai ei, säädyllisyys korostuu aineistossa erityisesti silloin, kun puhutaan lapsille epäsopivista asioista. Vänskän mukaan käsitys siitä, mikä on lapsille sopivaa ja mikä epäsopivaa sekä viattomuus käsitteenä, ovat alun perin muodostuneet uskonnollisista pohjista 1500–1700-luvuilla ja muokkaantuneet siitä vuosisatojen myötä eteenpäin. Samoin muodostuivat näkemykset lapsille sopivasta ja epäsopivasta pukeutumisesta. Lisäksi samoihin aikoihin syntyivät ajatukset lasten kasvattamisesta hyvää tulevaisuutta varten. (Vänskä 2012, 85–86.) 2010-luvun asenteiden ja näkemyksien taustalla on melko vanhoja perinteitä. Näkemykset siitä, mikä on lapsuuden viattomuutta ja että paljastava ja aikuismainen pukeutuminen eivät sovi lapsille, ovat lähtöisin uuden ajan aikakauden alusta.

Vänskä esittelee myös 1970-luvun mainoksia, joissa kuvattiin lapsia aika ajoin alastomina. Esimerkkinä hän käyttää suositun, Italianlaisen lastenmuotilehden *Vogue Bambini*

nin mainoskuvia. Lasten alastonkuvat mainonnassa olivat vuosikymmeniä sitten suhteellisen normaali ilmiö, joka tosin herätti jo aikanaan keskustelua ja toisinajattelijoiden kannanottoja Yhdysvalloissa. Samaan aikaan keskusteltiin siitä, että jo pikkulapset ovat seksuaalisia ja siitä, että kulutuskulttuuri potentiaalisesti hyväksikäyttää pikkutyttöjä. (Vänskä 2012, 150–155.) Kun pohditaan 2010-luvun seksualisoitunutta mediamaailmaa ja sitä, miten kulutuskulttuuri tarjoaa lapsille entistä vähäpukeisempaa materiaalia, on hyvä huomioida, että lähihistoriassa lasten alastomuus ja vähäpukeisuus ovat olleet mahdollisia esitystapoja. Ruohonen esittää, että se miten pukeutumisen ilmiöihin milloinkin suhtaudutaan, vaihtelee eri aikakausina ja kertoo etenkin naisten ja tyttöjen hameen pituuden olevan tästä erityisen hyvä esimerkki (Ruohonen 2001, 17). Sopivan ja epäsopivan raja liikkuu aikakauden mukana, vaikka pääpiirteet taustalla olevasta viatomuudesta ovatkin pysyneet samoina. Vaikka vähävaatteiset lapset eivät ole ilmiönä uusi, liitetään alastomuuteen ja vähäpukeutuneisuuteen 2010-luvulla aiempaa enemmän seksuaalissävytteistä ilmaisua ja mielikuvia. Tämä myös selittää sen, miksi lasten aikuismainen pukeutuminen huolestuttaa kyselyyn osallistuneita huoltajia.

Toinen tutkimuskysymykseni on: Mitä ominaisuuksia lapsen huoltaja ja lapset itse pitävät tärkeänä koululaisen pukeutumisessa? Aineiston perusteella huoltajalle lapsen vaatteiden tärkeimpiä ominaisuuksia ovat lapsen omat mieltymykset, ekologisuus, eettisyys, väri ja hinta. Tärkeää vaatteessa ja sen hankinnassa on lapsen mielipiteen lisäksi vaateen vastuullisuus, ulkonäkö ja se, että vaateen hinta on sopiva. Yleisesti koululaisen pukeutumisen lähtökohdat ovat lapsen tarpeissa. Huoltajalle on tärkeää se, että vaate on mukava lapsen yllä ja vastaa sille tarkoitettua tilannetta, on esimerkiksi lämmin kylmällä säällä ja helppo puettava muiden vaatteiden alle. Edellä mainitun rinnalla pidetään tärkeänä lisäksi sitä, miten vaate kestää kulutusta ja huoltoa. Huoltajan näkemyksissä korostuu vaateen toimivuus eri tilanteissa. Lapsen mielipiteet eroavat jonkin verran huoltajan mielipiteistä, sillä lapselle on tärkeää, että vaate tuottaa hänelle itselleen mielihyvää. Mielihyvä näyttäytyy siten, että vaate tuntuu mukavalta päällä, se mahdollistaa liikkumisen ja että vaateen ulkonäkö miellyttää lasta itseään. Vastaavasti lapsi ei pidä vaatteista, jotka eivät tuo hänelle mielihyvää.

Aineiston perusteella huoltajan lisäksi myös lapsi pohtii ympäristön suhtautumista pukeutumista miettiessään. Vänskän mukaan pukeutumisesta on median vaikutusten vuoksi tullut yhä tärkeämpää sekä nuorille että lapsille ja jo alakoululaiset lapset ovat tietoisia ulkonäöstään ja kokevat paineita sen vuoksi (Vänskä 2012, 12–14). Lapsen suhtautuminen ympäristöön ilmenee siinä, miten huoltajat kuvaavat lasten mieli- ja inhokki-vaatteita. Monelle lapselle on tärkeää, ettei vaate näytä liian lapselliselta tai korosta liikaa toista sukupuolta, etenkin lapselle vastakkaisista. Vaatteen sukupuolittaviksi ominaisuuksiksi lasketaan tytöille ja pojille mielletyt värit ja kuvat sekä mekot, joita pidetään yleisesti tyttöjen vaatteina. Se, että vaate on lapsen mielestä liian lapsellinen tai sukupuolittunut, kertoo siitä, ettei lapsi halua näyttää omasta mielestään liian lapselliselta tai toiseen sukupuoleen kuulualta.

Vänskän mukaan mainoskuviissa hyödynnetään sitä, että sukupuolet tunnistetaan nopeasti toisistaan erilaisilla ominaisuuksilla. Edellä mainittuja koodeja ovat värit, asennot ja monet muut stereotyyppiset, perinteisistä länsimaisista sukupuolirooleista otetut vaikutteet. (Vänskä 2012, 106–108.) Vänskän kuvaamat sukupuolittavat mainonnan keinot näkyvät siinä, miten huoltajat kuvailevat lapsen näkemyksiä. Mainonnan keinot ja lapsen mielikuvat vastaavat toisiaan. Lehtonen esittää, että nuorten koulupukeutumisessa liiallinen sukupuolen korostus, oli se sitten oma tai vastakkainen, saattaa aiheuttaa kiusaamista, mikä ilmenee useimmiten haukkumisena (Lehtonen 2012, 226–227). Se, että jo pienet koululaiset haluavat välttää liiallista sukupuolen korostamista kertoo siitä, että he tietävät tai vaistoavat, millaisia sosiaalisia vaikutteita ilmiöllä voi olla. Ruohosen mukaan näkyvyyttä vähentävä pukeutuminen antaa kouluympäristössä suojaa nuorille ja lapsille, sillä oman vartalon piilottaminen helpottaa muutoksiin tottumista. Etenkin tytöt oppivat jo nuorena, miten vaatteilla voi viestittää. (Ruohonen 2001, 138.) Se, että lapset yleensä pohtivat sukupuolittunutta pukeutumista, selittyy koulumaailman ja kasvatuksen runsaalla heteronormatiivisuudella. Tämän takia sukupuolien vastakkainasettelu, heteroseksuaalisuuden luonnollisena pitäminen sekä se, että pojille sallitaan tyttöjä enemmän aktiivisuutta, tulevat lapselle tutuksi jo varhain. (Lehtonen 2003, 217–221.)

Kolmas tutkimuskysymykseni on: Millaista on peruskoulujen ensimmäisten luokkien oppilaan vaatteiden kulutus? Aineiston perusteella koululaisten vaatteet hankitaan pää-

osin myymälöistä ja nettikaupoista. Vaatteita kierrätetään ja hankitaan paljon myös kirpputoreilta sekä tehdään itse. Vaatteita tehdään itse erityisesti silloin, kun tarjonta koetaan riittämättömäksi, mutta toisaalta myös silloin, kun tarjontaa on tarpeeksi. Aineistosta voidaan tulkita, että itse tekemisen korostaminen koetaan tärkeäksi, koska siten voidaan tuoda esitellä valmiutta käyttää aikaa ja vaivaa oman huollettavan hyvinvointiin. Vänskän mukaan vaatteiden avulla voidaan ulkoisilla elementeillä kertoa sisäisiä ominaisuuksia (Vänskä 2012, 68–69). Itse tehty vaate lapsen päällä kertoo ympäristölle huoltajan panostuksesta.

Kyselyn mukaan koululaisen perusvaate kestää käytössä noin yhden vuoden ja jää pois käytöstä useimmiten sen vuoksi, että se käy pieneksi tai kuluu rikki. Koululaisen fyysinen kasvu on vakaata, joten ei ole yllätys, että ennen pitkää vaatteet jäävät pieneksi. Vaatteiden rikkikuluminen on myös odotettavissa, sillä kouluikäinen liikkuu paljon opissaan uusia motorisia taitoja. Sen sijaan vaatteita ei jätetä pois käytöstä sen takia, että ne poistuisivat muodista. Tosin ne saatetaan hylätä, jos ne eivät enää lapselle kelpaa. Tärkeintä vaatteiden käytössä ovat käyttötilanne ja -tarkoitus, se että vaate vastaa ominaisuuksiltaan sitä ympäristöä ja olosuhteita missä sitä käytetään, kuten esimerkiksi syksyllä tuulen ja kosteuden kesto. Lastenvaatteiden tärkeimmät ominaisuudet ovat käyttäjän mieltymykset, ekologisuus, eettisyys, väri ja hinta. Se, että vaatteista ei luovuta muodinmukaisuuden puuttuessa korreloi sen kanssa, että huoltajat pitivät tärkeänä vaateen eettisyyttä ja ekologisuutta. Useat suomalaiset lastenvaatemerkit painottavat nettisivuillaan edellä mainittuja ominaisuuksia (ks. Papu Design Oy 2016; hoodesign 2016; Muru 2016), ja näin vastaavat kuluttajien vaatimuksiin. Mieltymykset näkyvät käytännössä siinä, että suurin osa huoltajista valitsee vaatteet yhdessä lapsen kanssa. Vänskän mukaan 2000-luvun lapset ovat tottuneet kulutustuotteisiin, sillä kaupalliset yritykset osaavat hyödyntää lapsille suunnattuja kanavia ja niiden tavoitteena on saada yhä nuorempia lapsia mukaan kulutukseen ja tekemään ostopäätöksiä (Vänskä 2012, 15). Koska lapsilla on tutkielmani mukaan paljon päätösvaltaa siihen, millaisia vaatteita hankitaan, voidaan Vänskän mainitsemien kaupallisten yritysten sanoa onnistuneet tavoitteissaan.

Mielenkiintoista tutkimukseni tuloksissa on se, että kyselyn vastausten mukaan ympäristön mielipiteillä ei ole suurta vaikutusta vaatteiden valinnassa, vaikka tulkinnan mukaan sillä puolestaan on. Tästä voidaan päätellä, että ympäristön vaikutus on pääosin tiedostamatonta. Sillä on kuitenkin melko suuri vaikutus koululaisen pukeutumisen taustalla, vaikka huoltaja tai koululainen itse eivät helposti myönnä tai ota sitä huomioon.

6. Pohdinta

Tutkimuksen luotettavuutta on metodikirjallisuudessa tutkittu perinteisesti tutkimuksen validiteetin sekä realibiteetin avulla eli vertaamalla tutkimuksen vastauksia siihen, mitä sen on luvattu vastaavan ja siihen, miten tutkimus on toistettavissa. Validiteetti ja realibiteetti ovat alun perin määrällisen tutkimuksen määritelmiä. Laadullisen tutkimuksen alalla ne ovat saaneet paljon kritiikkiä, sillä ne eivät vastaa täysin sen tarpeisiin. Tästä syystä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole selkeästi määriteltyjä ohjeita, vaan sitä arvioidaan kokonaisuutena. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 136–140.) Edellä esitellyjen määritelmien tuntemisesta on kuitenkin apua, kun pohdin oman tutkimukseni luotettavuutta.

Aloitan pro gradu -tutkielmani kertomalla tutkimukseni tavoitteista, ongelmasta ja keskeisestä teoriasta. Koko raportin ajan kuvailen, miten olen edennyt ja perustelen toimintaani lähdeviitteiden avulla. Tutkimukseni kysely ja analyysivaiheen taulukot ovat liitteenä tukemassa tekemiäni päätelmiä ja kertomassa, miten olen niihin päätenyt. Koska tutkielman kulkua on helppo seurata, enkä ole jättänyt sen eri vaiheita avaamatta, niin mielestäni tutkielmani on läpinäkyvä. Tutkimukseni kontekstissa saamani tieto on mielestäni luotettavaa tietoa, koska voin perustella sen aineiston tulkinnalla ja teorialla. On kuitenkin huomioitava, että jostakin toisesta näkökulmasta tarkasteltuna tutkimus ei välttämättä ole yhtä luotettava.

Tutkimuksen otos on pro gradu -tutkielman otokseksi monipuolinen, sillä osallistujia on paljon eri puolelta Suomea. En silti usko, että tutkimus on täysin toistettavissa tai yleistettävissä tai ettei toinen kysely eri otannalla toisi hieman vaihtelevia näkökulmia tuloksiin. Toisaalta, edellä mainitun vaihtelun mahdollisuus on osa laadullista tutkimusta, jossa tavoitteena on kartoittaa ihmisen mielipiteitä tai tuntemuksia. Keräsin aineiston kokonaan Internetissä, joten otannasta puuttuvat kokonaan sellaiset huoltajat, jotka eivät Internetiä tai sosiaalisen median palveluita käytä. Tapani kerätä tutkimusaineistoa karsi väistämättä tietynlaisia osallistujia. Sain tutkimuksen kyselykaavakkeesta julkaisun jälkeen palautetta, että siitä puuttui kokonaan vaihtoehto ”teen vaatteita itse”. Tästä huoli-

matta moni vastaaja oli kirjoittanut avoimien kysymysten vastauksenttiin tekevänsä lastenvaatteita itse, joten vaihtoehto on tullut huomioitua tutkimuksen tuloksissa. Jos asiasta olisi kysytty erikseen, vastauksia aiheeseen olisi saattanut tulla enemmänkin. Kyselylomake olisi kaivannut parannuksena vastausvaihtoehtoa vaatteiden itse tekemiselle. Näin jälkikäteen katsoen monia kysymyksiä olisi voinut syventää avoimille lisäkysymyksillä, mutta tämä olisi kasvattanut tutkimuksen kokoa. Pitkä ja haastava kysely olisi voinut myös vaikuttaa negatiivisesti osallistujamäärään.

Pro gradu -tutkielmani käsittelee koulun ohjeistuksia ja koululaisten pukeutumista huoltajien silmin. Koska koululaisten ja opettajien omat näkökulmat puuttuvat, tarjoaa tämä erilaisia mahdollisuuksia jatkotutkimukselle. Erityisesti minua kiinnostaisi tutkia vielä koululaisten mielipiteitä pukeutumisesta ja sitä, miten he kokevat kouluympäristön pukeutumisen kannalta. Vastaavia tutkimuksia on tehty etenkin yläkoululaisten näkökulmasta, mutta vasta koulunsa aloittaneiden näkökulmasta pukeutumiseen löytyy vähemmän tietoa. Opettajien näkemyksestä olisi kiinnostavaa tutkia, miten heidän mielestään oppilaiden pukeutuminen vaikuttaa koulupäivän toimivuuteen ja miten kodin ja koulun yhteistyö toimii. Aineistosta nousi esille myös huoli lasten aikuismaisesta ja sopivasta pukeutumisesta. Aihe on laaja ja siihen voi sisällyttää paljon erilaisia ja eri tahojen näkökulmia. Näin lasten pukeutumisen sopivuus ja epäsopivuus sekä siihen liittyvä huoli olisivat myös mielenkiintoisia aiheita jatkotutkimukselle.

Lähteet

Painetut lähteet

Alasuutari, Pertti. 1995. *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Anttila, Marja. 2003. *Vaatetuksen kulutus ja sen tutkimuksen problematiikka*. Teoksessa Koskennurmi-Sivonen, Ritva & Raunio, Anna-Mari (toim.) *Vaatekirja*. Helsinki: Yliopistopaino, 31–50.

Ariés, Philippe. 1962. *Centuries of childhood: a social history of family life*. Käänt. Robert Baldick. London: Pimlico. Jonathan Cape (ransk. alkuteos 1960).

Autio, Minna. 2004. *Pimulook tyttöjen pukeutumisessa*. Teoksessa Anttila, Anna (toim.) *Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 32–39.

Cocninck-Smith, Ning De. 2014. *Lapsen vuosisata: 114 vuotta lapsille suunnattua muotoilua, arkkitehtuuria ja taidetta*. Teoksessa *Lapsen vuosisata. Pohjoismainen muotoilu ja lapset 1900–2014*. Museum Vandalorum, Värnamo & Designmuseum Danmark, Kööpenhamina & Designmuseum, Helsinki, 17–29.

Dunderfelt, Tony. 2011. *Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen*. Helsinki: WSOYpro OY.

Heikkilä, Anitta. 2008. *Vaate lapsen elämässä. Koululaisen pukeutuminen pohjoissuomalaisessa maalaishälyssä vuosina 1909–1939*. Rovaniemi: Lapland University Press.

Hänninen, Ville & Nummelin, Juri & Teerijoki, Elina. 2008. *Retrovauvat. Suomalaista lasten historiaa*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hutt, Corinne. 1982. *Sukupuoliroolin erilaistuminen osana sosiaalista kehitystä*. Teoksessa McGurk, Harry (toim.) *Lapsen sosiaalinen kehitys*. Espoo: Weilin + Göös, 204–241.

Kopisto, Sirkka. 1997. *Moderni chic nainen. Muodin vuosikymmenet 1920–1960*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena. 2007. *Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Kurunmäki, Kimmo. 2007. *Vertailu*. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus, 9–38.

Lehtonen, Jukka. 2003. *Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa*. Helsinki: Yliopistonpaino.

Lehtolainen, Raili. 2008. *Keltaista ja kimaltavaa : kodin ja koulun yhteistyöstä koulun ja kodin yhteyteen*. Helsinki : Helsingin yliopisto.

Marttila-Vesalainen, Ritva & Risikko, Tanja. 2006. *Vaatteet ja haasteet*. Helsinki: WSOY.

Metso, Tuija. 2004. *Koti, koulu ja kasvatus: kohtaamisia ja rajankäyntejä*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Niinimäki, Kirsi. 2011. *From Disposable to Sustainable. The Complex Interplay between Design and Consumption of Textiles and Clothing*. Helsinki: Aalto University.

Oksanen, Atte. 2008. *Lapsuus ja satuttaminen kulutusyhteiskunnassa*. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 222–247.

Paju, Elina. 2013. *Lasten arjen ainekset*. Tampere: Juvenes Print.

Parvela, Timo. 2011. *Koulunkäyntiin valmistautuminen*. Teoksessa Parvela, Timo & Sinnkkonen, Jari (toim.) *Kouluun! Ekaluokkalaisten vanhemmille*. Helsinki: WSOY. 16–26.

Rossi, Leena-Maija. 2003. *Heterotehdas. Televisiomainonnan sukupuolituotantoa*. Helsinki: Gaudeamus.

Rossi, Leena-Maija. 2002. *Esteettisten ideaalien sukupuolipolitiikkaa*. Teoksessa von Bonsdorff, Pauline & Seppä, Anita (toim.) *Kauneuden sukupuoli. Näkökulmia feministiseen estetiikkaan*. Helsinki: Gaudeamus, 107–131.

Ruohonen, Sinikka. 2001. *Nuorten pukeutuminen. Erottautumista, elämyksiä, harkintaa*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sinnkkonen, Jari. 2011. *Ekaluokkalaisten lapsen muotokuva*. Teoksessa Parvela, Timo & Sinnkkonen, Jari (toim.) *Kouluun! Ekaluokkalaisten vanhemmille*. Helsinki: WSOY, 26–52.

- Soininen, Marjaana. 1995. *Tieteellisen tutkimuksen perusteet*. Turku: Painosalama Oy.
- Thackara, John. 2005. *In the Buble. Designin in a Complex Wold*. London: The MIT Press.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2012. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vänskä, Annamari. 2012. *Muodikas lapsuus. Lapset mainoskuivissa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy.
- Wilska, Terhi-Anna. 2004. *Lapset kuluttajina ja markkinoinnin kohderyhmänä*. Teoksessa Anttila, Anna (toim.) *Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksuaalisoinnin vaikutuksista*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 17–31.
- Wilska, Terhi-Anna. 2001. *Tuotteistettu nuoruus kulutusyhteiskunnassa*. Teoksessa Puuronen, Anne & Välimaa, Raili (toim.) *Nuori ruumis*. Helsinki : Gaudeamus, 60–70.
- Ylitapio-Mäntylä, Outi. 2012. *Kasvatuksen sukupuolistavia käytäntöjä päiväkodissa*. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 274–284.

Painamattomat lähteet

- H&M. 2016. *Facts About H&M*. < <http://about.hm.com/en/About.html>> (Luettu 14.05.2016)
- Höödesign. 2016. *Tietoa meistä*. < <http://www.hoodesign.fi/>> (Luettu 01.11.2016)
- Lindex. 2016. *Lindexin historia*. <<http://about.lindex.com/fi/1950-luku/>> (Luettu 14.05.2016)
- Muru. 2016. *Etusivu*. <<http://www.muru.fi/>> (Luettu 01.11.2016)
- Papudesign Oy. 2016. *Papu Stories*. <<http://www.papustories.com/>> (Luettu 01.11.2016)
- Sarhimaa, Jutta. 2016. *Opettajien ei enää pian pitäisi puhua tytöistä ja pojista koulussa, pelkästään etunimillä*. Helsingin Sanomat. <<http://nyt.fi/a1476754398484?ref=fb-share>> (Luettu 18.10.2016)

Seppälä. 2016. *Tarinamme*. <<https://www.seppala.fi/fi/seppala-tarina/>> (Luettu 14.05.2016)

Uitto, Teija. 2011. *Kouluun voi mennä miniläppähameessa*. Turkulainen. <<http://www.turkulainen.fi/artikkeli/51999-kouluun-voi-menna-minilappahameessa>> (Luettu 01.10.2016)

Liite 1.

Kysely lapsen koulupukeutumisesta

Kysely on suunnattu peruskoulun ensimmäisten luokkien oppilaiden huoltajille. Opiskelen Lapin yliopistossa vaateusuunnittelua ja kysely on osa pro gradu -tutkielmaani.

Kysymykset koskevat 7-8-vuotiaan lapsen pukeutumista koulussa.

1. Perustiedot

Lapsen ikä *

Lapsen sukupuoli *

Sähköpostiosoite, jos osallistut leffalippujen arvontaan

Vaateen kulutus

2. Mistä tavallisesti hankit lastenvaatteita? *

nettikaupasta, mistä?

myymälästä, mistä?

kirpputorilta

saamme lahjaksi

3. Kierätkö lastenvaatteita? Eli menevätkö vaatteet oman käytön jälkeen vielä tuttaville, sukulaisille, sisaruksille tai kirpputorille? *

kyllä

ei

4. Kuinka kauan vaatteet yleensä ovat lapsella käytössä? *

1-3 kk

6 kk

noin vuoden

2 vuotta tai kauemmin

5. Mistä syystä lapsen perusvaate jää yleensä pois käytöstä? Valitse yksi tai kaksi tärkeintä. *

kuluu rikki (esim. polvista)

haalistuu pesussa

materiaali menee huonoksi

jää pieneksi

poistuu muodista

vaate ei kelpaa enää lapselle, eli lapsi ei enää pidä siitä

6. Onko lapsella erikseen koulu- ja kotivaatteita? *

kyllä

ei

7. Jos vastasit kyllä, niin miten koulu- ja kotivaatteet eroavat toisistaan? *

8. Miten mielestäsi kouluun tulisi pukeutua? Entä millaisia kouluvaatteiden pitäisi olla? *

Liite 1.

Mieltymykset

9. Miten tärkeitä sinulle ovat seuraavat lastenvaateen ominaisuudet? *

	erittäin tärkeä	melko tärkeä	ei kovin tärkeä
suojaavuus	☐	☐	☐
laatu, kestävyys	☐	☐	☐
materiaali	☐	☐	☐
ekologisuus ja eettisyys	☐	☐	☐
hintaa	☐	☐	☐
ulkonäkö	☐	☐	☐
väri	☐	☐	☐
printti tai kuva	☐	☐	☐
lapset mieltymykset	☐	☐	☐
ympäristön mielipiteet	☐	☐	☐

10. Kuinka paljon lapsen mielipide vaikuttaa vaateen valinnassa? *

- Lapsi saa valita itse
- Päätetään yhdessä
- Huoltaja valitsee vaatteet

11. Millainen on lapsen lempivaate? *

12. Millaisista vaatteista lapsi ei pidä? *

Koulu

13. Oletteko saaneet koululta lapsen pukeutumiseen liittyviä ohjeita? *

- kyllä
- ei

14. Jos vastasit kyllä, niin millaisia pukeutumiseen liittyviä ohjeistuksia koululta on tullut? *

15. Jos vastasit kyllä, niin ovatko koululta saadut ohjeet vaikuttaneet lapsen koulupukeutumiseen? Miten? *

16. Jos vastasit ei, niin olisitko toivonut ohjeita? *

- kyllä
- ei

17. Mitä mieltä olet siitä, että koululta annetaan pukeutumisoheja? Jos olet saanut ohjeita, niin mitä mieltä olet niistä? *

Liite 2.

Säänmukainen pukeutuminen, ohjeita yleiseen pukeutumiseen

Säänmukainen pukeutuminen
Ohjeet säänmukaiseen pukeutumiseen
Välituntien ja koulumatkojen vaatima, säänmukainen pukeutuminen
Vaatteiden helppo puettavuus
Oppitunneille niihin sopiva/vaatima pukeutuminen
Retki- ja tilanpepukeutuminen

Tilojenkäyttö pukeutumisen näkökulmasta

Tietty pukeutuminen, tietyissä tiloissa (pukeutumisohteet eri koulun tiloihin)
Vaatteiden säilytys
Pukeutuminen ulkona ja sisällä
Sisäkengät

Liikunta

Liikuntatunneille eri pukeutuminen/vaihtovaatteet
Liikuntatuntien aiheisiin sopivat varusteet
Henkilökohtainen hygienia: pyyhe ja peseytyminen liikuntatunneilla
Hiusten kiinnittäminen
Suojavarusteiden tarpeellisuus

Nimikointi, ehdotetut toimintamallit

Omien vaatteiden nimikoinnin tarpeellisuus
Koulu ei vastaa kadonneista tavaroista
Omista tavaroista huolehtiminen
Tavaroiden säilytys koulupäivän eri ajankohtina

Asianmukaisuus, juhlapuku

Pukeutumisen vapaus kulttuurin ja uskonnon mukaan
Vaateen kuosi, ilmaisu ei saa loukata
Asiallinen pukeutuminen
Tilanteenmukainen pukeutuminen
Vaateen tyyli ei saa olla paljastava
Epäasialliseen pukeutumiseen puuttuminen

Ohjeet vanhemmille, vaatimukset oppilaille

Vaatteiden helppo puettavuus
Vanhempien vastuu, että lapsi osaa pukeutua itse vaatteisiinsa
Vanhempien vastuu lapsen pukeutumisesta
Vanhempien vastuu lapsen vaatteista
Lapsen osaaminen pukeutua itse

Asusteet

Koululaukun vaatimukset
Pyöräilykypärän tärkeys, suositukset ja pakollisuus
Päähineen käyttö kylmällä säällä
Sisäkengät

Liite 2.

ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ- LUOKKA
<p>Säänmukainen pukeutuminen Ohjeet säänmukaiseen pukeutumiseen Välituntien ja koulumatkojen vaatima, säänmukainen pukeutuminen Oppitunneille niihin sopiva/vaatima pukeutuminen Retki- ja tilanpeukeutuminen</p>	<p>Säänmukaisen pukeutumisen tärkeys</p> <p>Tilanteeseen sopiva pukeutuminen</p>	<p>Lapsen hyvinvointi</p> <p>Turvallisuus</p>	<p>Lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen</p> <p>Vanhempien rooli</p>
<p>Tietty pukeutuminen, tietyissä tiloissa (pukeutumisohjeet eri koulun tiloihin) Vaatteiden säilytys Pukeutuminen ulkona ja sisällä Sisäkengät</p>	<p>Tilojen sanelemat ohjeet pukeutumiselle</p>	<p>Pukeutumisen sopivuus ja epäso- pivuus</p>	
<p>Liikuntatunneille eri pukeutumisen/vaihtovaatteet Liikuntatuntien aiheisiin sopivat varusteet Suojavarusteiden tarpeellisuus Henkilökohtainen hygienia: pyyhe ja peseytyminen liikuntatunneilla Hiusten kiinnittäminen</p>	<p>Liikuntatuntien merkitys pukeutumiseen</p> <p>Lapsen hyvästä olost ja siisteydestä huolehtiminen</p>	<p>Vastuu omaisuudesta</p>	
<p>Omien vaatteiden nimiköinnin tarpeellisuus Omista tavaroista huolehtiminen Tavaroiden säilytys koulupäivän eri ajankohtina Koulu ei vastaa kadonneista tavaroista</p>	<p>Vastuu oppilaan omaisuudesta</p> <p>Tavaroiden säilytys koulussa</p>	<p>Vanhempien vastuu lapsen pukeutumisesta</p>	
<p>Pukeutumisen vapaus kulttuurin ja uskonnon mukaan Asiallinen pukeutuminen Vaateen kuosi, ilmaisu ei saa loukata Tilanteenmukainen pukeutuminen Vaateen tyyli ei saa olla paljastava Epäasialliseen pukeutumiseen puuttuminen</p>	<p>Oppilaan oikeus pukeutumisen vapauteen</p> <p>Pukeutumisen sopivuus ja epäso- pivuus</p>		
<p>Vanhempien vastuu lapsen pukeutumisesta Vanhempien vastuu lapsen vaatteista Lapsen osaaminen pukeutua itse Vaatteiden helppo puettavuus Vaatteiden helppo puettavuus Vanhempien vastuu, että lapsi osaa pukeutua itse vaatteisiinsa</p>	<p>Vanhempien vastuu lapsen pukeutumisessa</p> <p>Vaatteiden vastaavuus lapsen taitotasoon pukeutumisessa</p>		
<p>Koululaukun vaatimukset Päähineen käyttö kylmällä säällä Sisäkengät Pyöräilykypärän tärkeys, suositukset ja pakollisuus</p>	<p>Määrättyjen tavaroiden tarpeellisuus</p> <p>Turvallisuus</p>		

Liite 3.

Kouluvaate

Kouluvaatteet siistejä, eli ehjiä ja puhtaita
Kouluvaatteet ovat hyvän näköisiä
Kouluvaatteet laadukkaampia/parempia
Kouluvaateilta toivotaan kestävyyttä
Kouluvaatteiden tulee olla mukavia
Kouluvaatteiden tulee olla käytännölliset, sopia moneen toimintamuotoon
Kouluvaatteet ovat rennot ja saavat likaantua vahingossa
Hyvä kouluvaate kestää pesua
Kouluvaatteiden tulee olla vuodenajanmukaiset ja säänmukaiset
Kouluvaatteiden tulee olla helppoja
Koulussa voi tarvita varavaatteita/ ohjeistetaan varavaatteisiin
Koulussa toivotaan lapsille säänmukaista vaatetta
Koulujen ohjeiden tarpeellisuus kyseenalaistetaan
Koulujen ohjeiden noudattaminen
Koulujen ohjeet vaikuttavat pukeutumiseen/varustautumiseen

Kotivaate

Kotivaatteet voivat olla kuluneita ja rikki
Kotivaatteet huonompia
Kotivaatteina myös vaatteita, joita ei käytetä koulussa
Vanhat kouluvaatteet kotivaatteiksi
Omat vaatteet pihalla
Kotivaatteet rentoja ja mukavia

Liikunta ja ulkoilu

Ulkoilu vaatteet sähän sopivat
Ulkoiluvaatteet erikseen
Ulkoiluvaatteiden helppo puettavuus
Liikuntavaatteet erikseen

Lapsen mielipide

Lapsen mielestä mukavia vaatteita
Lapselle mieluisat vaatteet
Puettavuus lapsen taitotasoon sopien
Lapsi ei vaateiltaan halua erottua joukosta
Lapsi haluaa vaikuttaa vaatteisiin
Lapsi saa vaikuttaa vaatteisiin
Lapsi saa valita vaatteet
Vaateen tuntu päällä tärkeää
Kaverimielipiteet tärkeitä lapselle
Lapselle vaateen ulkonäöllä väliä
Lapselle värit ja kuosi tärkeitä

Lapsille vaateen oikea koko tärkeä
Lapsen lempivaatteet joustavia ja rentoja

Vaateen asianmukaisuus, aikuismaisuus

Lapsella ikäisellensä sopivat vaatteet
Lapselle peittävät vaatteet
Vaatteiden säädyllyisyys tärkeää huoltajille
Aikuisten vaatteet ei lapsille
Lapsenomainen pukeutuminen
Lapsen aikuismaisesta pukeutumisesta tulisi ohjeistaa
Huomauttaminen ymmärrettävää, mikäli pukeutuminen paljastavaa
Asiallisesta pukeutumisesta ei ole aihetta huomauttaa
Pukeutumisessa tulisi huomioida olosuhteet

Ympäristön vaikutus ja roolimallit

Lapset ottavat mallia pukeutumiseen muilta
Lapset suosivat vaatteita, joissa on pitämiään hahmoja
Yleiset käytännöt merkitsevät lapselle
Pelko siitä, että lasta kiusataan vaatteiden perusteella
Ryhmäpaine koetaan negatiivisena
Pukeutumisen sukupuolistaminen huono juttu
Lapset eivät pidä lapsellisiksi kokemistaan vaateista
Lapset eivät halua pukeutua vastakkaisen sukupuolen vaatteisiin
Lapselliset kuosit eivät innosta

Ikäluokan lapsille ominaista

Ikäluokalle ominainen käytös liikunnallista
Ikäluokan vaatemateriaalien hyvä kestävyys pesua
Ikäluokan vaatteita pestään usein
Vaatevalinnoissa tulisi huomioida ikäluokan arki

Vaatetarjonta ja mielipiteet siitä

Ulkovaatteissa kestävyys tärkeä kriteeri
Sisävaatteissa kestävydestä voidaan joustaa
Vaatetarjonnassa mukavatkin tyylikkäättä
Vaatetarjonta on hoikalle lapselle rajoittunutta
Vaatetarjonnan puutteesta tehdään itse

Liite 3.

Omatoimisuus, itsetekeminen

Vaatteita tehdään paljon itse
Itseompelukankaat usein tilataan
Itseompelun myötä vaatteiden osto vähentynyt
Ulkovaatteita ei ommella itse
Itseompelussa lapsi saa vaikuttaa

Lapsen osaamistaso ja toiminta

Opettajan huoli kiusaamisesta
Lapsi ei välitä onko lempivaate likainen
Ohjeet vaikuttaneet lapsen vaatevalintoihin
Koulujen ohjeisiin voidaan vedota pukeutumis-
valinnoissa

Vanhemman mielipide, kannanotto

Koetaan, etteivät koulujen ohjeet koske juuri
itseä
Ohjeistukset turhia
Ohjeet voivat hankaloittaa arkea
Koulun kuuluu huomauttaa tarvittaessa pukeu-
tumisesta

Säänmukaisista ulkovaatteista hyvä huomauttaa
Tukiraha pukeutumiseen, jos on vaatimuksia
Liikuntatuntien ohjeet ok
Huoli muiden lasten pukeutumisesta
Ohjeistukset koetaan loukkaavina
Kaikki eivät tajua, että koulussa ulkoillaan
Ei ole tullut ohjeita'
Koululta on tullut järkeviä ohjeita
Välitunneilla tarvitsee ulkovaatteet
Ulkovaatteista saa mainita, sisävaatteista ei
Ulkovaate ohjeistuksille tarvetta
Jotkut vanhemmat tarvitsevat apua
Ohjeilla voidaan yhdenmukaistaa ja vähentää
kiusaamista
Ulkovaateohjeistukset asiallisia, muut ei
Ohjeita pitäisi antaa vain aiheesta
Yleisohjeet hyviä, henkilökohtaiset ei
Vuoropuhelu eri osapuolten välillä
Joitakin tiettyjä ohjeita kaivataan
Juhlapukeutumis muistutus tarpeen
Koulun tulisi opettaa pukeutumista
Pukeutuminen arkielämän taito
Koulut myös kasvattajia
Koulujen ohjeet lapsesta huolehtimista
Päivän sää määrää pukeutumisen, ohjeita ei
tarvita

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA
Kouluvaatteet siistejä, eli ehjiä ja puhtaita Kouluvaatteet ovat hyvän näköisiä Kouluvaatteet laadukkaampia/parempia Kouluvaatteilta toivotaan kestävyyttä Kouluvaatteiden tulee olla mukavia Kouluvaatteiden tulee olla käytännölliset, sopia moneen toimintamuotoon Kouluvaatteet ovat rennot ja saavat likaan- tua vahingossa Hyvä kouluvaate kestää pesua Kouluvaatteiden tulee olla vuodenajanmu- kaiset ja säänmukaiset Kouluvaatteiden tulee olla helppoja Koulussa voi tarvita varavaatteita/ ohjeiste- taan varavaatteisiin Koulussa toivotaan lapsille säänmukaista vaatetta Koulujen ohjeiden tarpeellisuus kyseen- alaistetaan Koulujen ohjeiden noudattaminen Koulujen ohjeet vaikuttavat pukeutumi- seen/varustautumiseen	Kouluvaatteiden ulkonäkö tärkeä Kouluvaatteiden mukavuus tärkeää Kouluvaatteiden laatu Kouluvaatteiden puettavuus	Kouluvaatteet eroavat kotivaatteista Kouluvaatteet parempia
Kotivaatteet voivat olla kuluneita ja rikki Kotivaatteet huonompia	Kotivaatteissa ei niin tarkkaa	

Liite 3.

<p>Kotivaatteina myös vaatteita, joita ei käytetä koulussa Vanhat kouluvaatteet kotivaatteiksi Omat vaatteet pihalla Kotivaatteet rentoja ja mukavia</p>		
<p>Ulkoilu vaatteet säähän sopivat Ulkoiluvaatteet erikseen Ulkoiluvaatteiden helppo puettavuus Liikuntavaatteet erikseen</p>	<p>Ulkoiluvaatteiden säänmukaisuus Ulkoiluvaatteiden puettavuus</p>	<p>Ulkoiluvaatteiden säänmukaisuus Vaateen puettavuus</p>
<p>Lapsen mielestä mukavia vaatteita Lapselle mieluisat vaatteet Puettavuus lapsen taitotasoon sopien Lapsi ei vaatteiltaan halua erottua joukosta Lapsi haluaa vaikuttaa vaatteisiin Lapsi saa vaikuttaa vaatteisiin Lapsi saa valita vaatteet Vaateen tuntu päällä tärkeää Kaverimieliä tärkeitä lapselle Lapselle vaateen ulkonäöllä väliä Lapselle värit ja kuosi tärkeitä Lapsille vaateen oikea koko tärkeä Lapsen lempivaatteet joustavia ja rentoja</p>	<p>Mukavuuden tärkeys lapselle Vaateen toimivuus tärkeää lapselle Vaateen ulkonäkö tärkeää lapselle Lapsen mielihyvällä vaikutusta</p>	<p>Lapsen mielihyvä</p>
<p>Lapsella ikäisellensä sopivat vaatteet Lapselle peittävät vaatteet Vaateiden säädyllisyys tärkeää huoltajille Aikuisten vaatteet ei lapsille Lapsenomainen pukeutuminen Lapsen aikuismaisesta pukeutumisesta tulisi ohjeistaa Huomauttaminen ymmärrettävissä, mikäli pukeutuminen paljastavaa Asiallisesta pukeutumisesta ei ole aihetta huomauttaa Pukeutumisessa tulisi huomioida olosuhteet</p>	<p>Huoli lapsesta Huoli muiden lapsista Ohjeiden tarpeellisuus Säädyllisyys huolettaa Pukeutumisen olosuhteet</p>	<p>Lapsesta huolehtiminen Tarve ohjeille</p>
<p>Lapset ottavat mallia pukeutumiseen muilta Lapset suosivat vaatteita, joissa on pitämiään hahmoja Yleiset käytännöt merkitsevät lapselle Pelko siitä, että lasta kiusataan vaateiden perusteella Ryhmäpaine koetaan negatiivisena Pukeutumisen sukupuolistaminen huono juttu Lapset eivät pidä lapsellisiksi kokemistaan vaateista Lapset eivät halua pukeutua vastakkaisen sukupuolen vaatteisiin Lapselliset kuosit eivät innosta</p>	<p>Ympäristön vaikutus lasten pukeutumiseen Lapset huolissaan muiden mielihyvistä Halu korostaa omaa sukupuolta Halu kuulua joukkoon Mallioppiminen/idolit pukeutumisessa Huoltajat huolissaan kiusaamisesta</p>	<p>Ympäristön vaikutus Huoli kiusaamisesta</p>
<p>Ikäluokalle ominainen käytös liikunnallista Ikäluokan vaatamateriaalien hyvä kestävyys pesua Ikäluokan vaatteita pestään usein</p>	<p>Ikäluokka vaatii vaatteelta kestävyyttä</p>	<p>Ikäluokan vaatimukset pukeutumiselle</p>

Liite 3.

Vaatevalinnoissa tulisi huomioida ikäluokan arki	Ikäluokka liikkuu paljon	
Ulkovaatteissa kestävyys tärkeä kriteeri Sisävaatteissa kestävydestä voidaan joutaa Vaatarjonnassa mukavatkin tyylikkää Vaatarjonta on hoikalle lapselle rajoituttu Vaatarjonnassa puutteessa tehdään itse	Ulkovaatteissa kestävyys tärkeää Vaatarjonta parantunut Vaatarjonta puutteellista Itsetekeminen tarpeeseen	Ulkovaatteiden laatu Vaatarjonta vs. itsetekeminen
Vaatteita tehdään paljon itse Itseompelukankaat usein tilataan Itseompelun myötä vaatteen osto vähentynyt Ulkovaatteita ei ommella itse Itseompelussa lapsi saa vaikuttaa	Itsetekeminen suosiossa Itsetekeminen sisävaatteissa Lapsen mielipiteellä väliä	Itsetekemisen suosio
Opettajan huoli kiusaamisesta Lapsi ei välitä onko lempivaate likainen Ohjeet vaikuttaneet lapsen vaatevalintoihin Koulujen ohjeisiin voidaan vedota pukeutumisvalinnoissa	Lapset eivät ole siisteydessä yhtä tarkkoja kuin huoltajat Koulun ohjeisiin vetoaminen	Lapsen näkemys eroaa huoltajan näkemyksestä Koulun ohjeisiin vetoaminen
Koetaan, etteivät koulujen ohjeet koske juuri itseä Ohjeistukset turhia Ohjeet voivat hankaloittaa arkea Koulun kuuluu huomauttaa tarvittaessa pukeutumisesta Säänmukaisista ulkovaatteista hyvä huomauttaa Tukiraha pukeutumiseen, jos on vaatimuksia Liikuntatuntien ohjeet ok Huoli muiden lasten pukeutumisesta Ohjeistukset koetaan loukkaavina Kaikki eivät tajua, että koulussa ulkoillaan Ei ole tullut ohjeita' Koululta on tullut järkeviä ohjeita Välitunneilla tarvitsee ulkovaatteet Ulkovaatteista saa mainita, sisävaatteista ei Ulkovaate ohjeistuksille tarvetta Jotkut vanhemmat tarvitsevat apua Ohjeilla voidaan yhdenmukaistaa ja vähentää kiusaamista Ulkovaateohjeistukset asiallisia, muut ei Ohjeita pitäisi antaa vain aiheesta Yleisohjeet hyviä, henkilökohtaiset ei Vuoropuhelu eri osapuolten välillä Joitakin tiettyjä ohjeita kaivataan Juhlapukeutumis muistutus tarpeen Koulun tulisi opettaa pukeutumista Pukeutuminen arkielämän taito Koulut myös kasvattajia Koulujen ohjeet lapsesta huolehtimista Päivän sää määrää pukeutumisen, ohjeita ei tarvita	Ohjeet vain muille Ohjeet hankaloittavat arkea Ulkovaateohjeet tarpeellisia Ohjeista pahastutaan Ohjeet jakavat mielipiteitä Ohjeiden antaminen aiheesta Yleisohjeet ok Vuoropuhelun tärkeys/kommunikointi pukeutumisesta Koulun vastuu Ohjeiden turhuus	Ohjeisiin suhtautuminen Kommunikointi Vanhempien vastuu Koulun vastuu Lapsesta huolehtiminen

Liite 3.

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA	YHDISTÄVÄ-LUOKKA
Kouluvaatteet eroavat kotivaatteista		
Itsetekemisen suosio	Harkinta lastenvaatevalinnois- sa	<i>Huoli lapsesta/ koululaisesta</i>
Vaatetarjonta vs. itsetekeminen		
Kouluvaatteet parempia		
Vaatteen puettavuus		
Ikäluokan vaatimukset pukeutumiselle	Lähtökohdat lapsessa	
Ulkoiluvaatteiden säänmukaisuus		
Ulkovaatteiden laatu		
Lapsen näkemys eroaa huoltajan näkemyk- sestä		
Lapsen mielipiteet	Kommunikointi	
Ympäristön vaikutus		
Huoli kiusaamisesta		
Tarve ohjeille		
Ohjeisiin suhtautuminen		
Koulun ohjeisiin vetoaminen	Huoli lapsesta	
Kommunikointi		
Vanhempien vastuu		
Koulun vastuu		
Lapsesta huolehtiminen		